

16. november 2022
Sagsnr.: 21/10121
Klagenr.: 1025730
CBS

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

OPHÆVELSE OG HJEMVISNING i sag om VVM-tilladelse til etablering og drift af klimatilpasningsanlæg i Holstebro Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter miljøvurderingslovens § 57, stk. 8,¹ jf. den dagældende planlovs § 58, stk. 1, nr. 3 og nr. 4,² jf. den dagældende VVM-bekendtgørelses § 7, stk. 1,³ jf. miljøvurderingslovens § 49, stk. 1.

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Holstebro Kommunes afgørelse af 12. juli 2021 om VVM-tilladelse til anlæg og drift af klimatilpasningsanlæg i Storådalen, Vandkraftssøen og Holstebro By og hjemviser sagen til fornyet behandling.

Det indbetalte klagegebyr tilbagebetales.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet⁴ og gebyrbekendtgørelsens § 2.⁵ Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. miljøvurderingslovens § 54, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 1 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, der i overensstemmelse med VVM-bekendtgørelsens § 14, har

¹ Lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

² Lovbekendtgørelse nr. 1529 af 23. november 2015 om planlægning.

³ Bekendtgørelse nr. 1440 af 27. juni 2016 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning.

⁴ Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet som ændret senest ved lov nr. 900 af 21. juni 2022.

⁵ Bekendtgørelse nr. 132 af 30. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet mv.

**MILJØ- OG
FØDEVAREKLAGENÆVNET**

Toldboden 2
8800 Viborg

Tlf. 72 40 56 00
CVR-nr. 37795526
EAN-nr. 5798000026070
nh@naevneneshus.dk
www.naevneneshus.dk

behandlet sagen i nævnets afdeling 10, jf. § 3, stk. 1, nr. 9, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.⁶

⁶ Som ændret i § 2, stk. 6 i lov nr. 900 af 21. juni 2022 om ændring af museumsloven, lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet og forskellige andre love.

Indhold

1.	Klagen til Miljø- og Fødevarerklagenævnet	4
2.	Sagens oplysninger.....	4
2.1	Området og naturforhold	4
2.2	Vandplanlægning og vandmiljø.....	5
2.3	Internationale områder.....	8
2.4	Den påklagede afgørelse.....	8
2.4.1	Projektet.....	8
2.4.2	VVM-tilladelsens begrundelse og vilkår	12
2.4.3	VVM-redegørelsen	17
2.5	Klagens indhold.....	37
2.6	Holstebro Kommunes bemærkninger til klagen	45
2.7	Andre bemærkninger til klagen	48
2.8	Nye oplysninger under sagens behandling	52
3.	Miljø- og Fødevarerklagenævnets bemærkninger og afgørelse	55
3.1	Miljø- og Fødevarerklagenævnets prøvelse	55
3.2	Miljø- og Fødevarerklagenævnets bemærkninger	55
3.2.1	Det retlige grundlag	55
3.2.2	Påvirkning af målsatte overfladevandområder	58
3.2.3	Påvirkning af Bilag IV-arter (birkemus).....	69
3.3	Miljø- og Fødevarerklagenævnets øvrige bemærkninger	74
3.3.1	Fornyset behandling i forhold til målsatte overfladevandområder.....	74
3.3.2	Fornyset behandling i forhold til bilag IV-arter (birkemus).....	76
3.3.3	Fornyset behandling i forhold til § 3-natur	77
3.3.4	Fornyset behandling i øvrigt	79
3.4	Gebyr	79
3.5	Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse	79

1. Klagen til Miljø- og Fødevarerklagenævnet

Afgørelsen er den 9. august 2021 påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet af Danmarks Naturfredningsforening.

Klager har navnlig anført, at

- klagevejledningen på kommunens hjemmeside er mangelfuld,
- kommunens sagsbehandling er mangelfuld, og en sagsbehandlingstid på fire år er lang tid, når kommunen har låst sig fast på én løsningsmåde,
- der er alternativer til projektet, og projektet vil være i strid med tidens vandløbs- og naturindsatser,
- dæmningsprojektet vil være en konstant og markant trussel imod biologisk høj kvalitet i Storådalens opstrøms motorvejen,
- oversvømmelse af naturarealer som følge af projektet vil medføre deponering af høje næringsstofniveauer i natur langs Storåen og der vil ske aflejring af næringsrig slam,
- vurderingen af sedimentering er ikke tilstrækkelig,
- projektet vil medføre en skadelig påvirkning af rigkær, idet der i forvejen er høje næringsstofniveauer i oversvømmelsesvand fra Storåen, der fortsat vil udsive, hvilket peger mod et for højt næringsregime, som er alarmerende for rigkær selv i den nuværende situation,
- erstatningsnatur og naturkompensation er ikke tilstrækkelig i forhold til påvirkningen af naturen,
- projektet vil have en negativ påvirkning i Herning Kommune, som er nabokommune,
- VVM-tilladelsen lever ikke op til forsigtighedsprincippet og vandrammedirektivet,
- VVM-tilladelsen har indflydelse på kommende § 3-dispensationer efter naturbeskyttelsesloven.

Klagepunkterne er nærmere uddybet i afsnit 2.5.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har den 30. september 2021 truffet delafgørelse om, at klagen ikke tillægges opsættende virkning.⁷

2. Sagens oplysninger

2.1 Området og naturforhold

Projektområdet er beliggende i eller i nær tilknytning til Storå, som er Danmarks næstlængste å med en samlet længde på ca. 104 km og op til 27 m bred. Storå løber gennem og afvander dele af Ikast-Brande- Herning- og Holstebro kommuner og har sit udløb ved Nissum Fjord i Vestjylland. Åen med tilløb afvander i alt ca. 1100 km².

⁷ Sags. nr. 21/10121

Storå løber i Holstebro Kommune bl.a. igennem Storådalen øst for Holstebro by. Storådalen omfatter en række naturarealer bestående af omlagte græsmarker mv. samt § 3-beskyttet natur i form af bl.a. enge, moser, vandhuller og overdrev. Videre gennemstrømmer Storå den opstemmede Vandkraftsø, som har et areal på ca. 70 ha og rummer ca. 1 mio. m³ vand, umiddelbart inden åen løber videre igennem den indre by i Holstebro.

2.2 Vandplanlægning og vandmiljø

Danmark er i forhold til vandplanlægning inddelt i fire vandområdedistrikter. Disse er underopdelt i 23 hovedvandoplande, hvortil staten udarbejder vandområdeplaner med tilhørende bekendtgørelser om miljømål og indsatsprogrammer for at forbedre det danske vandmiljø i overensstemmelse med EU's vandrammedirektiv.⁸

De gældende statslige Vandområdeplaner for 2015-2021 udgøres dels af en række forskellige plandokumenter og bekendtgørelser, dels af digitalt kortmateriale på Miljø- og Fødevareministeriets MiljøGIS.⁹ Storå og Vandkraftssøen er i henhold til de statslige vandområdeplaner for 2015-2021 placeret i hovedoplandet 1.4 Nissum Fjord i vandområdedistrikt 1, Jylland og Fyn.

Miljømål for Storå og Vandkraftssøen samt tilløb hertil er fastsat i bekendtgørelse nr. 448 af 11. april 2019 om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster og fremgår tillige af Vandområdeplan 2015-2021 for vandområdedistrikt 1, Jylland og Fyn, som er offentliggjort den 27. juni 2016.

Vandområdeplanerne for 2015-2021 omfatter den anden planperiode for vandmiljøet i Danmark og udgør en opdatering og videreførelse af vandplanerne for første planperiode 2009-2015. Revidering af de statslige vandområdeplaner for den tredje planperiode 2021-2027 er i forslagsfasen, og basisanalysen har været i offentlig høring indtil 22. juni 2022.¹⁰

Storå

Af MiljøGIS for vandområdeplanerne 2015-2021 fremgår det, at Storåens løb mod Holstebro ved Storådalen på ca. 15 km¹¹ og dets løb gennem og lige efter Holstebro by på ca. 3 km¹² er målsat til ”god” økologisk tilstand og ”god” kemisk tilstand.

⁸ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF af 23. oktober 2000 om fastlæggelse af en ramme for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger.

⁹ <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv2-bek-2019>

¹⁰ <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3hoering2021>

¹¹ Vandområde o10547a (Holstebro, Herning, Storå).

¹² Vandområde o10548 (Holstebro, Storå).

Videre fremgår det af MiljøGIS for vandområdeplanerne 2015-2021, at Storåens gennemløb i Vandkraftssøen¹³ – ca. 4,7 km mellem Storådalen og Holstebro by – er udpeget som stærkt modificeret, hvorfor vandområdet er målsat til ”godt økologisk potentiale” frem for udgangspunktet om ”god” tilstand, som gælder for naturlige vandområder. Vandområdets udpegning som stærkt modificeret, er begrundet i, at de ændringer af områdets hydromorfologiske karakteristika, som er nødvendige for at opnå god økologisk tilstand, vil have betydelige negative indvirkninger, jf. de oplyste forhold i vandrammedirektivets artikel 4, stk. 3.¹⁴ Udpegningen vurderes ikke at ville medføre yderligere forringelse af vandområdets tilstand, og vurderes herudover ikke vedvarende at hindre opfyldelse af målene for andre forekomster af vand inden for vandområdedistriktet.

Tilstandene for de økologiske kvalitetselementer, som indgår i vurderingen af den økologiske tilstand for Storå, er ligeledes opgjort i MiljøGIS. Kvalitetselementet med den laveste tilstandsklasse afgør den samlede økologiske tilstand for vandløbet.

Af kortmaterialet for vandområdeplan 2015-2021 fremgår det, at den samlede økologiske tilstand for vandområderne ved projektområdet er ”god” med undtagelse af Storåens strækning i Vandkraftssøen, hvor den samlede økologiske tilstand er ”ukendt”.

Af vandområdeplanens kortmateriale fremgår det for Storåens strækning ved Storådalen, gennem Vandkraftsøen og dets løb igennem og lige efter Holstebro by for de enkelte kvalitetselementer, at:

- den økologiske tilstand for kvalitetselementet smådyr er ”høj” i Storåens forløb ved Storådalen, ”ukendt” i forløbet gennem Vandkraftsøen, og ”god” i vandløbets strækning igennem og lige efter Holstebro By.
- den økologiske tilstand for kvalitetselementet makrofyter er opgjort til ”god” ved Storådalen, og er angivet som ”ukendt” i forløbet gennem Vandkraftsøen samt igennem og lige efter Holstebro by,
- den økologiske tilstand for kvalitetselementet fisk er angivet som ”ukendt” på alle vandløbsstrækningerne,

¹³ Vandområde o3202 (Holstebro, Sø - Vandkraftsøen – Storå).

¹⁴ i) miljøet generelt, ii) sejlads/havnefaciliteter/rekreative aktiviteter, iii) aktiviteter, der er årsag til oplagring af vand (f.eks. drikkevandsforsyning, el-produktion eller kunstvanding), iv) vandregulering, beskyttelse mod oversvømmelse, dræning, v) andre lige så vigtige bæredygtige menneskelige udviklingsaktiviteter, idet opnåelse af god økologisk tilstand vurderes at ville have betydelige negative indvirkninger på de angivne aktiviteter, og de nyttige formål, der tilsigtes ved de stærkt modificerede karakteristika, der ikke med rimelighed, på grund af tekniske vanskeligheder eller uforholdsmæssigt store omkostninger, kan opnås med andre midler, som miljømæssigt er en væsentlig bedre løsning.

- den økologiske tilstand for kvalitetselementet miljøfarlige forurenende stoffer er angivet som ”ukendt” for alle vandløbsstrækninger.

Derudover er den kemiske tilstand samlet angivet som ”ukendt” for alle vandløbsstrækninger.

Videre fremgår det, at en spærring af Storå i den vestligste del af Vandkraftssøen ved Storåens løb ind mod Holstebro by er undtaget indsatsen i vandområdeplanen. Spærringen er dog ikke omfattet af undtagelser til målopfyldelsen i vandområdeplanen.

I forhold til de fremtidige vandområdeplaner for 2021-2027 fremgår det af MiljøGIS,¹⁵ at Storås gennemløb ved Vandkraftsøen ikke længere er fastsat til en vandløbsstrækning, men derimod er karakteriseret som sø og er målsat til god økologisk tilstand og god kemisk tilstand. Derudover fremgår det af de fremtidige vandområdeplaner, at den samlede økologiske tilstand for Storå som vandløb er ændret fra ”god” til ”høj” for åens gennemløb af Holstebro By, idet kvalitetselementet smådyr for strækningen gennem Holstebro By er ændret fra ”god” til ”høj”. I forhold til Storåens strækning ved Storådalen er kvalitetselementet fisk ændret fra ”ukendt” til ”god” tilstand. Videre fremgår det, at alger nu også udgør et kvalitetselement, og at der for dette kvalitetselement er ”god” tilstand i Storåens løb ved Storådalen. Desuden belyses det, at der for Holstebro Vandkraftsø vil være en plan for indsatsen vedrørende spærringen i 2024.

Vandkraftssøen

Af MiljøGIS for vandområdeplanerne 2015-2021 fremgår det, at Vandkraftssøen¹⁶ er målsat til ”god” økologisk tilstand og ”god” kemisk tilstand.

Tilstandene for de økologiske kvalitetselementer, som indgår i vurderingen af den økologiske tilstand for Vandkraftsøen, er ligeledes opgjort. Kvalitetselementet med den laveste tilstandsklasse afgør den samlede økologiske tilstand for søen. Af vandområdeplanens kortmateriale fremgår det, at den samlede økologiske tilstand er ”moderat”. Om de enkelte kvalitetselementer fremgår det, at:

- den økologiske tilstand for kvalitetsparameteret klorofyl er ”god”,
- den økologiske tilstand for kvalitetsparameteret makrofyter er ”moderat”, og
- den økologiske tilstand for kvalitetselementet fytoplankton, miljøfarlige forurenende stoffer og fisk er ”ukendt”.

Den kemiske tilstand er samlet angivet som ”ukendt”.

¹⁵ <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3hoering2021>.

¹⁶ Vandområde 429 (Holstebro Kommune. Holstebro Vandkraftsø).

I forhold til basisanalysen for de fremtidige Vandområdeplaner for 2021-2027 fremgår det af den tilknyttede MiljøGIS¹⁷ i forhold til ændringer af kvalitetselementerne, at tilstanden for kvalitetselementet fytoplankton er ændret fra ”ukendt” til ”høj” tilstand i søen. Det oplyses i den forbindelse, at tilstandsvurderingen af kvalitetselementet fytoplankton er baseret på data for klorofyl (sigtdybden understøtter ikke god tilstand). Videre er der tilknyttet flere nye kvalitetselementer, hvor alger, bunddyr (bentiske invertebrater) og anden akvatisk flora (planter og fytobenthos) er angivet som ”ukendt”. Planter (makrofyter), iltmætning og fosforindhold er vurderet i ”god” tilstand. For kvalitetselementerne vandets klarhed og kvælstofsindhold er tilstanden i søen vurderet ”ikke-god”. Den kemiske tilstand er vurderet til ”god”.

Som nævnt er Storåens gennemløb ved Holstebro Vandkraftsø ikke længere fastsat til en vandløbsstrækning, men er derimod karakteriseret som sø, og er ikke i de fremtidige planer karakteriseret som stærkt modificeret vandløb, men er derimod nu anført som et naturligt vandområde. Søen skal derfor leve op til miljømålet ”god” økologisk tilstand modsat ved de tidligere planer, hvor der både var ”godt” økologisk potentiale for vandløbet og god økologisk tilstand for søen.

2.3 Internationale områder

Det nærmeste beliggende Natura 2000-område er nr. 65, Nissum Fjord, som har hydraulisk kontakt med Storå og ligger nedstrøms med en afstand til Vandkraftsøen på ca. 30 km vandløbsstrækning. Natura 2000-området omfatter habitatområde H158, hvor udpegningsgrundlaget bl.a. omfatter naturtyperne rigkær samt arterne odder, laks samt hav-, flod- og bæklampret. Videre omfatter området fuglebeskyttelsesområde F38.

Derudover ligger Natura 2000-området nr. 64 Heder og klitter på Skovbjerg Bakkeø, Idom Å og Ormstrup Hede i en afstand af ca. 10 km fra projektområdet og omfatter habitatområderne H57 og H225. Idom Å er et tilløb til Storå nedstrøms Holstebro Vandkraftsø

Endvidere ligger Natura 2000-området nr. 225 Ovstrup Hede og Røjen Bæk i en afstand af ca. 19 km og omfatter habitatområde H249, som bl.a. har rigkær, odder, grøn kølleguldsmed og bæklampret på udpegningsgrundlaget. Røjen Bæk er et tilløb til Storå opstrøms Vandkraftssøen.

2.4 Den påklagede afgørelse

2.4.1 Projektet

Projektet omfatter tre fysisk adskilte anlæg i form af en dæmning med sluseporte i Storådalen (*Ådalsdæmningen*), en ny dæmning foran den eksisterende dæmning ved Vandkraftssøen (*Vandkraftsødæmningen*) samt et dige langs boligområdet ved vejen Vigen i Holstebro midtby

¹⁷ <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3hoering2021>

(Højvandsdiget). Desuden omfatter projektet en dynamisk styringsstrategi og et varslingsystem.

Ådalsdæmningen

Det fremgår af VVM-redegørelsen, at dæmningen anlægges i Storådalen ved et af Storås slyng ca. 150 m øst for (opstrøms) den nye motorvejsbro mellem Grydholtvej og Hodsagervej. Dæmningen vil således ligge opstrøms Holstebro by, og den vil bevirke, at der kan tilbageholdes op til 3 mio. m³ vand på et ca. 148 ha stort areal i ådalen.

Af VVM-redegørelsen fremgår videre, at dæmningen skal bestå af en op til ca. 5 m høj og ca. 350 m lang jorddæmning med en lerkerne på hver side af åen. Dæmningens sider terrænreguleres til det eksisterende landskab. Terrænreguleringen vil blive udformet, så dæmningen indpasses i landskabet og ikke udgør en væsentlig barriere for faunapassage langs åen og i ådalen. Ud mod åen afsluttes dæmningen i hver side med et bygværk, hvori der monteres sluseporte. I slusens overkant etableres overløb og aflastningskanal. Overløbet skal sikre, at overløb kan ske kontrolleret, hvis der er maksimal opstuvning bag dæmningen. Ved at lade et eventuelt overløb ske hen over slusens overkant, beskyttes dæmningen mod erosion og deraf følgende brudskade. I den forbindelse fremgår det, at det endelige design af overløbet fastlægges i forbindelse med projekteringen.

Det fremgår, at når slusen er lukket, kan vandet stuves til maksimalt kote 20 m. Derved stuves vandet ca. 5 m over den nuværende kronekant af vandløbet, som ligger i kote ca. 15 m. Der kan maksimalt opstuves ca. 3 millioner m³ vand bag dæmningen. Det er beregnet, at den maksimale udnyttelse af kapaciteten vil medføre en stuvning af vandet med aftagende intensitet ca. 6 km opstrøms anlægget. Når slusen er lukket tillades der altid en kontrolleret vandføring i åen. Når slusen ikke er i drift, er portene forankrede i vandløbsbunden. Portene vil blive forsynede med spjæld eller lignende, som kan sikre, at en vis mængde vand fortsat kan afstrømme gennem den lukkede sluse. Spjældene eller lukkeanordningen kan lukkes i større eller mindre grad i overensstemmelse med den ønskede regulering af vandføringen ind mod Holstebro By.

Derudover anlægges i området en teknikbygning samt en teknikbro, så det i en driftssituation eller ved serviceeftersyn er muligt at krydse slusen. Anlægsfasen forventes at vare op til to år. Projektdelen er skitseret i VVM-redegørelsens figur 3-6.

Vandkraftsødæmningen

Dæmningen skal ifølge VVM-redegørelsen anlægges ved Vandkraftsøen umiddelbart opstrøms Holstebro by. Den skal forstærke en nuværende dæmning, der blev anlagt i 1941. Ringvejen passerer dæmningen.

Projektets dæmning anlægges foran den eksisterende dæmning og udføres med jord- og leropfyld under og over søens vandspejl, så der i over-

svømmelsessituationer kan tilbageholdes øgede vandmængder i søen op til kote 15. Ved udsigt til ekstreme hændelser forventes det, at vandstanden i søen forud sænkes til en kote på 13,35 m. Derved kan der opstaves op til 1,55 mio. m³ vand i Vandkraftssøen ved oversvømmelsessituationer.

Det oplyses om Vandkraftsøen, at den har en maksimal dybde på ca. 6 m og er ca. 3,5 km lang. Vandet strømmer fra Storåens indløb i øst til slusen mod vest, og vandet har en opholdstid i søen på ca. 32 timer. Der afledes i dag vand via en faunapassage og frisluser under det gamle vandkraftværk, som ikke længere er i funktion. Der passerer ca. 2 m³/s i omløbsstryget/faunapassagen, og overskydende vand ledes gennem frisluserne, så flodemålet i Vandkraftssøen (vandspejlskoten ved almindelig drift) holdes i kote 13,61 m. Vandspejlskoten neden for omløbsstryget ligger i ca. 8,0 m, og stryget har et fald på 5 m over ca. 650 m vandløb (dvs. et gennemsnitligt fald på 7,7 ‰).

Desuden forventes der etableret et trefaget betonbygværk bag den eksisterende kanal umiddelbart sydøst for det tidligere kraftværk. Betonbygværket tjener til forankring af sluseporte med uafhængigt styrede spjæld samt til at regulere afstrømningen i det eksisterende omløbsstryg (faunapassage). Anlægget skal være fremtidssikret, så det er muligt på et senere tidspunkt at anlægge en faunapassage, som kan opfylde den statslige Vandområdeplans krav til fri passage for fisk og øvrig fauna, der gør det muligt at indfri miljømål for vandområderne opstrøms Vandkraftsøen

Anlægsfasen for projektdelen forventes at vare et til to år. Projektdelen er skitseret i VVM-redegørelsens figur 3-10.

Højvandsdiget

Projektets højvandsdige anlægges langs Storå ved Vigen og Færch Torv i Holstebro bymidte. Diget vil bestå af en mur (højvandsvæg) langs Vigen, som erstatter et nuværende autoværn. Videre anlægges en terræntilpasset jordvold langs private grunde umiddelbart efter Vigens sving. Højvandsdiget medfører, at der kan ledes mere vand gennem byen, uden at det medfører oversvømmelse. Diget indrettes således, at der er mulighed for, at overfladevand kan afledes via gennemløb, og at vand fra bl.a. skybryd kan afstrømme fra grundene.

Anlægsfasen forventes at vare seks måneder. Projektdelen er skitseret i VVM-redegørelsens figur 3-11.

Styringsstrategi

Projektets styringsstrategi fastlægger, hvordan *Ådalsdæmningens* og *Vandkraftsødæmningens* opstuvningskapaciteter vil blive brugt ved drift i oversvømmelsessituationer, og beskriver kriterierne for slusernes anvendelse, og hvordan vand opmagasineres og ledes gennem Holstebro ved konkrete hændelser.

Styringsstrategien tager udgangspunkt i de primære hensyn bag projektet, som er at minimere risiko for skader på mennesker som følge af oversvømmelser og at sikre bymidten bedst muligt mod oversvømmelser og begrænse de materielle skader. Det fremgår, at Holstebro Kommunes byråd med udgangspunkt heri har besluttet, at vandmagasinernes brug i øvrigt skal prioriteres under hensyn til beskyttelse af tre andre elementer:

- 1) Beskyttelse af kulturarv ved Tvis Kloster, der ligger ud til Vandkraftsøen, og som oplever begyndende oversvømmelse ved kote 14,2 i Vandkraftsøen,
- 2) Værdifuld og beskyttet natur (rigkær) i Storådalen, som oplever begyndende oversvømmelse, når *Ådalsdæmningen* fyldes til kote 17,5,
- 3) Beskyttelse af østbyen i Holstebro, herunder delvis kolonihaverne i åsvinget nedstrøms Vandkraftsøen, som oversvømmes ved kote 9,5. Det fremgår, at de oversvømmes jævnligt nu, og at en mindselse af de forekommende oversvømmelser er en del af strategien.

Styringsstrategien er nærmere beskrevet i VVM-redegørelsens afsnit 3.2.6 samt detaljeret i redegørelsens bilag G. Overordnet fremgår det, at styringsstrategien tages i brug, når der er varsel om en oversvømmelse, og at strategien omfatter følgende prioriterede drift:

- Inden en oversvømmelsehændelse sænkes vandstanden i Vandkraftsøen fra kote 13,6 m til kote 13,35 m.
- Når vandstanden ved Storebro i Høstebro by når kote 9,4 m, låses vandføringen fast, og der staves op i Vandkraftsøen til kote 13,6 m (ved dæmningen).
- Når vandstanden i Vandkraftsøen når/overstiger kote 13,6 m (ved dæmningen), låses vandstanden i Vandkraftsøen, og der staves op i Ådalen til kote 17,5 m (ved dæmningen).
- Når vandstanden i Ådalen når kote 17,5 m (ved dæmningen) låses koten, og Vandkraftsøen fyldes til kote 14,2 m.
- Herefter sker følgende samtidigt:
 - o Vandkraftsøens stemmeværk låses på den pågældende vandføring, og vandstanden i Vandkraftsøen stiger fra kote 14,2 m til 15 m (ved dæmningen). Det betyder at Kulturarven ved Tvis Kloster oversvømmes.
 - o Vandføringen gennem Ådalens stemmeværk reduceres, indtil vandstanden i Ådalen stiger fra kote 17,5 m til 20 m ved dæmningen. Det betyder, at værdifuld beskyttet natur oversvømmes.
- Ved fyldte magasiner ledes vand uforsinket ind gennem byen (for hændelser større end en 100-årshændelse).
- Efter overstået hændelse udføres over tid en kontrolleret tømning af klimatilpasningsanlæggets magasiner.

Projektet medfører således, at der maksimalt stuves til kote 20 m i ådalen, hvilket er 5 m over normal vandstand, og til kote 15 m i Vandkraftssøen, hvilket er 1,4 m over normal vandstand. Efter overstået hændelse tømmes systemet kontrolleret for vand.

Det fremgår, at i overensstemmelse med formålet med projektet tager styringsstrategien udgangspunkt i 100-årshændelsen i 2020, hvilket betyder, at driften af anlæggene styres efter at sikre bymidten mod at blive oversvømmet ved en 100-årshændelse. Der er i modelberegningerne taget udgangspunkt i de nuværende klimaforhold (dvs. 2020, hvor projektet første gang kan være i drift) fordi styringsstrategien er dynamisk og løbende vil blive tilpasset. Det dynamisk består i, at projektet vil integrere monitoring og dataindsamling i driftsfasen samt prognoser om vejr, oplandsafstrømninger, klimaændringer mv., herunder i form af mere nedbør og kraftigere hændelser, hvilket vil blive inddraget i en løbende tilpasning af strategien samt med henblik på at minimere negative konsekvenser af den aktive driftsfasen.

Det forudsættes videre, at det er modelleringen og udviklingen af styringsstrategien, der er den afgørende faktor i driften af de enkelte projektelementer, idet det med strategien er muligt at optimere driften, uden at miljøet påvirkes væsentligt.

2.4.2 VVM-tilladelsens begrundelse og vilkår

Holstebro Kommune har den 12. juli 2021 truffet afgørelse om VVM-tilladelse til anlæg og drift af projektet.

Holstebro Kommune har som grundlag for tilladelsen vurderet, at klimatilpasningsprojektet er omfattet af miljøvurderingslovens bilag 2, punkt 10, litra g, om dæmninger og andre anlæg til opstuvning eller varig oplagring af vand (mindre end 10.000.000 m³), og har ved en screening vurderet, at projektet er miljøvurderingspligtigt.

Holstebro Kommune har herefter på baggrund af en udarbejdet VVM-redegørelse i 2018 og efterfølgende tillæg til VVM-redegørelsen fra 2019 meddelt VVM-tilladelse til projektet.

Af VVM-tilladelsen fremgår det, at baggrunden for projektet er, at Holstebro midtby er udpeget som risikoområde efter EU's oversvømmelsesdirektiv¹⁸, hvorfor Holstebro Kommune er forpligtet til at gennemføre projekter, der kan håndtere oversvømmelser og minimere risiko for skade efter oversvømmelser. Udpegningen er sket på grundlag af, at 740 ejendomme til en værdi af omkring 4,32 mia. kr. er truet af oversvømmelser fra Storå. Det angives, at Holstebro By ligger omkring Storå og med jæv-

¹⁸ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2007/60/EF af 23. oktober 2007 om vurdering og styring af risikoen for oversvømmelser.

ne mellemrum i vinterhalvåret udsættes for store oversvømmelser fra åen. Oversvømmelserne skyldes typisk gentagne regnhændelser i oplandet og/eller sammenfald mellem tøbrud og nedbør.

Det oplyses om de historiske forhold, at der i 1972 var en massiv oversvømmelse, som har dannet grundlag for, at Holstebro by blev udpeget efter oversvømmelsesdirektivet. Efter hændelsen i 1972 blev en slyngning på åen rettet ud, hvilket gav ro frem til 2002. I 2002 opstod der igen en massiv hændelse, og siden da har der været store hændelser i 2007, 2011 og 2015, to gange i henholdsvis marts og november 2019 samt i februar 2020. Den tiltagende oversvømmeshyppighed, oplandets størrelse, vejrmonstrene og vandets flow mod Holstebro by betyder, at ”flodbølgerne” er nødt til at styres der, hvor vandet løber, og umiddelbart inden det rammer byen, fordi det er her, problemets omfang i forhold til den enkelte hændelse kan erkendes og håndteres.

Desuden redegøres der for, at igangværende klimaændringer vil medføre forøget afstrømning. Dimensioneringen af projektet tager udgangspunkt i, at der skal kunne tilbageholdes vandmængder, som vil følge af en klimafremskreven 100-årshændelse (år 2100), og at der ved en sådan hændelse skal håndteres op til 4.550.000 m³ vand. Det svarer til fire gange den vandmængde, som findes i den eksisterende Vandkraftsø.

Projektet skal således tjene til at tilbageholde vand fra at oversvømme de lavtliggende dele af Holstebro og skal forebygge samfundsøkonomiske omkostninger og fysiske skader på mennesker og ejendomme. Det oplyses, at projektet er kendetegnet ved kun at være i drift meget sjældent (ca. 1-2 gange pr. 10 år, og da kun i 5-10 dage), når der er behov for at opstuve vandmasser for at hindre oversvømmelse. Klimatilpasningsanlægget strækker sig ved fuld arealudnyttelse over omtrent 250 ha inklusive arealet for Vandkraftsøen. Den maksimale udnyttelse af dæmningerne forventes kun at finde sted ca. en gang hvert 100. år

Af VVM-tilladelsen fremgår det endvidere, at projektets omfang indebærer risiko for – og reel påvirkning af – vandmiljø og flora og fauna i ådalen, samt kulturarvslokaliteter. Som et led i undersøgelsen og beskrivelsen af projektet er der derfor også udarbejdet en styringsstrategi, der i størst muligt omfang friholder de mest sårbare områder i projektområdet. Hertil oplyses det, at projektet vil kunne være i drift i anslået 10-14 dage i perioder fra 1. oktober til 30. april med års mellemrum og med varierende omfang.

Det fremgår endvidere af VVM-tilladelsen, at selvom hensyn til beskyttelsesinteresser er søgt indtænkt i projektet, vil en påvirkning af naturen og for en mindre del også en væsentlig påvirkning ikke kunne undgås. Der er derfor indarbejdet en konkret plan for erstatningsnatur, og lavet aftaler med lodsejere for naturkompenserende foranstaltninger for samlet set mere end 40 ha. Plan og aftaler er målrettet den natur, som konkret

fjernes med et dæmningsbyggeri, og de særlige arter, som findes i ådalen, der potentielt påvirkes mest ved kortvarige vandopbevaringer. I forhold til natur fremgår det, at klimatilpasningsanlægget sjældent vil få brug for den fulde udnyttelse af kapaciteten, og at vandmængden ved mindre hændelser kan reguleres uden risiko for at oversvømme f.eks. rigkær.

Videre anføres det, at forinden klimatilpasningsprojektet lovligt kan realiseres, skal der søges og opnås en række øvrige tilladelser, godkendelser og dispensationer efter anden lovgivning. Det skal ske i samarbejde med de relevante myndigheder, som skal give de nødvendige tilladelser til realisering af projektet efter bl.a. vandløbsloven,¹⁹ naturbeskyttelsesloven,²⁰ miljøbeskyttelsesloven²¹ og byggeloven.²²

Det anføres, at projektet er komplekst i forhold til geografisk udbredelse, bygværker og den alternerende drift for beskyttelse af kulturarv og sårbar natur, hvilket betyder, at VVM-processen er gennemført på det overordnede projekt. Projekterings- og anlægsfaserne vil efterfølgende konkretisere projektet ud fra rammerne og tilpasses de mere specifikke myndighedskrav til den konkrete udførelse af anlæggene, hvorefter det bliver muligt at ansøge hvert anlæg på et tilstrækkeligt oplyst grundlag og dermed få meddelt de specifikke myndighedstilladelser for realisering af projektet.

Endvidere fremgår det, at VVM-tilladelsen indeholder vilkår om de overordnede krav samt de tiltag eller afværgeforanstaltninger, der er nødvendige for at fjerne eller reducere de væsentlige virkninger på miljøet, som projektet giver anledning til, og som er påvist i VVM-redegørelsen og tillæg hertil. Et overblik over afværgeforanstaltninger til væsentlige negative konsekvenser er indeholdt i afgørelsens bilag 1. Det fremgår, at mindre væsentlige konsekvenser er gennemført som projektilpasninger og redegjort for i VVM-redegørelsen og det senere tillæg, som blev udarbejdet i forbindelse med behandling af høringsvar.

Yderligere fremgår det af VVM-tilladelsen, at Holstebro Kommune ikke har fundet det nødvendigt at stille specifikke vilkår for enkelte bilag IV-arter, der kan forekomme i projektområderne. For arten birkemus henvises der til, at arten ikke er registreret i området samt til VVM-redegørelsens afsnit 9 i øvrigt.

Holstebro Kommune vurderer, at projektet med etablering og drift af klimatilpasningsanlægget som beskrevet i det ansøgte og vurderet i VVM-redegørelsen samt supplerende tillæg m.m. kan gennemføres med de i

¹⁹ Lovbekendtgørelse nr. 1217 af 25. november 2019 om vandløb.

²⁰ Lovbekendtgørelse nr. 1986 af 27. oktober 2021 om naturbeskyttelse.

²¹ Lovbekendtgørelse nr. 100 af 19. januar 2022 om miljøbeskyttelse.

²² Lovbekendtgørelse nr. 1178 af 23. september 2016 om byggeloven.

vilkårene fastsatte foranstaltninger og overvågninger uden væsentlige påvirkninger på miljø, natur og kulturarv.

Endeligt anføres det, at projektet med de vilkår, der følger af VVM-tilladelsen, er en realiserbar løsning, der på den ene side løser kommunens forpligtigelse efter oversvømmelsesdirektivet og på den anden side balancerer de mange andre beskyttelsesinteresser på en måde, hvor der inddrages hensyn til dem alle.

VVM-tilladelsen indeholder bl.a. følgende vilkår:

"4 Det samlede anlæg skal projekteres og etableres indenfor rammerne bestemt i VVM-redegørelsen og tillægget hertil m.v.

[...]

10 Vandkraftsødæmningen projekteres og anlægges, som beskrevet i VVM-redegørelsens afsnit 3.2.2. Det eksisterende stryg skal til stadighed være i drift, og det skal i projekteringen sikres, at anlægget ikke forhindrer en fremtidig ændring/forbedring af fauna-passageforholdene i Storå ved Vandkraftsø, der lever op til kriterier for indsats i vandområdeplanlægningen.

[...]

12 Driften af anlægget skal finde sted i overensstemmelse med styringsstrategien - prioriteret drift, der er beskrevet i VVM Redegørelsens afsnit 3.2.6.

[...]

14 Driftsjournalen skal efter hver driftssæson (1. oktober til 30. april) sendes til orientering ved tilsynsmyndigheden hvert år senest 1. juli.

[...]

19 Driften skal om nødvendigt tilpasses inden for rammerne af styringsstrategien med henblik på at optimere brugen af anlæggets samlede magasinkapacitet og minimere de negative konsekvenser. Prioriteringen i styringsstrategien må ikke ændres som følge heraf. Tilpasninger til driften indskrives i driftsjournalen

[...]

32 Den eksisterende faunapassage i Vandkraftsøen skal være i permanent funktion, og en minimumsvandføring på 1-2 m³/s skal

opretholdes i anlægs- og driftsfaserne. Ved behov for tiltag skal det indskrives i driftsjournalen jf. vilkår 13.

33 Arbejderne i Vandkraftsøen skal så vidt muligt udføres med uændret vandspejl i søen. Hvis det bliver nødvendigt at sænke vandstanden, skal det sikres, at udslip af bundsediment til Storå nedstrøms slusen ikke påvirker åens miljøtilstand væsentlig. Om nødvendigt skal der efter aftale med myndigheden midlertidig etableres sandfang nedstrøms slusen.

34 Mindst 2 år forud for ibrugtagning af anlægget skal der til etablering af "baseline" udvælges fem gydestryg inden for en strækning på 10 km nedstrøms Vandkraftsø til monitorering.

35 Tilstanden af gydestryg skal registreres i perioder med lav vandføring før oversvømmelsessæsonen. De 5 gydestryg skal el-fiskes i august-september i et felt på 100 m² for at konstatere tilstedeværelse og tæthed af halvårslaks.

36 Der skal gennemføres en visuel inspektion af gydebankerne, når klimatilpasningsanlægget har været i drift. Eventuelle skader og tegn på erosion og sedimentation skal registreres.

38 Forud for ibrugtagning af anlægget skal der i alt udvælges ti steder i forskellige højder i oversvømmelsesområdet (mellem Vandkraftsø og ådalsdæmning hhv. opstrøms ådalsdæmningen) med særlig sårbar §3 natur til monitorering.

Hvert 4. år gennemføres en tilstandsregistrering i sommerhalvåret.

Derudover besigtiges og tilstandsregistreres områderne efter hver hændelse, hvor klimatilpasningsanlægget har været i drift, idet tegn på erosion, sedimentation/næringsstofberigelse, samt mulige tryk- og drukningsskader på planter noteres.

Hvis der konstateres skadevirkninger forårsaget af brug af anlægget udover det forventede, skal det vurderes, om der kan iværksættes yderligere relevante afværgetiltag.

Der skal laves en selvstændig afrapportering, der skal indgå i driftsjournalen jf. vilkår 13.

[...]

41 For at kompensere for en eventuel negativ merpåvirkning af §3-beskyttet eng og mose, som følge af aflejring af næringsrigt sediment i forbindelse med delvis eller fuld udnyttelse af vandtil-

bageholdelseskapaleten, skal der sikres varige plejedriftsaftaler på et 24,8 ha stort areal inden for projektområdet (del af matrikelnumrene 1a og 1b Brejnholt Gde., Tvis). Plejeaftalerne skal især rette sig imod 6,3 ha særligt sårbar natur, som merpåvirkes af vandtilbageholdelsen.

42 Plejeaftalerne i vilkår 38 skal forpligte ejerne til at indgå en fortløbende plejeplan, der sikrer en bevarelse af nuværende naturtyper i aftaleområdet, dvs. primært eksisterende §3-beskyttede enge og moser. Plejen tilrettelægges med virkemidler (fx helårsgræsning med lavt græsningstryk) så der sker en optimal fjernelse af mest muligt kvælstof og fosfor, samt sikring af lysåbenhed. Hvor det er relevant, har kommune adgang til at retablere naturlig hydrologi. De kompenserende plejedriftsaftaler skal sikres med varig tinglyst plejeklausul.”

2.4.3 VVM-redegørelsen

I det følgende beskrives de dele af VVM-redegørelsen, som er relevant for Miljø- og Fødevarerklagenævnets behandling af klagen.

Projektanvendelsesperioden

Af VVM-redegørelsens afsnit 3.1 fremgår det, at oversvømmelserne i Holstebro typisk skyldes gentagne regnhændelser i vinterhalvåret i oplandet og/eller sammenfald mellem tØbrud og nedbØr. Begge dele kan påvirke åens vandføring voldsomt.

Af afsnittet fremgår det videre, at der som et led i projekteringen og driften af projektet skal udvikles et varslings- og styringsystem som bl.a. via meteorologiske forecasts og data fra nedbØrsmålere mv. skal sikre, at anlægget kan sættes i drift i god tid, før vandmasserne når Holstebro, og at brugen af de to magasiner styres i overensstemmelse med strategien.

Det fremgår af VVM-redegørelsens afsnit 13.3.2, at en væsentlig forudsætning for vurderingerne af den potentielle påvirkning i driftsfasen er, at aktiveringen af klimatilpasningsanlægget typisk vil foregå i vinterhalvåret, hvilket med rimelighed kan antages, da alle kendte oversvømmelser fra Storå er forekommet i vinterhalvåret, i forbindelse med kombinationen af tØbrud og nedbØr eller langvarig regn. Tillige fremgår det af samme afsnit samt VVM-redegørelsens afsnit 7.4.2, at oversvømmelser i vinterhalvåret er mest sandsynligt, og at det ikke forventes, at der sker oversvømmelser udover i vinterhalvåret.

Det fremgår dog af VVM-redegørelsens afsnit 3.2.7, at klimaændringerne afledte konsekvenser i form af mere nedbØr og kraftigere hændelser vil indgå i den løbende tilpasning af styringsstrategien.

Af VVM-tilladelsen fremgår det, at afgørelsen meddeles, for at Holstebro by i væsentlig grad kan friholdes for ukontrollerede oversvømmelser i

forbindelse med ekstraordinære nedbørshændelser eller afsmeltninger. Videre beskrives det om baggrunden for projektet i VVM-tilladelsen, at problemerne skyldes en udvikling i klimaet, som har betydet, at afstrømningshændelserne i vinterperioden bliver mere og mere massive samtidig med, at de stiger i hyppighed.

Det oplyses desuden, at vandudfordringerne ikke har skyldes de bredt kendte sommertordenskyll, som mange steder giver årsag til, at kloakkerne strømmer over. Udfordringen opstår, når det samlede opland på 825 km² opstrøms Holstebro by ikke kan ”optage” mere regnvand efter langvarig vinterregn eller ved en pludselig afsmeltningshændelse, hvor store mængder sne smelter, og strømmer af en frossen jordoverflade. Når alle åer og lavninger er fyldte, og grundvandet står i terræn, eller når jorden er frossen, så er der ingen steder tilbage, hvor vandet naturligt bremses. Herved opstår der en ”flodbølge”, som bygges op i Storåsystemet, og har retning mod Holstebro by. Om det får betydning for Holstebro by, afhænger af regn- eller afsmeltningmønstret. Med et 825 km² stort opland, kan der opstå et utal af scenarier i forhold til, hvor og hvornår vandet falder, som er afgørende for, om det bliver et problem, og hvor stort et problem der opstår for Holstebro by.

Overfladevandområder

Af VVM-redegørelsens afsnit 2.7 fremgår det sammenfattende for overfladevand i det ikke-tekniske resume, at projektet i dets aktive driftsfase kun påvirker vandmiljøet i et lille omfang, og at oversvømmelseshændelserne er meget sjældne og kortvarige. Kun enkelte individer af fisk og invertebrater forventes at blive påvirkede i driftsfasen, og fiskebestandene vurderes ikke at blive påvirkede.

Videre fremgår det sammenfattende for driftsperioden, at strømmende vand medfører sedimenttransport og erosion, mens stillestående vand medfører sedimentation. En hændelse vil medføre begge dele i ådalen, Vandkraftsøen og Storå nedstrøms, men dette vurderes også at være af meget begrænset omfang grundet den meget korte varighed, den begrænsede forudgående vandstandssænkning og sjældenheden af hændelserne. Således vurderes det, at projektet ikke vil være til hinder for, at målsætningerne kan nås i Storå og Nissum Fjord. Om anlægsfasen beskrives det, at denne kortvarigt vil medføre omlægning i ådalen og kan begrænse driften af faunapassagen i Vandkraftsøen. Disse påvirkninger er lokale og midlertidige, og det vurderes ikke at ville påvirke fiskebestandene.

VVM-redegørelsens kapitel 11 indeholder en nærmere beskrivelse af de eksisterende forhold og en vurdering af projektets miljøkonsekvenser for overfladevand og vandløb i Storåsystemet. Vurderingen omfatter projektets konsekvenser for de fysisk/kemiske forhold, vandkvaliteten, vandlevende flora og fauna, spærringer og eksisterende udledninger. Derudover fremgår det, at der foreslås afværgetiltag for de identificerede, væsentli-

ge, negative konsekvenser i det omfang, hvor afværge vurderes at være mulig. Endelig indeholder kapitlet et afsnit om manglende viden.

Det fremgår, at de eksisterende forhold i Storåsystemet er kortlagt med udgangspunkt i data fra Holstebro Kommune, Miljøportalen (STOQ), arealin-fo.dk, Vandområdeplanerne, de gældende regulativer, diverse oplysninger fra DTU-Aqua, DCE, DOF-basen samt Fugle og Natur. Der til kommer en række baggrundsdokumenter, der er udarbejdet i forbindelse med forarbejderne til projektets udvikling. Disse omfatter bl.a. VVM-redegørelsens bilag B, C og E om spredning, potentiale og transport af sediment samt flomhændelser.

Kapitlet indeholder en opregning af den væsentligste relevante lovgivning og planlægning, for så vidt angår vand og vandområder. Opregningen nævner dels vandløbsloven, lov om vandplanlægning og bekendtgørelse om miljømål for vandløb, søer og kystvande samt grundvandsforekomster, dels Vandområdeplan 2015-2021 for Vanddistrikt, Jylland og Fyn. Det fremgår, at projektet ikke må være til hindring for, at målene kan opnås, dvs. at den hertil knyttede økologiske tilstand kan opnås og opretholdes, og/eller at den nuværende økologiske tilstand for et givent vandområde ikke må forringes. Opregningen nævner desuden Kommuneplan 2017-2019 for Holstebro Kommune og de mål og handlinger med relevans for Storåsystemet, der er fastsat heri.

Eksisterende forhold

I forhold til de nuværende fysiske og kemiske forhold oplyses det om næringsstoffer, at Vandkraftssøen er kendetegnet ved at være smal, lavvandet og med lav opholdstid, og at den lave opholdstid medfører, at der hurtigt sker til- og fraførsel af næringsstoffer.

VVM-redegørelsens figur 11-5 viser en beregnet næringsstofbalance for Vandkraftsøen udfærdiget i 2018. Det fremgår heraf, at der for kvælstof sker en tilførsel på 965 ton N/år og en fraførsel på 911 ton N/år. For fosfor sker en tilførsel på 22,5 ton P/år og en fraførsel på 18,2 P/år. Det oplyses, at den primære kilde til kvælstofbelastning er afstrømning fra landbrug. Videre anføres det, at øvrige kilder til kvælstof og fosforbelastning af Storå opstrøms Holstebro er punktkilderne i de opstrøms beliggende kommuner Ikast-Brande og Herning. Punktkilderne udgøres af udledningerne fra renseanlæggene henholdsvis de regnbetingede udledninger fra regnvandssystemer og fællessystemer.

Videre fremgår det, at vandet i Vandkraftsøen har et relativt lavt indhold af totalfosfor for søtypen, og at søens gennemsnitlige totalkvælstofindhold (tidsvægtet sommergennemsnit) siden 2008 har ligget på 2,2 mg/l, hvilket er forhøjet i forhold til et gennemsnitligt indhold i NOVANA-reference søtype 9 på 1,31 mg/l (sommer). Det antages, at det skyldes den korte opholdstid i søen, og stor tilførsel af kvælstof fra vandløbet. Desuden fremgår det om søsediment, at hovedparten af fosforpuljen findes

bundet i jernholdigt sediment (okkerslam) på bunden af søen. Videre antages det, at søens iltforhold er gode, og at søen ikke er præget af springlagsdannelse.

I VVM-redegørelsen redegøres der i tilknytning til sediment for, at der under naturlige forhold med mellemrum sker en udveksling af vand, opløste stoffer og sediment mellem et vandløb og dens ådal. Ved oversvømmelser af ådalen magasineres vand og stof i kortere eller længere perioder. Herved tilføres ådalen næringsstoffer, og transporten af vand og stof gennem vandsystemet forsinkes. Ved selve oversvømmelsen og vandskiftet mellem vandløb og ådal sker der både en omsætning af opløste stoffer og en tilbageholdelse af sediment og organisk stof samt hertil bundet kvælstof og fosfor.

Dernæst fremgår det, at den naturlige udvekslingsproces må antages at blive forstærket af de gange, hvor projektet forventes at være i aktiv driftsfase, som følge af de ekstra opstuede vandmængder, som desuden omfatter et større areal. Det beskrives i den forbindelse, at Vandkraftsøen virker som et sandfang, idet vandhastigheden falder væsentligt, når åen løber gennem søen. Det betyder, at partikler taber fart/energi og sedimenterer. Sediment ophober sig derfor i søen med tiden, og ved vandstands-sænkninger i søen er der tidligere sket udskylning af sediment, som er blevet revet løs som følge af strømmende vand. Videre oplyses det i forhold til projektet, at vandhastigheden stiger, når åbning i sluseportene øges, hvilket medfører, at sediment kan blive revet løs og ført med af vandet.

I forhold til de nuværende forhold for sedimentering henvises der i VVM-redegørelsen til dennes bilag E, hvor det anføres, at der i Vandkraftssøen er sedimenteret et ujævnt fordelt, gennemsnitligt ca. 30 cm tykt lag over en periode på 10 år i hele søen, hvor vanddybden er over 0,5 meter. Det anføres at svare til et areal på ca. 50 hektar af Vandkraftsøens nuværende søareal og en gennemsnitlig aflejring på 3 cm/år med en estimeret vægt på ca. 37 kg/m²/år. Sedimentets fordeling i søen fremgår af figur 11-6. Det fremgår videre, at den eksisterende sedimenttransport er betydelig i Storå, og at Vandkraftsøen virker som et indskudt sandfang, der bevirker, at sedimentet bundfælder grundet den lave vandhastighed. Nissum Fjord friholdes derved for en del af den sedimenttilførsel, den ville have fået uden ”sandfanget” i form af Vandkraftssøen.

Videre fremgår det, at der i november 2012 og ultimo 2017 er udtaget sedimentprøver, som er analyseret for sammensætning (kornkurve) samt for organisk stof, jern, fosfor og diverse miljøfremmede stoffer og tungmetaller. De samlede analyseresultater og en nærmere sedimentkarakteristik fremgår ligeledes af VVM-redegørelsens bilag E. Sedimentet ses i overvejende grad at bestå af silt, sand og organisk stof med et relativt højt indhold af jern og fosfor. Lerindholdet er meget lavt, og sedimentet har et

zink- og cadmiumindhold, der overstiger miljøkvalitetskravet for sediment.

Samlet set fremgår det, at sedimentet kan karakteriseres som potentielt skadeligt for vandmiljøet, hvis det kommer i resuspension. Det fremgår, at sedimentet forekommer i stor mængde og dels indeholder organisk stof, som kan medføre iltvind, dels indeholder relativt høje koncentrationer af tungmetaller, som kan have økotoksiske effekter på fauna og flora. Endelig oplyses sedimentet at indeholde slam/okker/partikler, som kan sedimentere og tildække vandløbsbund/gydebanker og hæmme livsbetingelserne for sedentære, vandlevende organismer inklusive fiskeæg. Resuspension bør derfor undgås/begrænses.

Vurdering af påvirkninger

Af VVM-redegørelses afsnit 11.4 fremgår vurderingen af projektets påvirkninger, som er opdelt i tre faser (anlægsfasen, den passive driftsfase og den aktive driftsfase).

I forhold til *anlægsfasen* fremgår det om *Ådalsdæmningen*, at denne projektdel ikke forventes at ville påvirke Storådalen, søen eller vandløbet nedstrøms væsentligt. Det bemærkes, at anlægsarbejderne er midlertidige og kan organiseres således, at udslip til vandløb og den nedstrømsbeliggende Vandkraftsø minimeres. Samtidig kan arbejderne reguleres, så de tidsmæssigt finder sted på tidspunkter af døgn og år, hvor de forstyrrer dyrelivet mindst muligt.

I forlængelse heraf oplyses det, at de væsentligste konsekvenser i anlægsfasen forventes at ville forekomme i åen, fordi der skal arbejdes i vandløbsbund og -sider med installation af dæmning og sluseporte. Derved vil der dels være skabt en spærring for faunaens passage, dels være risiko for ophvirvling af sediment og udskylning af materialer fra bred og brink, som kan lægge sig på bunden og i gydeområder. For at minimere disse konsekvenser omlægges åen, mens arbejderne står på. Endvidere vil der blive etableret en sikring af vandløbsbunden umiddelbart op- og nedstrøms for slusen samt en fastlåsning af brinker langs erosionstruede arealer omkring slusen ved brug sten.

Videre fremgår, at det i anlægsfasen skal sikres, at arbejdsarealet er sikret mod erosion fra vandløbet samt ekstreme regnhændelser, så der ikke kommer til at ske unødigt udvaskning af sand og grus til Storå og Vandkraftsøen. Anlægsarbejder nede i vandet i forbindelse med den midlertidige omlægning begrænses så vidt muligt i de perioder, hvor der kan forekomme op- og nedtrækkende laks, helt og ørred. Det beskrives, at det i praksis kan være vanskeligt, da fiskene i forskellige livsstadier forekommer i åen det meste af året. Anlægsfasen er dog midlertidig og berører en meget begrænset del af Storåsystemet (fra ådalen til søen), hvor kun en helt kort strækning er decideret tørlagt. Det vurderes at projektdelen vil

kunne påvirke fisk, fauna og flora på individniveau, men ikke på bestandsniveau, og samlet set vurderes påvirkningen at være lille.

I forhold til *Vandkraftssødæmningen* fremgår det, at anlægsarbejderne ved/i Vandkraftsøen ikke vil kunne undgå at virke midlertidigt forstyrrende på de dyr, der lever og færdes i vandløb og sø. Da der netop er tale om midlertidige aktiviteter af kortere varighed, forventes det ikke, at forstyrrelserne vil være væsentlige. Arbejderne reguleres, så de tidsmæssigt finder sted på tidspunkter af døgn og år, hvor de forstyrrer dyrelivet mindst muligt.

Da søbunden er belagt med et lag af sediment (okkerslam mv.), som let kan hvirvles op, kan det ikke undgås, at anlægsarbejderne vil give anledning til, at der kan ske sedimentflugt/resuspension. Dette kan begrænses på forskellig vis afhængigt af anlægsmetoden. De konkrete løsninger vil afhænge af detailprojektet og vilkår for anlægsmetoder i udbudsmaterialerne. Arbejderne i Vandkraftsøen forventes at kunne udføres med uændret vandspejl i søen. Hvis det viser sig hensigtsmæssigt at sænke vandstanden, må dette ikke give anledning til væsentligt udslip af sediment, og faunapassagen/stryget skal holdes vandførende og fungerende, hvis sænkningen strækker sig ud over få dage. Tiden skal beregnes forud for igangsættelsen og kræver myndighedsgodkendelse. Påvirkningen vurderes derfor samlet set at være middel.

I forhold til spærringer ved stryget/faunapassagen ved Vandkraftsøen anføres det nærmere, at stryget skal være i drift i hele anlægsfasen, og at vandføringen holdes konstant svarende til det normale vandspejl i Vandkraftsøen på 13,61 m, idet reguleringen af stryget skal fungere uændret i hele anlægsfasen, således at passage kan finde uhindret sted, og således at flora og fauna i selve stryget beskyttes mod udtørring. Hvis der bliver behov for at sænke vandstanden, så strygets vandføring afbrydes, kan der pumpes vand til vedligeholdelse af vandføringen svarende til minimum 1 m³/s. Herved beskyttes flora og fauna i stryget mod udtørring, hvorfor påvirkningen vurderes at være lille. Vandføringen skal desuden være tilstrækkelig til at sikre, at vandrefisk kan passere. Projekteringsfasen og den faktiske arbejdstilrettelæggelse skal inkludere hensyntagen hertil. Ændres faunapassagens forløb ved Vandkraftsøen, skal den anlægges med et tilsvarende eller lavere fald end det eksisterende, da det ellers betyder en forringelse af de eksisterende forhold i passagen. På den beskrevne baggrund vurderes det ikke, at faunapassagen og driften af den vil blive påvirket væsentligt negativt i anlægsfasen. Påvirkningen vurderes derfor samlet set at være lille.

For *den passive driftsfasen* vurderes det, at projektet ikke vil påvirke overfladevand væsentligt negativt. Det oplyses, at der vil være en regenereringsfase efter etableringen af anlæggene, hvor vegetationen og faunaen i søens henholdsvis åens bund og sider genetablerer sig efter den midlertidige forstyrrelse, og der vil være en strækning af vandløbsbunden, hvor

sluseportene ligger, som ikke gendannes. Da denne strækning kun er ganske kort (få meter), vurderes det at være uden betydning. Desuden vil der være brinksikring omkring de støbte elementer. Også denne strækning er kort, og det vurderes at være uden betydning. Der vil ikke være tale om en funktionel spærring, fordi der vil være fri passage i den fulde profil som før. Samlet vurderes det, at der ingen påvirkning vil være af vandområderne i den passive driftsfase.

For så vidt angår *den aktive driftsfase*, fremgår det for *Ådalsdæmningen* vedrørende fysiske og kemiske forhold, at ådalen under en hændelse først bliver udsat for sedimentation som følge af stuvning af vand og nedsat vandhastighed. Det betyder, at der vil være områder i åen, hvor vandhastigheden bliver så lav, at partikler kan sedimentere. Efterfølgende vil der under tømningen kunne ske erosion, hvor en del af det sedimenterede materiale føres tilbage til åen. Tømning af magasinet vil dog foregå langsomt, efterhånden som der er plads i åen. Når *Ådalsdæmningen* går i drift, vil sluseportenes spjæld lade vand passere op til ca. 35 m³/s, baseret på ekstrapolation af data for modellen af styringsstrategien. Spjældene sidder i vandløbsbunden, hvor vandhastigheden er høj. Herfra falder vandhastigheden med afstanden fra spjældene, som vil være lav i siderne af den opstemmede sø og lavere jo længere bagud man kommer i den opstuede sø fra dæmningen. Da det tilstrømmende vand fra opstrømsbeliggende arealer fortsat transporterer suspenderet stof/sediment, der er revet løs/frigivet fra arealer opstrøms, kan der ske sedimentation af det, når det møder et område i vandløbet hvor energien (dvs. vandhastigheden) er lav. Dette er nærmere beskrevet i VVM-redegørelsen bilag C. Videre fremgår det, at sedimentationen i ådalen er estimeret pr. hændelse med en ganske stor usikkerhed og ud fra tre metoder. Resultatet viser, at der vil ske en forhøjet sedimentation i ådalen, og at der vil blive efterladt næringsrigt sediment i engene (i form af kvælstof og fosfor) og på skråningerne samt på brinkerne, når vandet tømmes ud igen. Dette anføres at svare til en forstærket version af den naturlige situation vedrørende oversvømmelser i ikke-drænede ådale omkring ikke-regulerede vandløb, idet projektets vandstand dog er højere end ved normale oversvømmelser grundet dæmningsens højde. Der henvises i forhold til sedimentationens konsekvenser for natur til VVM-redegørelsens kapitel 9 om natur. Det vurderes, at da vandhastigheden er højest ved bunden nær udløbet i slusen (hvor der er bund- og brinksikret), og da der allerede nu sker en vis sedimentation i engene, at sedimentationens påvirkning af åens og ådalens fysiske forhold samt åens vandkvalitet vil være lille. Dette understøttes af, at der er tale om meget sjældne og kortvarige hændelser (ca. 5 – 10 dage pr. 10. år i varierende omfang/styrke).

I forhold til flora og fauna i den aktive driftsfase ved *Ådalsdæmningen* fremgår det, at der i driftsperioden sker opstuvning af vand, og at passagemulighederne opstrøms for åens dyreliv ophører, fordi vandhastigheden i spjældene i perioder kortvarigt bliver så høj, at fisk ikke kan svømme imod strømmen (heller ikke kraftfulde svømmere som laks og ørred).

Nedstrømsplassagen kan desuden være vanskelig at finde pga. lokaliseringen ved bunden og manglen på ledestrøm i de opstuede og neddrølede vandmasser bagude for spjældet. Den negative effekt af denne spærring skal betragtes kumulativt sammen med spærringen ved Vandkraftsøen. Det dækker over, at eventuelle nedtrækkende ungfisk/smolt i oversvømmelsessituationen skal passere én spærring i ådalen for derefter at kunne fare vild i Vandkraftsøen, fordi ledestrømmen er lavere end vanligt pga. opstuvning. Herved øges sandsynligheden for tab af ungfisk/smolt til predation begge steder.

Effekten vurderes samlet set at medføre en lille påvirkning grundet dens sjældenhed og korte varighed. Desuden forventes oversvømmelser at finde sted om vinteren, hvor der ikke forventes nedtrækkende smolt. Smolt-nedtrækket er temperaturafhængigt og forløber typisk i april /maj måned.

Videre beskrives det, at flora og fauna, inklusive æg i gydebanker, der lever på strækningen mellem de to dæmninger i driftsfasen, vil blive udsat for både opstrøms og nedstrøms konsekvenser af opstuvning af vand. Begge dele vil midlertidigt påvirke kvaliteten af eksempelvis gydebanker, som kan opleve forringet beluftning og tildækning. Konsekvensen kan være, at individer og æg går tabt. Opstuvningen af vand vil generelt reducere strømhastighed og turbulens, hvorfor der vil være en øget sedimentation og mindre resuspension af fine organiske og uorganiske partikler, som derfor vil overlejre de grovere substrater på vandløbsbunden. Dette kan forringe gydebankers og bundsubstraters kvalitet som levested og medføre individtab. Påvirkningen vurderes at være lille, idet 100 årshændelserne finder meget sjældent sted, og fordi de fleste øvrige hændelser er små og kortvarige.

Derudover anføres det i forhold til gydebanker både for *Ådalsdæmningen* samt *Vandkraftssødæmningen*, at opstemning af vandet kan have konsekvenser for æg, der ligger i gydebanker i opstuvningsområderne i form af en vis, men dog begrænset sedimentation over/på bankerne. Det beskrives hertil, at de grove sedimenter vil lægge sig i de dybeste steder nær udløbene fra henholdsvis Vandkraftsøen og *Ådalsdæmningen*, og at skråningerne forventes at blive mest udsatte for sedimentation. Den gennemsnitlige 100-årshændelse (år 2100) er beregnet til at kunne resultere i sedimentation på ca. 1,8 cm tykkelse.

Det fremgår, at der ikke forventes lave iltspændinger ved bunden som følge af stadigt strømmende vand, den begrænsede dybde og årstiden (vinter og dermed lav temperatur, højere iltopløselighed og lavere respirationsrater). Samlet vurderes det, at æggene vil udsættes for en lille til middel påvirkning grundet sedimentationens korte varighed, årstiden og hændelsernes sjældenhed (5 – 10 dage pr. 10. år). Sedimentationen vil desuden ophøre, når åen igen strømmer frit. Det kan derfor forventes, at bankerne grundet deres naturlige lokalisering, hvor der er gode fald, og strømforholdene vil blive tømt for sediment over relativt kort tid.

Yderligere beskrives det, at når vandet trækker sig tilbage fra en overstået oversvømmelseshændelse, dvs. når sluseportene åbnes, og søen udtømmes, kan der ske erosion af breder og brinker, hvor noget af vandet kan blive efterladt i engområdernes dybdepunkter som småsøer uden hydraulisk forbindelse til åen. I disse søer er det ikke usandsynligt, at der efterlades fauna, som dermed er fanget og vil gå til grunde efterhånden, som søerne tørrer ud igen. Det beskrives som vanskeligt at vurdere omfanget og dermed væsentligheden af denne type hændelse. Det kan derfor ikke afvises, at der vil være en mindre påvirkning af populationerne, hvis der eksempelvis er tale om, at et større antal fisk fanges på denne måde. Det vurderes dog, at denne påvirkning allerede forekommer efter hændelser i ådalen i dag, men at påvirkningen vil blive forstærket som følge af den væsentligt forhøjede vandspejlskote i ådalen i hvert fald ved de store (og sjældne hændelser). Grundet kort varighed, relativ kort påvirket vandløbsstrækning og sjældne hændelsesforekomst, vurderes merpåvirkningen at være lille.

Desuden beskrives det, at hastighedsfordelingen i det udstrømmende vand forventes at være sådan, at de laveste hastigheder findes ved brinkerne, hvorfor erosionen her vil være begrænset, jf. VVM-redegørelsens bilag C. For at sikre mod erosion reguleres udtømmingshastigheden af hensyn hertil (afhængigt af den enkelte hændelses størrelse og behovet for tømning). Dette monitoreres (visuel inspektion sammenholdt med hændelsens karakter og tømningshastighed) med henblik på at generere erfaringsdata til justering af fremtidig optimering af tømningen. Dele af den ophobede sediment i ådalen vil blive transporteret til Vandkraftsøen med ca. det antal dages forsinkelse, som hændelsen har varet. Der vil også blive efterladt sedimentaflejringer i engområderne. Dette vil bidrage med næringsstoffer til engene og vurderes at være uden betydning.

Endeligt redegøres for, at fiskene helt, ål og gedde lever i selve Storå og Vandkraftsøen, og at de umiddelbart ikke vil påvirkes af projektet. Hertil anføres det, at helten, som gyder i september-december, er den eneste af fiskene, som muligvis kan være i bevægelse på de potentielle oversvømmelsestidspunkter. Gedde er en standfisk, mens ålen vandrer (mod havet) i efteråret. Derfor kan passageforholdene for helten være af betydning. Påvirkningen vurderes lille, da hændelser er sjældne og kortvarige. Bestandene vil således ikke blive påvirkede, og det vil være ganske få individer af helt, som kan påvirkes.

Derudover fremgår det, at strømmen i spjældene er høj, hvilket kan betyde, at driftende dyr (fiskelarver og diverse invertebrater) kan blive revet med af strømmen, og at nogle individer vil gå til grunde på grund af de lokalt meget høje vandhastigheder omkring slusens spjæld. Det vurderes dog også at være en lille påvirkning, idet der dels er tale om en kortvarig og sjældent forekommende tilstand, dels er tale om, at den naturligt forekommende fauna er robust og tilpasset livet i strømmende vand.

I forhold til den aktive driftsfase for *Vandkraftssøen, Storå nedstrøms* og *Nissum Fjord* fremgår om de fysiske forhold og vandkvaliteten, at Vandkraftsøen under normale forhold er præget af sedimentation. I beregningen af sedimenteringen anlægges konservative betragtninger, som betyder, at der beregnes en sedimentering i søen på op til 30 cm/10 år. Af beregningerne i VVM-redegørelsens bilag B og simuleringerne i bilag E fremgår, at mængden af sediment, der kan gå i resuspension som følge af vandspejlssænkningen, stiger eksponentielt med sænkingskoten og kan føre til sedimentudslip, under antagelse af, at der findes ca. 10.000 m³ sediment nær sluserne som potentielt kan rives løs, hvilket angives som et højt/konservativt estimat, jf. bilag B. Det fremgår, at det område, hvorfra der primært vil ske løsrivning af sediment, når vandstanden sænkes i vandkraftsøen, er et areal på ca. 150 gange 150 m foran slusen, som ses på VVM-redegørelsens figur 11-11. Dertil beskrives det, at der ved sænkning fra kote 13,6 til kote 12,0 udskylles teoretisk ca. 16 tons sediment til åen, og ved en sænkning til kote 12,0 – 11,5 udskylles teoretisk ca. 1600 tons sediment til åen.

Hertil anføres, at sedimentet under resuspensionen vil kunne frigive forurenende stoffer som kan belaste både Vandkraftsøen, Storå nedstrøms og Nissum Fjord. Denne påvirkning vurderes at være væsentlig ved sænkning til- eller under kote 12. Dernæst henvises til, at det af bilag E fremgår, at søen godt kan tømmes til kote ca. 12,5 uden større risiko for påvirkning. Det gælder især, hvis der løbende (dvs. årligt) sker en kontrolleret vedligeholdelsesudskylning af ophobet sediment fra Vandkraftsøen. Denne påvirkning vurderes at være lille-middel.

Virksomheden af sedimentet beskrives at være sedimentering i åen og på gydebankerne nedstrøms i de områder af åen, hvor vandhastigheden bliver så lav, at sedimentet ikke holdes i suspension. På gydebanker kan det medføre, at æg dækkes til, hvormed ilttilførslen reduceres, så æggene dør. Dette skyldes sedimentets partikulære karakter (okkerslam og fint partikulært materiale) samt indholdet af organisk stof, næringsstoffer (kvælstof og fosfor) og zink og cadmium mv., jf. VVM-redegørelsens bilag E. Omsætning af organisk stof fra resuspenderet sediment i de store mængder, der over kort tid kommer i kontakt med søvandets og åvandets ilt, vil kunne medføre lokalt iltsvind i både Vandkraftsøen og Storå umiddelbart nedstrøms udløbet. Det vil ultimativt kunne resultere i fiskedød begge steder for de individer af fisk og invertebrater, der ikke kan eller når at flygte hurtigt nok. Hertil beskrives, at et uheld i 1993 med sedimentudslip fra søen til åen nedstrøms resulterede i lokal fiskedød, hvilket indikerer, at risikoen er reel, og at iltsvind sker hurtigt. Sedimentet vil desuden ved de høje vandhastigheder, der forekommer under store hændelser, kunne transporteres helt til Feldsted Kog/Nissum Fjord. Her vurderes det, at sedimentets indhold af især fosfor og tungmetaller vil kunne være medvirkende til, at målsætningen om ”godt økologisk potentiale” ikke kan nås, hvis der udledes store mængder. Det forventes, at sediment, der når fjorden, primært vil sedimentere omkring indløbet, hvor vandhastigheden

naturligt vil være faldende som følge af udvidelsen af profilen/deltakaracteren af den nederste del af åstrækningen.

Yderligere fremgår af VVM-redegørelsens afsnit 11.4.4, at det ikke vil være nødvendigt at lukke for passagen i stryget, før Vandkraftsøen tages i brug som magasin, da vandstanden ikke sænkes længere ned end til kote 13,35, og bundkoten i strygets indtag er 13,07. Der vil periodisk være en lav vandføring. Påvirkningen herfra vurderes dog at være lille, grundet den meget korte varighed. Strygets funktion og egnethed vurderes at være ringe grundet stort fald og dårlig ledestrøm. Disse forhold påvirkes ikke af projektet.

Afværgeforanstaltninger

Om afværgeforanstaltninger i *anlægsfasen* fremgår det, at ådalen skal omlægges midlertidigt for at sikre, at anlægsarbejderne ved Ådalsdæmningen ikke medfører en spærring eller giver anledning til sedimentudslip til Storå. Bred og brinker skal desuden kantsikres og muld afgraves og lægges i mulddepot. Videre skal der bruges køreplader, så ådalens bund beskyttes mest muligt mod traktose mv. Jorddepoter til opfyldning og etablering af dæmning anlægges, så der ikke kan ske udslip til åen under regn. En eventuel sandpude, der anvendes som arbejdsplads, skal sikres mod høje vandføringer.

I forhold til den *passive driftsfase* vurderes der ikke behov for afværgeforanstaltninger.

For så vidt angår den *aktive driftsfase*, vurderes det, at sedimenttransport til Vandkraftsøen fra Storå kan reduceres ved at indrette lokale sandfang i oplandet opstrøms. Grundet åens og oplandets størrelse vurderes det umiddelbart at være en omfattende anlægs- og driftsopgave.

Styringsstrategien beskrives i sig selv at være en afværgeforanstaltning, idet den tilpasses/optimeres løbende som følge af dataindsamling og brug af forecastmodeller. Derved optimeres driften af projektelementerne over tid under hensyn til projektets primære formål og hensyn, og miljøkonsekvenserne i ådal, sø, å og fjord og for kulturarv vil reduceres.

Endvidere fremgår det, at brinksikringer på specielt udsatte steder vil kunne overvejes/komme i betragtning, hvis/når der konstateres ”erosionsrender” og/eller udløbspunkter fra ”terrænmæssige lavpunkter” langs med vandløbet i forbindelse med ”tømningen” af de midlertidige søer ved dæmningerne.

Manglende viden

Af VVM-redegørelsens afsnit 11.9 fremgår det, at der mangler erfaringsdata, og at der vil blive opsamlet data løbende under driften af anlægget. Der er ikke sket automatisk opsamling af driftsdata/driftspraksis af det nuværende dæmningsanlæg i Vandkraftsøen, som ville kunne sammen-

holdes med de fysiske, kemiske og biologiske forhold i søen og åen. Bl.a. sedimentophobningens størrelse ville kunne fastlægges med større nøjagtighed ud fra disse data. Det forventes, at mange af de aktuelt manglende data vil kunne produceres som følge af de indledende driftserfaringer.

Bilag IV-arter (birkemus)

VVM-redegørelsens afsnit 9.3.3 omhandler de eksisterende forhold, for så vidt angår bilag IV-arter. Det fremgår heraf om birkemus, at arten er forholdsvis udbredt i det sydvestlige Limfjordsområde umiddelbart nord og vest for Holstebro, og at Storådalene er et af de steder, hvor arten kendes fra. Der er registreret adskillige sikre fund på flere lokaliteter i eller med meget nær forbindelse til Storådalene, men foreløbig kun vest for Holstebro.

Øst for Holstebro er der eftersøgt birkemus i 2014 ved dels NOVANA-kortlægningen ved Gødstrup Sø, dels en undersøgelse i Storådalene i 2014 foretaget af en birkemusekspert.

Om undersøgelsen i Storådalene i 2014 fremgår det, at der blev placeret 15 faldfælder på tre udvalgte lokaliteter i Storådalene. Lokaliteterne er illustreret i VVM-redegørelsens figur 9-35. Det oplyses, at der ikke blev fanget/registreret birkemus i løbet af undersøgelsesperioden, men at dette ikke er ensbetydende med, at artens tilstedeværelse i ådalene og projektområdet kan udelukkes, hvortil det angives, at vejrforholdene var dårlige, hvilket kan have påvirket resultatet negativt. Det vurderes af eksperterne, at det er overvejende sandsynligt, at der findes birkemus i Storådalene øst for Holstebro.

Det oplyses desuden i VVM-redegørelsen, at der ikke findes ældre, sikre fund af birkemus i Storådalene øst for Holstebro. Der findes dog en ca. 10 år gammel, udokumenteret, observation fra Lindholtvej 6, Holstebro. Lokaliteten findes ca. 200 m fra Storådalene øst for Holstebro.

VVM-redegørelsens afsnit 9.4.4 indeholder vurderingen af projektets virkninger i forhold til bilag IV-arter. Vedrørende birkemus anføres det med henvisning til undersøgelsen i Storådalene, at der ikke er fundet birkemus i oversvømmelsesområderne på trods af målrettet eftersøgning. Dernæst angives det, at der ikke er tilstrækkelig viden om birkemusens foretrukne placering af reder på ådalsskrænter, men at der er eksempler på reder både øverst og nederst på skrænter. Det er således meget vanskeligt at vurdere effekten af projektets oversvømmelser.

Et projekt, som involverer periodevis oversvømmelse af dele af Storådalene, vurderes dog at være yderst risikabelt for en eventuel birkemuspopulation. Eventuelle reder på skrænterne vil alt efter, hvor højt de er placeret, påvirkes direkte af oversvømmelserne. Hertil påpeges det, at oversvømmelserne oftest vil finde sted i vinterhalvåret, hvor dyrene ligger i dvale i de underjordiske reder, hvortil det beskrives, at birkemus går i

egentlig vinterdvale, hvor hjerterytme og åndedræt reduceres, og kropstemperaturen sænkes ned til få grader i koldt vejr. Det tager mange minutter for dyrene at vågne fra dvaletilstanden og varme kroppen tilstrækkeligt op til bevægelse, og oversvømmelser af vinteropholdssteder vil derfor være fatale for dyrene. Hvis de eneste individer i Storådalen øst for Holstebro netop findes i oversvømmelsesområdet, vil det således være fatalt for en eventuel delpopulationen. Der er dog ifølge redegørelsen ikke grundlag for med rimelig sikkerhed at forvente, at birkemus findes i oversvømmelsesområderne, men ikke i de øvrige dele af Storådalen.

Det vurderes derefter, at da der ikke er fundet birkemus øst for Holstebro på trods af eftersøgningen, vurderes projektet umiddelbart at være uden betydning for arten som helhed. Men findes eventuelle individer i oversvømmelsesområderne, vil de formentlig drukne.

Yderligere fremgår det, at vidensgrundlaget for birkemus ikke er tilstrækkeligt til at vurdere projektets nøjagtige betydning for birkemus og bestande af arten. Dette gentages i VVM-redegørelsens afsnit 9.9 om manglende viden, hvor det fremgår, at viden om birkemusens eventuelle forekomst i området er utilstrækkelig til at lave en sikker vurdering af, om projektets kan have effekt på arten, dens bestande og spredningsmuligheder.

Endvidere fremgår det af VVM-redegørelsens afsnit 9.6.2 om afværgeforanstaltninger, at såfremt projektet gennemføres, bør det ske efter indledende dialog med den ansvarlige myndighed (Miljøministeriet/Naturstyrelsen), da det ikke kan udelukkes, at projektet spiller negativt ind på den økologiske funktionalitet for birkemus i området.

I forlængelse heraf anføres oplagte afværgelsesforanstaltninger i form af etablering af nye, højtliggende overvintringssteder for birkemus i forbindelse med de potentielle overvintringssteder, som ifølge det valgte oversvømmelsscenario vil blive påvirket. Videre beskrives det, at eventuel genindvandring kan hjælpes på vej ved at optimere ådalen som spredningskorridor ved f.eks. at sikre, at spredningsvejene ikke bliver brudt af større, dyrkede marker, intensivt græssede områder, arealer med indhegninger af frilandsgrise, tæt tilgroede områder, samt plantager og lignende. Derudover bør dæmningens barriereeffekt naturligvis begrænses mest muligt, så det sikres, at der stadig er god, spredningsøkologisk forbindelse mellem ådalen op- og nedstrøms for dæmningen.

Påvirkning af naturområder

Det fremgår af VVM-redegørelsens projektbeskrivelse i afsnit 3.2.1, at projektet ved udnyttelse af den maksimale kapacitet vil medføre en stuvning af vand med aftagende intensitet ca. 6 km opstrøms til lokaliteten Yllebjerg i Herning Kommune. Den estimerede vandudbredelse i Holstebro- og Herning Kommuner, når den fulde kapacitet udnyttes i både

Vandkraftsøen og bag Ådalsdæmningen, er illustreret i VVM-redegørelsens figur 3-14.

Videre fremgår det af VVM-redegørelsens afsnit 3.2.6, at projektet vil medføre oversvømmelse af naturområder, og at der inden for oversvømmelsesområderne er værdifuld og beskyttet natur (rigkær) i ådalen, som ligger mellem kote 17,5 m og kote 20 m. Ved fyldning til kote 17,5 m vil 14 % af rigkærene være oversvømmede, og ved fyldning til kote 20 m vil 98 % være oversvømmede.

VVM-redegørelsens afsnit 9 om natur og biodiversitet indeholder en beskrivelse af de eksisterende forhold, som oplyses primært at være på baggrund af eksisterende data, idet bygherres rådgiver har modtaget data fra både Holstebro og Herning Kommune. Det fremgår, at det primære grundlag for vurderingerne er kommunernes kortlægning af § 3-arealer²³, som er sket løbende fra 2006-2013, især kortlægning foretaget af Linnea Consult i 2010. Kortlægningen er lavet af biologer efter den udvidede metode med udlægning af dokumentationscirkel. Der er ikke beregnet naturtilstand på baggrund af besigtigelserne, men tilstanden er efterfølgende estimeret. Videre fremgår det, at de områder, som efterfølgende på baggrund af kortlægningen i 2010 blev vurderet værende i god eller høj naturtilstand, blev genbesøgt af en rådgivningsvirksomhed den 4. juli 2017, og at denne besigtigelse ligger til grund for beskrivelsen af naturtilstande og artsindhold på disse arealer. Særligt sårbare, sjældne og karakteristiske planter, padder og insekter blev i den forbindelse registreret. Formålet med 2017-besigtigelserne var overordnet at vurdere, om naturtilstanden stadig var gunstig (god/høj), og om der skete oversvømmelse af arealerne før projektet. Desuden fremgår det, at Holstebro Kommune løbende har overvåget de § 3-områder, som er blandt kommunens mest værdifulde botaniske lokaliteter.

I VVM-redegørelsens afsnit 9.3.1 er beskrevet de biologisk mest værdifulde beskyttede naturarealer i projektområdet, herunder rigkær. Der er i den forbindelse henvist til VVM-redegørelsens bilag F, hvor rigkærs jordbund, hydrologi, drift, vegetation mv. er beskrevet. Det fremgår, at rigkær forekommer på fugtig til vandmættet og mere eller mindre kalkrig jordbund med fremsivende grundvand og lav tilgængelighed af næringsstofferne kvælstof og fosfor. De to vigtigste plantefordelende faktorer i enge og moser er vandstand og næringsstofftilgængelighed. Vinteroversvømmelser af rigkær med vandløbsvand kan påvirke rigkær ved bl.a. at medføre mere næringsrige forhold, da vandet typisk fører næringsrigt sediment til bredarealer. Det kan resultere i faldende artsrigdom i rigkær. Der er derfor en reel risiko for, at man ved at hæve vandstanden tilfører næringsrigt vand til rigkær, som gennem århundreder har været uden en sådan tilførsel. Der er ikke opstillet entydige, specifikke grænseværdier for indholdet af næringsstoffer i vand, der tilføres rigkær. Der er i visse

²³ Arealer beskyttet mod tilstandsændringer jf. naturbeskyttelseslovens § 3.

kilder anført grænseværdier på omtrent 0,03 mg N/l henholdsvis 0,2-0,7 mg total-N/l.

I VVM-redegørelsens afsnit 9.4 fremgår i den forbindelse, at kvælstofindholdet i artsrige rigkær i Danmark typisk er 0,2-0,7 mg total-N/l, og at der i Storå ved Grydholt er målt værdier i åvandet på 2-4 mg N/l (ammonium/ammoniak-N plus nitrit/nitrat-N). Hertil anføres det, at total N vil ligge lidt højere, da denne også indeholder organisk bundet kvælstof, som dog ikke umiddelbart er tilgængeligt for planter. Det konkluderes, at åvandets kvælstofindhold i Storå er mere end 10 gange højere end de angivne grænseværdier for rigkær.

Det antages dernæst med henvisning til litteraturen, at oversvømmelse med selve åvandet i en kort og sjælden periode ikke vil betyde en væsentlig næringsberigelse af rigkærene. Det fremgår videre, at der i litteraturen er eksempler på, at artsrigdommen er højere i rigkær med lav oversvømmelseshyppighed end i områder, der aldrig er blevet oversvømmet eller områder som er blevet oversvømmet hyppigt. Undersøgelsens testområder var imidlertid i forvejen tilpasset regelmæssige oversvømmelser, og de var kun dækket af små vandmængder (ca. 20 cm). Der var ikke tale om store sedimentmængder. Hertil beskrives det, at nærværende projekts primære kilde til næringsberigelse vurderes ikke at være åvandet, men det sediment, som vil aflejre ved oversvømmelserne. Sedimentet vil i løbet af en længere periode nedbrydes, og næringsstofferne omdannes til en form, som er umiddelbart tilgængelig for levende organismer. En del af næringsstofferne vil udvaskes, en del optages af bakterier og andre mikroorganismer, og en del kan optages af planter.

Videre beskrives det, at mængden af kvælstof og fosfor, som tilføres ved sedimentation i projektets oversvømmelsesområder, er vanskelig at forudsige med sikkerhed. Figur 9-45, som opsummerer beregningerne fra VVM-redegørelsens bilag C angives at være det p.t. bedst tilgængelige udgangspunkt for vurderingerne på trods af store usikkerheder.

VVM-redegørelsens figurer 9-2 og 9-3 illustrerer registreringen af § 3-beskyttet natur og arealernes estimerede tilstand i den vestlige del af projektområdet.

Det er anført, at der i projektområdets vestlige del i 2010 kun forekom to § 3-arealer med god naturtilstand i form af moserne (rigkær) benævnt M29 og M38. Det fremgår, at M29 er langstrakt og ligger i forbindelse med overgangen mellem Storå og Vandkraftsøen. Mosens østligste og vestligste dele var i 2010/2017 artsfattige højstaudesamfund. Den centrale del var i 2010 et væld med mange sjældne arter. Sidstnævnte var generelt forsvundet i 2017 pga. tilgroning. Mindre delarealer med rigkær-præg forekom dog stadig. Videre fremgår det, at M38 ligger på sydsiden af Storå i forbindelse med udløbet af Savstrup Å. Mosen havde i 2010 god naturtilstand, men naturforholdene var i 2017 forringede, hvortil det be-

skrives, at størsteparten af området vurderes at blive oversvømmet årligt, og at stort set hele lokaliteten vil oversvømmes ved hævnning af vandspejlet til kote 15 m.

I forhold til den østlige del af projektområdet illustreres § 3-registreringen og arealernes naturtilstand i VVM-redegørelsens figur 9-12 og 9-15. Det beskrives, at Storådalen opstrøms det projekterede dæmningsanlæg (kote 20 m) består af stort set lige dele omlagte græsmarker og enge samt i mindre omfang moser og vandhuller. Det beskrives, at naturarealerne i ådalsbunden, i modsætning til naturarealer på ådalskrænterne, i vidt omfang har været oversvømmet, men at der enkelte steder stadig er værdifuld vegetation. Hertil beskrives det, at der er syv § 3-områder, som i 2010 blev vurderet til at have god naturtilstand og et område i høj naturtilstand i form af engene E82, E96, E109 og E113, moserne M89 og M111 samt overdrevet O88. De enkelte områder er herefter nærmere beskrevet. Overordnet fremgår det, at flere af områderne i perioden 2010-2017 har fået forringede naturværdier pga. tilgroning og/eller oversvømmelser, men at der forsat er meget værdifulde områder, som ikke har været oversvømmet tidligere. Disse vil kunne blive oversvømmet som følge af projektet.

VVM-redegørelsens afsnit 9.4 indeholder en vurdering af projektets virkninger i forhold til natur og biodiversitet, herunder i anlægsfasen og i driftsfasen.

Det fremgår om anlægsfasen, at *Ådalsdæmningen* vil inddrage et samlet areal på ca. 9.000 m² beskyttet natur, som permanent vil forsvinde. Arealet er vist på figur 9-43. Anlægsarealet er for det meste mark, men mindre dele er eng, tilgroet mose og plantede læhegn/ småskov. De små arealer med beskyttet natur, eng og mose er C-målsatte, jf. kommuneplanen, og havde ved kortlægningen i 2010 moderat naturtilstand. Det vurderes, at engene samt mosen på nordsiden af åen er blevet mere næringsberigede henholdsvis tilgroet siden da, og at naturtilstanden derfor er yderligere forringet. Engene drives med høslæt. Den del af engen på sydsiden af åen, som bliver inddraget til dæmningen, ligger desuden i den naturmæssigt ringeste del af § 3-forekomsten og har karakter af tør, tidligere omlagt kulturing. Der vurderes således ikke at være særlige relevante naturværdier eller levesteder tilknyttet de påvirkede forekomster af eng og mose. Næringsberigelse pga. afstrømning fra dæmningsanlægget eller slid fra kørsel under anlægsarbejdet vurderes derfor at være uden væsentlig betydning.

Om driftsfasen fremgår det, at der er ganske store arealer med beskyttet natur, som bliver oversvømmet som følge af projektet. Dette er illustreret ved VVM-redegørelsens figur 9-44, hvor der redegøres for, at der ved *Ådalsdæmningen* vil ske oversvømmelse af arealer på samlet 76,5 ha primært fordelt på eng (49,5 ha) og mose (21,6 ha). For *Vandkraftsødæmningen* vil der tilsvarende ske oversvømmelse af arealer på samlet

119,2 ha, hvilket primært er fordelt på sø (69,7 ha – vandstanden hæves), mose (34,6 ha) og eng (14,6 ha). Dernæst vurderes det, om naturområderne er særligt sårbare og artsrige eller ej. Det beskrives, at langt størsteparten af de potentielt oversvømmede § 3-områder på land er næringspåvirkede enge og mere eller mindre tilgroede moser i form af højstaude-samfund. Naturtilstanden er generelt moderat eller ringe. Store dele af disse arealer oversvømmes allerede i dag ved højvande i åen, og der er således tale om ret tolerante plantesamfund i forhold til tidvis oversvømmelse og næringspåvirkning. En yderligere sjælden, kortvarig oversvømmelse som skitseret i projektet vurderes at være uden betydning på disse arealer.

Derimod fremgår det, at naturarealer, der er særligt sårbar og artsrige potentielt er mere sårbare for projektets påvirkninger. De er ikke eller er kun i begrænset omfang blevet oversvømmet tidligere. Herefter vurderes de potentielle påvirkninger af arealerne ud fra en række forskellige parametre såsom drukning af landplanter, skygning (fra oversvømmende vand eller sediment), sedimentation (tilførsel af sediment med oversvømmende vand), erosion og slid (fra strømmende vand under og efter oversvømmelse), næringsberigelse (fra næringsrigt vand og sediment) og vandtryk (fra den oversvømmende vandsøjle).

Det vurderes i den forbindelse, at drukning af planter, skygning og tryk-påvirkning, erosion og slid ikke er væsentlige, idet bl.a. oversvømmelserne, jf. projektbeskrivelsen, vil være sjældne af få dages varighed, og i vintermånederne.

I forhold til sedimentation og næringsberigelse fremgår det, at der ved oversvømmelser vil lægge sig sediment i naturarealerne, som kan overdække/bortskygge planter og øge næringsstofniveauet. Ud fra de foretagne undersøgelser/beregninger vurderes det, at sedimentationen i projektområdet pr. oversvømmelseshændelse i gennemsnit vil være i størrelsesordenen 6-30 kg/m² svarende til omtrent 0,6-3 cm sediment/m². Derved tilføres i størrelsesordenen 80-400 g N/m² pr. hændelse svarende til op til ca. 168 kg N/ha/år i projektområdet. Hertil beskrives det, at kun en mindre del af næringsstofferne er umiddelbart plantetilgængelige, og at sedimentet og dets næringsstoffer primært vil lægge sig i de lavest liggende arealer. Det fremgår, at en tilsvarende beregning og betragtning kan laves i forhold til fosfortilførsel. Det oplyses, at den maksimale tilførsel af kvælstof omtrent svarer til gødningsnormen for en kornmark i Danmark, dvs. den mængde kvælstof, der maksimalt må tilføres. En sådan tilførsel overstiger generelt, hvad et naturareal kan tåle.

I VVM-redegørelsens afsnit 9.4.3 konkluderes det om påvirkning af rigkær, at en stor og væsentlig del af Holstebro Kommunes artsrige og sårbare rigkær ligger i oversvømmelsesområdet for ådalsdæmningen i kote 17,5-20 meter. Ifølge VVM-redegørelsens tabel 9-1 vil 98 % af de sårbare naturarealer oversvømmes ved kote 20 meter, 90 % ved kote 19 meter,

43 % ved kote 18 meter og 14 % ved kote 17,5 meter. Særligt med baggrund i usikkerheder forbundet med vurderinger af sedimentation konkluderes det, at oversvømmelserne kan få væsentlig negativ betydning for flora og fauna. Dog vil øget viden og kendskab til styring af projektets fysiske elementer gradvist kunne minimere antal og varighed af oversvømmelser over kote 18 meter i ådalen.

Desuden fremgår det, at det nøjagtige omfang af påvirkningen afhænger af hyppighed, størrelse og varighed af oversvømmelserne, og at oversvømmelser i sommerhalvåret, hvor planternes vækst, blomstring, bestøvning og frøsetning foregår, vil have langt større negativ påvirkning end oversvømmelser i vinterhalvåret. Også i vinterhalvåret øges dog den negative påvirkning med varigheden og hyppigheden af oversvømmelserne.

I den samlede vurdering i VVM-redegørelsens afsnit 9.8 om natur og biodiversitet fremgår det, at de fleste oversvømmelsesområder i form af enge og moser er uden særlige naturværdier. De fleste potentielle påvirkninger vurderes at være uden væsentlig betydning, da oversvømmelserne foregår om vinteren, hvor planterne er i dvale, samt i blot få dage med års mellemrum, og da planterne på de værdifulde, sårbare arealer i stort omfang allerede har fysiologiske og anatomiske tilpasninger til at overleve i vandmættet jordbund. Kun næringsberigelsen, som følger af sedimentation af store mængder næringsrigt slam, vurderes at være en væsentlig negativ påvirkning af naturområdernes vegetation. Det skyldes, at dele af de store mængder tilført næringsrigt slam vil nedbrydes, hvorved næringsstofferne kan optages af planterne. Dermed vil områderne i endnu større omfang gro til med almindeligt forekommende og næringselskende arter af høje urter og pilebuske. Dette vil kunne ske på bekostning af de stedvise områder med lavtvoksende, nøjsomme, sjældne planter. Oversvømmelse af områderne vurderes derimod at være uden væsentlig negativ betydning for størsteparten af ådalens moser og enge, som allerede er tilvokset med næringselskende, højt voksende urter og buske. Det kan derimod ikke udelukkes, at projektet vil medføre en væsentlig negativ påvirkning som følge af næringsberigelse på de sårbare, artsrige naturområder (især rigkær), som ikke eller kun delvist, sjældent og kortvarigt, tidligere har været oversvømmet. Det vurderes endvidere, at såfremt projektet ikke gennemføres, vil enkelte af de sårbare rigkær med deres karakteristiske, bevaringsværdige flora og fauna formentlig alligevel forringes og på sigt forsvinde. Det skyldes, at de mangler drift (græsning og/eller slæt), og er under markant tilgroning.

Af VVM-redegørelsens afsnit 9.9 om manglende viden vedrørende biodiversitet og fauna angives, at vidensgrundlaget vedrørende betydningen af faktorer som vandtryk, erosion og sedimentation er utilstrækkeligt til at gennemføre en præcis og sikker konsekvensvurdering. Der er således meget stor usikkerhed på beregningerne af størrelsen af sedimentation, hvor den primære sedimentation vil ske, samt i hvilket omfang det orga-

nisk bundne kvælstof og fosfor mineraliseres og dermed bliver tilgængelig for planterne. Påvirkninger af rigkærene samt deres sårbare og karakteristiske flora og fauna kan derfor ikke vurderes med tilstrækkelig sikkerhed.

Som baggrund for VVM-tilladelsen er desuden udarbejdet et bilag indeholdende en rapport af 15. maj 2020 vedrørende undersøgelse af oversvømmede rigkær. Det oplyses, at bilaget alene beskæftiger sig med tre rigkær ved Grydholt undersøgt den 6. marts 2020, som oplyses at være identisk med delområderne M89 og E82 samt lokaliteterne nr. 5, 6 og 7 i henhold til VVM-redegørelsen og dennes figur 9-46. Som indledning til rapporten fremgår det, at Holstebro Kommune har bedt om en undersøgelse af naturområdet ved Grydholt, efter at en del af arealet har været oversvømmet i forbindelse med kraftige, hyppige regnvejrshændelser i vinteren 2019-2020. Formålet er at estimere, hvor store dele af området, der under nuværende forhold har været påvirket af sedimentation fra naturlige oversvømmelser og undersøge, hvad næringsindholdet i det afsatte sediment er i de forskellige dele af området. Videre er det et forsøg på at få en bedre forståelse af de lokale forhold ved Storå.

Af bilagets afsnit 1.1 fremgår det bl.a., at en stor del af den anvendte litteratur i bilaget stammer fra hollandske studier, hvor der har været en del forskning i effekter af oversvømmelser på ådales vegetation og jordbundskemi. Der er taget kontakt til STOWA²⁴ (Foundation for Applied Water Research) for at indhente oplysninger om igangværende projekter eller nye resultater fra gennemførte projekter. Det fremgår, at det ikke er lykkedes at få fat i nye undersøgelser, men at det forventes, at STOWA sender informationer vedrørende nye resultater i nær fremtid. Det anføres desuden, at nye resultater fra de hollandske projekter formentlig vil understøtte det faglige grundlag i nærværende projekt.

I forhold til undersøgelsen fremgår det af bilagets afsnit 6, at der blev foretaget analyse af fosfortal, total P og total N fra sedimentprøver, hvorefter disse beskrives. Hertil anføres det, at i et studie fra henholdsvis en næringsrig ådal lang Rhinen og en mere uberørt ådal i Polen var total P i jorden hhv. 970 mg/kg og 450 mg/kg, og total N i jorden var henholdsvis 3.400 mg/kg og 4.470 mg/kg.

Videre oplyses det i bilagets afsnit 7 bl.a., at der både er fundet høje og relativt lave værdier af fosfortal og total P i prøverne. Alle værdier ligger dog over, hvad niveauet vil være i en næringsfattig, upåvirket ådal. Det betyder, at aflejring af sediment i varierende omfang vil føre til forhøjede fosforniveauer. Det er særligt problematisk i næringsfattige, artsrige kær, der ikke hidtil har været ramt af oversvømmelse. Derudover fremgår det, at der var et ret højt indhold af kvælstof i de grove, organiske aflejringer,

²⁴ Ekspertisecenter for de regionale vandforvaltere (de hollandske vandmyndigheder), <https://www.stowa.nl/english>.

som blev fundet på næringsrige enge langs vandløbet, og at udover at bidrage med kvælstof vil centimetertykke aflejringer af groft materiale lægge sig som en måtte over vegetationen og skabe en førneeffekt, som bevirker, at der ikke kommer lys og varme til jorden.

Dernæst fremgår af bilagets afsnit 7.3 en beskrivelse af effekter af sommer- versus vinteroversvømmelser. Hertil fremgår det, at oversvømmelse i vækstsæsonen er langt mere problematisk end vinteroversvømmelser. En stor del af de karakteristiske rigkærplanter er således mindre tolerante over for oversvømmelser om sommeren end om vinteren. Rigkærets karakteristiske planter er kun i ringe og begrænset grad tilpasset et liv med oversvømmelser i vækstperioden. Dette er påvist ved udenlandske undersøgelser, og det er vurderet, at det samme gør sig gældende under danske forhold. Oversvømmelser i sommerhalvåret vil således have en langt større negativ effekt på den sårbare natur end vinteroversvømmelser.

Bilagets afsnit 9 omhandler afværgeforanstaltninger og anbefalinger. Det fremgår heraf bl.a., at fortsat og udvidet, ekstensiv afgræsning uden tilskudsfodring i en større del af området anbefales, og at den negative effekt af store bræmmer af førnedække fra oversvømmelserne kan reduceres ved at sikre forstyrrelser i form af græssende dyr. Dernæst angives det, at bilaget alene omhandler tre rigkær ved Grydholt, og at det vil være hensigtsmæssigt at se på påvirkninger og muligheder for afværgeforanstaltninger på de øvrige sårbare naturarealer, som vil oversvømmes. Desuden anføres det, at en mere præcis estimering af aflejret sedimentmængde og næringsstofmængder kræver en mere systematisk indsamling, f.eks. med indsamling fra udlagte måtter og planlagt, målrettet indsamling af sediment. Dette vil også muliggøre en direkte sammenligning med værdier og enheder benyttet i miljørapporten. En sideløbende, reproducerbar overvågning af vegetationen i faste prøvefelter vil kunne give information om årsagssammenhænge, særligt mellem sedimentationens størrelse, status og udviklingen af forskellige naturområder, i forskellige koter. Et overvågningsprogram kan desuden give mulighed for at dokumentere en udvikling, der kan danne grundlag for fremtidige justeringer af styringsstrategien.

Sammenfattende konkluderes det i bilagets afsnit 10 på baggrund af de konstaterede sedimentaflejringer i moser og rigkærsområder ved Grydholt – hvor oversvømmelserne i februar 2020 vurderes at svare til en 10-års hændelse - at aflejring af vandløbssediment vil føre til en forøget næringstilførsel langs vandløbet, hvor det aflejres. Dette vil kunne føre til en fortsat gradvis, negativ ændring af vegetationen mod homogene, artsfattige højstaudesamfund. Oversvømmelser og dermed næringsbelastning af varierende omfang i ådalen er naturlige, men et projekt med en ådalsdæmning vil bidrage til en merpåvirkning af naturområderne. Mængden af tilført sediment til de indre dele af ådalen, hvor den mest sårbare natur fortsat findes, ser dog ud til at være begrænset eller i det mindste mindre

end antaget i de teoretiske vurderinger i tillæg til VVM-redegørelsen af (2019). Undersøgelserne peger desuden på, at der dels er en stor permanent næringsstofpulje i dele af området fra Grydholt, og at store mængder jernbundet fosfor frigives, når der ved oversvømmelser med åvand skabes iltfrie forhold. Observationer af højt jernindhold i de ”permanente” sedimenter i enge og rigkær indikerer, at den fosfor, som frigives ved oversvømmelserne, i stort omfang atter bindes til jern, når vandet trækker sig tilbage. Da oversvømmelserne sker i vinterhalvåret, dvs. uden for planternes vækstsæson, vil betydningen for vegetationssammensætningen være lille.

Videre oplyse det, at der ingen nøjagtige målinger er ved Grydholt, men at vurderingen baseres på observationer i felten og registrering af vandstand på nedstrøms liggende stationer. Selv om vurdering af sedimentationens størrelse, udbredelse og fordeling ved den spontane besigtigelse og metode er behæftet med stor usikkerhed, var udbredelsen og tykkelsen af sediment i rigkæret (det mest sårbare naturområde) væsentligt mindre end antaget i miljørapporten. Fosfor- og kvælstofindholdet i det aflejlrede sedimentprøver var desuden også lavere end i miljørapporten. Miljørapporten beregnede et 'worst-case' scenarium, hvad angår potentielt øget næringsstofbelastning fra projektet. Vinterens undersøgelse og analyser tyder på, at virkelighedens næringsstofbelastning ved Grydholt er væsentligt lavere, især for fosfor men også for kvælstof. Aflejring af groft, flydende organisk materiale, der potentielt efterlades nær højeste vandstandslinje på oversvømmede arealer, kan dog udgøre et problem ift. kvælstofbelastning og ved at skabe et tykt, skyggende førnedække. Naturlige oversvømmelser samt en ådalsdæmning vurderes fortsat at føre til en næringsbelastning af de sårbare naturarealer, primært via sedimentation, men i væsentlig mindre grad end beregnet i miljørapporten.

Desuden oplyses det, at det er vurderet, om de næringsrige forhold i området kan stamme fra dræning af nærliggende marker. Oplandet syd for ådalen er intensivt dyrket de fleste steder, og luftfotos viser, at markerne er drænedede, og at vandet ledes til ådalen. Holstebro kommune har oplyst, at drænvandet i dag ledes forbi rigkærene og direkte til Storå. Der forhandles desuden om at udlægge en bræmme mellem marken og de sårbare naturarealer, ligesom der er etableret græsning og høslæt på dele af arealerne. Mulighederne for yderligere afværgende foranstaltninger beskrives derfor som begrænsede.

2.5 Klagens indhold

Klagevejledning

Klager har anført, at klagevejledningen på Holstebro Kommunes hjemmeside enten har været manglende eller godt skjult.

Projektets alternativer

Klager har anført, at Holstebro Kommune har fastlåst sig på kun én måde at løse vandproblemet på, og at kommunen ikke har imødekommet de

indsigelser, som klager har indsendt i høringsfasen. Klager har i høringsfasen som alternativer peget på fri passage for Storå og kun lejlighedsvis opsamling i Vandkraftsøen såvel som anvist en række konkrete projektområder af lavbundet humusjord i oplandet i Holstebro Kommune, hvor der ifølge klager med fordel vil kunne vandparkeres. Kommunen har heroverfor anført, at sådanne projekter tager for lang tid, hvortil klager pointerer, at det pågældende projekt, som kommunen har givet VVM-tilladelse til, har været undervejs i 4 år, og er et monstrøst projekt, som vil gå på tværs af tidens vandløbs- og naturindsatser.

Videre har klager anført, at der må være yderligere alternativer at vælge imellem, særligt når man medtænker den lange tidshorizont, som klimaændringerne vil folde sig ud på, og de mange vidt forskellige veje, der er til nedsat afstrømning fra det omgivende opland til Storåsystemet. Klager peger f.eks. på lokale nedsivningsløsninger i nybyggerier, pløjefri dyrkning samt tilplantning med skov og levende hegn, hvilket i engelske undersøgelser har vist sig at kunne tilbageholde 70 gange mere vand end vedvarende græsarealer. Desuden anfører klager, at andre alternativer som f.eks. uddybning af Storå gennem Holstebro, etablering af lave diger langs kolonihaverne og en forudgående tømning af Vandkraftsøen ikke har været fyldestgørende undersøgt. Tillige bemærker klager, at Holstebro Kommune fra start har anvendt tvivlsomme beregninger af opmagasineringskravet, og at den omstændighed, at motorvejen ligger ved en strækning af Storå ikke kan begrunde, at der visuelt også her kan ligge et dæmningsprojekt. I forhold til muligheder for opmagasinerung i oplandet er det ifølge klager ikke tilstrækkeligt at belave sig på skøn og små beregninger alene. Hertil bemærker klager, at der henvises relativt upræcist til materiale fra en arbejdsgruppe, C2C CC, der har modtaget anseelig EU støtte til en række luftige temaer. Imidlertid må Holstebro Kommune have fejllæst rapporten, som de selv citerer, idet her findes citater som ”i [begge vandløb] kunne man sagtens optimere på forholdene så der kunne tilbageholdes mere vand, men det ville kræve mere drastiske midler at få vandet [i de dybt nedskårne vandløb i landbrugslandet, klagers kommentar] op i terræn. Eksempelvis kunne der etableres en kombination af en vandbremse i vandløbet og et dige på tværs af ådalen”, ligesom projektet egentlig kun dokumenterer, hvor lidt der sker med vandstanden, hvis man etablerer to små gydebanker i udrettede og landbrugsafvandende vandløb. Klager henviser i den forbindelse til en PowerPoint, som hidtil ikke har været offentliggjort på Holstebro Kommunes hjemmeside og ej heller er tilsendt Miljø- & Fødevareklagenævnet fra arbejdsgruppen.

Klager medgiver dernæst, at det først inden for de seneste år er blevet muligt for et kommunalt forsyningselskab at etablere vandparkerung i nabokommuner med lavbundslande, der er egnede, men at det trods alt er muligt. I forhold til mulig vandparkerung på lavbundsland bemærker klager, at humusland, der tages ud af opdyrking, er en klimamæssig gevinst af de store, og at det absolut herudover er muligt at etablere en overhøjde i periferien af et lavbundsland, uden at dette tager sig kunstigt ud i

landskabet. At vandparkere 0,75 til 1 m vandsøjle på humusjord, der indtil da har været mishandlet, drænet, gødet og sprøjtet, er en smal sag sammenlignet med 5-6 meter på rigkær.

Desuden fremhæver klager, at Holstebro Kommune allerede er vært for én opstemning i Storå i form af den nuværende Vandkraftsø. Hertil bemærker klager, at opstemninger i danske vandløb er selvskabte vandløbsproblemer, og at fjernelse af spærringer, hver gang det er undersøgt og kvantificeret, er dokumenteret at være den billigste og væsentligste naturforbedring.

Endvidere har klager kommenteret Holstebro Kommunes bemærkning om, at den valgte løsning søger mod balancering af alle de hensyn, der skal indtænkes. Klager har hertil anført, at dette ikke løftes op over selv ganske simpel videnskabelig tvivl for hverken rigkærenes vedkommende, vandmiljøet i Storå eller de kendte jordforureninger op ad Vandkraftssøen.

Yderligere har klager i forhold til Holstebro Kommunes udsagn om, at projektet har særstatus og tjener til forebyggelse af samfundsøkonomiske hensyn for 4,3 mia. kr. og i alt 750 ejendomme, bemærket, at med et simpelt gennemsnit på 5,73 mio. kr. virker beløbet overdrevent. Det gælder ifølge klager særligt, da hovedparten af de hidtil skadede ejendomme er kolonihavehuse. Beløbet får derfor karakter af et ”prædikat” uden oplysninger for de bagvedliggende udregninger. Yderligere har klager henvist til, at beskrivelsen af karakteristiske vinteroversvømmelser (flom) øjensynligt ikke har været specielt højt på agendaen i de mange årtier, hvor de mest ånære arealer i og omkring Holstebro by er blevet udmatrikuleret, bebygget og selvforskyldt kritisk truet af de altid rådende oversvømmelser. Simple kort og luftfotos viser dette med al tydelighed. Havde kommunen nu i stedet brudt de 825 km² op i bidder af drænet humusjord, drænet lavbundsjord og drænet okkerholdige jorde, ville kommunen have haft et glimrende overblik over hvilke områder, der udover at egne sig til langtids vandparkering også ville egne sig til klimaløsninger og vandløbsforbedringer. Det har kommunen ifølge klager imidlertid fravalgt.

Endelig har klager kommenteret Holstebro Kommunes angivelse af, at vådområdeprojekter med spredte vandtilbageholdelsesprojekter baseret på frivillighed typisk er en langvarig proces, og at kommunerne i oplandet arbejder for vådlægning af lavbundslande alligevel. Klager har hertil anført, at der allerede er brugt 10 år på at nå hertil, og at en stor del af problematikken i retrospektiv kunne have været afhjulpet og inddæmmet allerede, hvis kommunen allerede efter klagers høringsvar i 2018 havde accepteret klagers præmis om, at ting tager tid.

Påvirkning af naturområder

Klager har bemærket, at der langs Storå er flere naturregistreringer af naturværdier, der vil blive oversvømmet som følge af projektet i både Holstebro Kommune og Herning Kommune.

Videre har klager fremhævet, at der er indikationer for, at Storå har et højt næringsregime selv i den nuværende ikke-opstemmende situation. Klager henviser til, at naturdata umiddelbart viser, at Storåens rige naturværdier forsat vil sive ud, selv hvor der afgræsses. I tilknytning hertil har klager påpeget, at der ud fra stikprøver på en enkelt lokalitet efter én enkelt oversvømmelseshændelse ses meget høje næringsstofniveauer deponeret på rigkær langs Storå, og at niveauerne var sammenlignelige med udbringningsmængderne på almindelig landbrugsjord i omdrift.

Desuden har klager til et bilag, der danner grundlag for VVM-tilladelsen indeholdende en rapport af 15. maj 2020 vedrørende undersøgelse af oversvømmede rigkær, anført, at rapportens afsnit om udenlandske erfaringer begrænser sig til noget nær ingenting, og at der ikke ses nogen faglig tyngde, når der forsat ventes på flere oplysninger på fjerde år. Derimod finder klager, at rapporten er rigelig til at underkende Holstebro Kommunes bevisførelse for, at dæmningsprojektet ikke skulle være en konstant og markant trussel imod biologisk høj kvalitet i Storådalen opstrøms motorvejen – også ind i Herning Kommune. I forhold til undersøgelsen af rigkær har klager endvidere anført, at undersøgelsesområdet for projektets påvirkning af rigkær langs Storå af uransagelige årsager hidtil har begrænset sig til et enkelt rigkær, som tilmed ikke er det rigeste i henhold til HNV kortet. Det rigeste skulle angiveligt findes omkring Yllebjerg længere opstrøms, hvor der er fundet 55 positiv arter og et artsindex på 0,94, hvilket må være et af de højeste i Holstebro Kommune. Konklusionerne i VVM-redegørelsens bilag om rigkær tages af Holstebro Kommune således som ”accept” af en hvilken som helst oversvømmelsessituation i et hvilket som helst naturområde opstrøms dæmningen. Derved bliver konklusionerne meget ukonkrete og meget vævende for de enkelte, konkrete områder, samtidig med at effekten for arealerne i Herning kommune forbliver helt ubeskrevne. Tillige har klager bemærket, at i undersøgelsens forsøg på at afgrænse sedimenteringen i forskellige vegetationstyper (højstaude, knoldkær, pilekrat etc.) ses der ingen vurderinger af det fysiske tryk af flere meter opstemmet vandsøjle, samtidig med at sedimentations regimet tilsvarende må forventes øget. Yderligere har klager påpeget, at naturlige kær, der aldrig har været ødelagt af opdykningsforsøg, har et snævert P interval på 15-20 gram pr. kg jord (tørret). Påstanden om, at ”en stor del af rigkærene i NOVANA-programmet formentlig er påvirket af tidligere dyrkning” virker ifølge klager ubegrundet. Hertil gør klager opmærksom på, at der er en iøjnefaldende verden til forskel på ægte rigkær med knoldstruktur og tidligere dyrkede arealer med dominans af lysesiv, knopsiv, kåltidsel og lignende i årtier efter dyrkningsforsøg. Derimod er det fuldstændig korrekt, at ”en stor del af rigkærene i NOVANA-programmet er påvirket af tilledningen af næ-

ringsrigt dræn- og overfladevand”, hvilket netop er sagens kerne og projektets kæmpemæssige problemstilling. VVM-redegørelsens sammenligninger med henholdsvis Rhinen og naturlige ådale i Polen fastslår også udover enhver rimelig tvivl, at selv en vestjysk ådal (der er ”fin” efter danske standarder) allerede ligger markant over næringstofregimer i udenlandske ådale. For P er gennemsnittet for Storå på 2,03 g P/kg tørstof mod henholdsvis 0,97 og 0,45 g P/kg tørstof i Rhinen og Polen. For kvælstof er forskellene endnu mere udtalte med et Storå gennemsnit på 15,1 g N/kg tørstof mod hhv. 3,4 og 4,47 g N/kg tørstof i Rhinen og Polen. Med andre ord er Storåens nuværende N regime mellem 3 og 5 gange så belastende som tyske og polske referencer, mens P regimet er enten 2 eller 4 gange højere. Når man dertil lægger usikkerhederne omkring frigivelse af jernbundet P under iltfrie (druknede) forhold, ser klager alle alarmklokker ringe. Brugervenligheden af afsnittet om ”analyse af sedimentprøverne” skæmmes ifølge klager i øvrigt af, at der sammenlignes mg pr. 100 g og mg pr. kg i løs vægt for afslutningsvist at svinge over i g pr. m².

Herudover har klager henvist til oversvømmelseskatastrofer i Tyskland, Holland og Belgien i sommeren 2021, hvor borgere i de oversvømmede byer på tv-billeder sås skovle 10-20 cm slam op fra gulve, fortove og vejbaner. Klager har hertil bemærket, at dette slam er nøjagtigt samme type næringsrige slam, som Storåens naturarealer vil få aflejret ved hver hændelse over et areal på minimum 200 hektar. Videre anfører klager, at det i VVM-redegørelsens belysning af sedimentation fremgår, at usikkerheden i beregningerne for slamdeponering i naturen er stor. I forlængelse heraf anfører klager, at målinger på eksisterende, naturlige oversvømmelser, der aflejrer ikke unaturlige vandmængder for en bred dansk ådal, bør vægtes som værdier i den lave ende af skalaen, ligesom den øvre ende af skalaen i meget vidt omfang fortsat vil være ubekendt. Den er ifølge klager dog måske helt oppe i nærheden af de tyske, hollandske og belgiske forhold, hvis nedbøren skulle falde på de uheldigste tidspunkter af året, efter jordbearbejdning og med minimalt plantedække. Dertil har klager pointeret, at årstiden for oversvømmelseshændelserne i Tyskland, Holland og Belgien ikke fandt sted på den årstid, som Holstebro Kommune ”planlægger” at anvende projektets opstemningen i, men ikke desto mindre er en mere og mere sandsynlig årstid for ekstremnedbørshændelser.

Klager bestrider endvidere Holstebro Kommunes udsagn om, at skybrud med de karakteristika, der er gældende for Storå og opland, ”kun” er et problem lokalt. De tidligere oversvømmelser har ifølge klager således alle været sammenfaldende med vedvarende regn (flere dage) bredt fordelt over hele hjørnet af Jylland. At landets næststørste vandløb ikke netop skulle rumme en til to døgnforsinkelse på ”toppen” efter langvarige nedbørshændelser, er således ikke korrekt. I samme moment hæfter klager sig ved, at kommunen ikke vælger at gå i rette med den ukontrollable ”timing” af ekstrem nedbørshændelser i fremtiden, hvilket netop er en af klagers pointer, som har stor betydning for rigkærenes opretholdelse i

fremtiden. En regnvandshændelse efter generel jordbehandling, gødskning eller såning vil få langt værre effekt end en hændelse på stivfrossen jord eller jord med tætte afgrøder. Denne uforudsigelighed tager kommunen slet ikke stilling til.

Endelig har klager anført, at arbejdsgruppe C2C CC i en PowerPoint-præsentation har taget klagers kritik til efterretning om, at de i forvejen vilde N og P niveauer i oversvømmelsesvandet under ”naturlige” forhold er alarmerende for rigkærenes opretholdelse, men samtidig må formodes at blive endnu vildere, hvis dæmningsprojektet skulle finde sted. Klager har endvidere anført, at scenariet for ”mange bække små” først har været præsenteret af arbejdsgruppen senere og med helt andre værdier og angivelser end hidtil fremført. De senere præsenterede tal og værdier er meget tættere på de værdier, som klager har regnet sig frem til i forbindelse med et møde med Holstebro Kommune og selve klagen. Endelig bemærker klager, at formuleringer i indledningen til C2C CC om Storå får projektet til at lyde som et veritabelt biodiversitetsprojekt, hvilket er misvisende.

Erstatningsnatur- og naturkompenserende foranstaltninger samt pleje-driftsaftaler

Klager har i forhold til projektets påvirkning af § 3-beskyttet natur anført, at de angivne kompensationer på 8 hektar erstatningsnatur og 33 hektar naturkompensation ikke er tilstrækkelig set i lyset af en ukonkret, men voldsom påvirkning af minimum 200 hektar mose og eng i Holstebro og Herning Kommuner over et ubestemt åremål.

Videre har klager bemærket, at begrundelserne for de arealkompensationer, som Holstebro Kommune er nået frem til, er meget skitseagtige og ikke er vist på kort eller er nærmere forklaret. På den baggrund er det umuligt at vurdere om eng, mose og rigkær blandes sammen, og om der kompenseres med ind til for nyligt gødet og sprøjtet kultureng. Desuden fremhæver klager, at selve den kommunale naturvurdering, herunder notater fra naturafdelingen eller fra vandløbsafdelingen, udgør en stor mangel i kommunens materiale, idet alt er udlagt til eksterne konsulenter.

Endvidere har klager i forhold til, at Holstebro Kommune har oplyst, at projektet har en merpåvirkning, anført, at det ikke er nærmere forklaret eller i materialet i øvrigt ud over videnskabelig tvivl sandsynliggjort, hvordan merpåvirkningen konkret hænger sammen med, at kommunen i VVM-tilladelsen har stillet vilkår om 41 ha erstatnings- og naturkompenserende foranstaltninger. Klager stiller således spørgsmålstegn ved, hvordan kommunen er kommet frem til dette omfang, og om kommunen allerede har lagt sig fast på, at kun en ganske lille del af de ca. 200 hektar § 3-natur, som påvirkes af den nye dæmning, også fortjener kompensation alternativt dispensation. I forlængelse heraf pointerer klager, at det ikke fremgår, hvor kommunen har sat barren i forhold til påvirkning fra en vandsøjle.

Derudover har klager anført, at de aftaler, som er indgået mellem Holstebro Kommune og relevante lodsejere i forhold til kompenserende pleje og drift af naturarealer, ikke er offentliggjort, hvorfor klager finder det vanskeligt at tolke eller lodde væsentligheden heraf. I forlængelse heraf bemærker klager, at aftaler, især hvor disse ikke offentliggøres, ikke bør tillægges den helt store forvaltningsmæssige værdi i sammenligning. Endvidere konstaterer klager, at man kan ane en form for revolverpolitik i kommunens udsagn om, at kompensationerne for de uforudsigelige oversvømmelser skal være afgræsning af de ekstremt rige naturområder i området. Udsagnet kan godt tolkes derhen, at såfremt VVM-tilladelsen påklages, falder disse aftaler om naturpleje til jorden.

§ 3-dispensationer

Klager har i forhold til påvirkning af natur, herunder særligt for rigkær, påpeget, at projektet forudsætter en lang række kommende § 3-dispensationer i henhold til naturbeskyttelsesloven i forhold til bl.a. næringsberigelse, ændret pleje og kraftig vandparkering.

Klager har påpeget, at Holstebro Kommune ud fra data om næringsstofregimer således i forhold til § 3-dispensationer vil skulle fastslå, at påvirkningen af de artsrige rigkær enten er bagateller, naturforbedrende eller eneste tilgængelige løsning. Klager henviser i den forbindelse til, at der er andre muligheder, herunder de af klager anførte alternativer, og at Vejle Kommune f.eks. har en tilsvarende klimatilpasningsplan, hvor der arbejdes med rentvandsparkering efter forudgående sedimentopsamling for en bruttoliste med over 40 forskellige lokaliteter.

Endvidere bemærker klager, at andre foreninger med interesser inden for botanik og fisk også vil kunne have interesse i at påklage fremtidige § 3-dispensationer, hvor klagen vil have opsættende virkning i henhold til naturbeskyttelsesloven. Klager bemærker desuden, at hvis kun enkelte dispensationer påklages som f.eks. dem, der vedrører arealerne med den højeste naturværdi, vil det potentielt kunne efterlade et hullet landkort i forhold til projektets gennemførelse.

Påvirkning af naturområder i Herning Kommune

Klager har anført, at projektet også vil påvirke Herning Kommune, idet naturværdier i kommunen vil blive oversvømmet og dermed også vil true den biologiske kvalitet på områder beliggende i Herning Kommune.

I den forbindelse har klager fremhævet, at undersøgelsesområdet for projektets påvirkning af rigkær begrænser sig til et enkelt område langs Storå, og at projektets effekt på arealer i Herning Kommune er helt ubeskrevet i VVM-redegørelsen. Videre har klager påpeget, at det rent lovgivningsmæssigt er uden sidestykke i nyere dansk naturhistorie, at et projekt i én kommune direkte påvirker en nabokommune, og at dette ikke er inddraget i beskrivelsen og vurderingen af projektets miljøpåvirkninger. Klager stiller i forlængelse heraf spørgsmålstegn ved, om Holstebro

Kommune i lyset af minkskandalen overhovedet har lovhjælp til at meddele og fremme et så vidtgående projekt, der har markante negative konsekvenser for store sammenhængende naturarealer i nabokommunen.

Videre har klager stillet spørgsmålstejn ved, om Holstebro Kommune skal udarbejde afgørelser om § 3-dispensationer til oversvømmelse med 2-6 m næringsvand af arealer i Herning Kommune, eller om der foreligger en kommunal aftale om, at dette enten ikke er nødvendigt, eller at Herning Kommune udskriver stribet af enslydende dispensationer per automatik.

Vandrammedirektivet

Klager har i tilknytning til klagepunkterne om VVM-redegørelsen stillet spørgsmålstejn ved, om VVM-tilladelsen lever op til forsigtighedsprincippet og vandrammedirektivet.

Videre har klager i forhold til det af Holstebro Kommune oplyste om, at det er afklaret med Miljøstyrelsen, at statens forpligtelser til at sikre en fri faunapassage i Storå forbi Vandkraftssøen i henhold til vandrammedirektivet ikke forhindres af projektet, fremhævet, at der ikke i sagens oplysninger fremgår et notat herom, ligesom begrebet ”afklaret” ikke har samme status som en afgørelse, et høringsnotat eller lignende.

Endvidere har klager anført, at det isoleret set kan være rigtigt nok, at problematikken med faunapassage ved Vandkraftssøen ikke i sig selv relaterer sig til projektet, men at det bliver et fælles problem, idet Vandkraftssøen er så stor og effektiv en spærring, at yderligere forringelser af vandmiljøet (og den våde natur i øvrigt) ikke er i tråd med hverken vandrammedirektivet eller vandplanerne. Klager anfører med henvisning til manglende håndhævelser af bade- og bådbroer i Vandkraftssøen, at Holstebro Kommune har trukket grundlaget for en klage vedrørende tilstedeværelsen af adskillige ikke dispenserede bade- og bådbroer i Vandkraftssøen lige netop der, hvor der med største sandsynlighed skal være et passageforløb på meget stejlt terræn. Tilstedeværelsen af alle disse broer vil uden tvivl være væsentlige forhindringer for, at staten eventuelt kan gennemføre dette kompromisforslag, hvilket reelt kun lever tømningen af Vandkraftssøen som eneste mulighed.

Endelig har klager bemærket, at opstemningen ved Vandkraftssøen i forvejen udgør en så stor og effektiv spærring for to tredjedele af Storåens forløb, som ligger opstrøms denne spærring, at det bliver et fælles problem, idet yderligere forringelse af vandmiljøet (og den våde natur i øvrigt) ved projektet ikke er i tråd med hverken vandrammedirektivet eller vandplanerne. I tilknytning hertil har klager bemærket, at fjernelse af spærringer i vandløb dokumenteret derimod har vist sig som den absolut billigste og væsentligste naturforbedring for eftertiden.

Øvrige bemærkninger

Klager har i forhold til Holstebro Kommunes henvisning til, at projektet har opnået forståelse og accept hos de statslige myndigheder (miljø, natur og kulturarv) uden veto mod projektet, gjort opmærksom på, at eksempelvis Kulturstyrelsen har mangel på indsigt i naturforhold, hvorfor denne styrelses eventuelle tavshed ikke kan tillægges afgørende betydning. Havde det derimod været notater fra DCE, KU eller Naturhistorisk Museum Aarhus, ville det ifølge klager have været en helt anden omstændighed. Udsagnet forekommer ifølge klager også at være ønsketænkning, idet ingen af de statslige myndigheders udsagn er vedhæftet eller dokumenteret nærmere (minus Kulturstyrelsen).

2.6 Holstebro Kommunes bemærkninger til klagen

Holstebro Kommune har den 7. september 2021 indsendt bemærkninger til klagen.

Indledningsvist har Holstebro Kommune bemærket, at Holstebro er udpeget som risikoområde efter EU's oversvømmelsesdirektiv, hvorfor kommunen er forpligtiget til at løse en opgave gennem en risikostyringsplan samt etablering af nødvendige tekniske anlæg. Det anføres hertil, at risikoområdet i Holstebro hovedsageligt udgøres af boligområder, mindre industri og den indre by samt områder omkring Storå. I området er sårbarheder af mellem til høj kategori identificeret så som kritisk infrastruktur i form af renseanlæg og fjernvarmeværk, et hospital og områder med beboelse – i omtrent 740 ejendomme og værdier for godt 4,3 mia. kr.

Dernæst har Holstebro Kommune foretaget en beskrivelse af projektet, og bemærket, at når anlægget ikke er i brug, hvilket er 99 % af tiden, så vil Storå have sin fulde profil gennem dæmningens slusebygværk til Vandkraftsø og videre gennem Holstebro by, som den har i sit nuværende forløb. I forhold til driften anføres det, at der i de kommende 100 år forventes ca. 5 hændelser med risiko for oversvømmelse af et omfang, hvor anlægget skal tages i drift. Oversvømmelsernes omtrentlige varighed er ca. 2-3 uger pr. gang, mens det opstuede vand fjernes gennem en kontrolleret udledning. Videre anføres det, at der for projektet foreligger en styringsstrategi i flere trin, hvor der er indbygget hensyn til beskyttelse af kulturarv og værdifuld naturtype (rigkær) ved, at anlæggets magasiner fyldes alternerende og efter løbende vurdering af oversvømmelseshændelsens omfang og prognoser for om muligt at undgå oversvømmelse af disse områder, eller om ikke andet så at sikre, at det bliver kortvarigt.

I forhold til klagen har Holstebro Kommune bemærket, at afgørelsen om VVM-tilladelse på vanlig vis blev offentliggjort på weblager.dk, som er den platform, Holstebro Kommune benytter til offentliggørelse af sine afgørelser. På grund af weblagerets begrænsning med, at der kun kan uploades en enkelt pdf-fil pr. sag, og VVM-sagens kompleksitet, valgte VVM-myndigheden som en særlig service at lægge en forside på afgørelsen med henvisning til kommunens hjemmeside, hvor VVM-tilladelsen

sammen med redegørelsen og en del supplerende baggrundsmateriale samt en video om projektet kunne ses. Interesseorganisationer, berørte myndigheder og parter (lodsejere inden for projektområdet) fik desuden et orienteringsbrev i e-Boks om meddelelse af VVM-tilladelsen samt vejledning til at finde den på weblageret. Brevet indeholdt desuden linket til kommunens hjemmeside, hvor tilladelsen sammen med links til redegørelsen og øvrigt supplerende baggrundsmateriale også kunne tilgås, hvis det havde interesse.

Videre har Holstebro Kommune bemærket, at det er korrekt, at VVM-processen har taget lang tid, og henviser til de enkelte dele af processen og Covid-19. VVM-processen er nu afsluttet med en VVM-tilladelse udmøntet i en række vilkår med de overordnede krav til etablering, drift, alarmering, afværge, overvågning og naturpleje. Det fremgår i den forbindelse, at vilkårene er fastsat ud fra projektets sandsynlige væsentlige indvirkning på miljø, natur, landskab, kulturarv og menneskers sikkerhed samt ud fra en afvejning imellem dem og i forhold til klimatiske faktorer og materielle goder. Forinden en realisering af projektet skal bygherre desuden sikre sig øvrige nødvendige tilladelser og dispensationer efter anden lovgivning.

Endvidere har Holstebro Kommune i forhold til opstemning bemærket, at Vandkraftsøen er en forudsætning for klimaprojektet, og at kommunen ikke finder sammenligningerne med Tange Sø relevante i forhold til VVM-tilladelsen, idet problematikken med faunapassage ved Vandkraftsøen er et eksisterende problem og ikke er relateret specifikt til klimaprojektet. I forhold til faunapassage henvises til vilkår 10 i VVM-tilladelsen, hvorefter der til stadighed skal være mulighed for, at fauna kan passere Vandkraftsødæmningen i faunapassagen. Derudover fastsætter vilkåret, at der i projekteringen af selve anlægget skal tages højde for, at der i fremtiden kan blive behov for at forbedre de eksisterende faunapassageforhold omkring dæmningen, da den eksisterende faunapassage som nævnt ikke er velfungerende. Detailprojektets udformning for en klimaløsning skal således tilgodese et behov for at forbedre passagemulighederne i et forventeligt fremtidigt (selvstændigt) projekt i regi af vandområdeplanen for Jylland og Fyn samtidig med, at funktionaliteten af denne del af klimatilpasningsanlægget sikres.

Desuden har Holstebro Kommune vedrørende tilbageholdelse opstrøms anført, at forud for det aktuelle projekt er alternative muligheder for opstuvning af større mængde vand vurderet. Også decentrale løsninger med mange mindre opstemninger er vurderet. Løsningerne er fundet utilstrækkelige i forhold til de beregnede mængder, som klimaændringerne forventes at bringe. At benytte Vandkraftsøen alene til opstuvning vurderes utilstrækkeligt, og det anføres ikke at være muligt at få en regulerbar styring/håndtering af vandmængderne, hvilket vil være et element i risikostyringsplanen.

I forhold til beskyttet natur i og omkring Storå har Holstebro Kommune bemærket, at kommunen sammen med rådgiver har lagt et ressourcemæssigt stort forarbejde i at belyse og redegøre for projektets forventede væsentlige indvirkning på kulturarv, natur og vandmiljø, hvilket i al væsentlighed er publiceret i VVM-redegørelsen, tillægget hertil samt supplerende rapporter, herunder undersøgelsen af oversvømmede rigkær ved Grydholt. Videre angives det, at oplysninger herfra er udmøntet i forslag til tiltag og afværgeforanstaltninger fastsat som vilkår i VVM-tilladelsen. Der er identificeret og gennemført tiltag, der ved forbedring af naturgrundlaget kan kompensere for oversvømmelsernes og dæmningsbyggeriets negative effekter på rigkær og andre naturtyper. Analysen er fulgt op ved at opnå aftaler med relevante lodsejere i ådalen, så den lysåbne natur sikres eller genskabes gennem afgræsning. Der fjernes næringsstoffer ved slåning og ved fjernelse af det afslåede plantemateriale. Der er aftalt stop for omlægning/gødskning af græsarealer eller kulturrenge. Næringsstoffer holdes på afstand fra naturarealer ved at etablere udyrkede bræmmer. Sammenhængen mellem de enkelte naturområder forbedres ved naturpleje og egnetheden af ådalen som habitat for bilag IV-arter og andre arter forbedres. Den naturlige hydrologi skal bevares eller genetableres, og dyrkning af omdriftsarealer skal ophøre. I tilknytning hertil angives med bemærkninger VVM-tilladelsens vilkår 12-20 om at styringsstrategien skal sikre der tages hensyn til natur og kulturarv, vilkår 30-37 om krav af hensyn til vandmiljøet i Storå og monitorering af mulige påvirkning for gydebanks og yngel nedstrøms Vandkraftsø, og vilkår 38-42 om erstatningsnatur, og kompensationstiltag.

Endelig har Holstebro Kommune som opsamling bemærket, at kommunen vurderer, at projektet med de vilkår, der følger af VVM-tilladelsen, er en realiserbar løsning, som på den ene side løser kommunens forpligtelse i forhold til oversvømmelsesrisiko og på den anden side balancerer de mange andre beskyttelsesinteresser på en måde, hvor hensynene til dem inddrages. Det er kommunens vurdering, at projektet kan gennemføres, da det dynamisk tager højde for implementeringen af supplerende tiltag samt regulering af styringsstrategien, såfremt monitoringer og løbende overvågninger viser negativ påvirkning af anlæggets drift på kulturarv, vandmiljø og natur. Øvrige relevante myndigheder har været inddraget i processen og har dermed bidraget til den valgte løsning. Projektet er også valgt ud fra, at opmagasinering af vand i ét samlet projekt og på arealer, som allerede er hyppigt oversvømmet, samlet vurderes at påvirke færre arealer. I tilknytning hertil gentages den forventede drift af klimatilpasningsanlægget, herunder at vandtilbageholdelse i fuld udstrækning statistisk vil forekomme ca. 5 gange på 100 år. Det vil være 2-3 uger per gang og ske i vinterhalvåret, hvor planterne ikke har vækstsæson. Desuden bemærkes det, at ådalen vil med de forudsatte tiltag om forpligtende pleje af beskyttet natur i og op til projektområdet vil kunne opnå en forbedret naturkvalitet samt større robusthed over for en næringsstofpåvirkning i forbindelse med drift af klimatilpasningsanlægget med oversvømmelse af arealerne. Klimascenariet fremskrivninger har vist, at der ved en 100-

årshændelse i år 2100 skal håndteres op til 4,55 mio. m³ vand. Et teknisk anlæg med en styringsstrategi, der er under løbende evaluering, gør det muligt at få en regulerbar styring og håndtering af vandmængderne, hvilket vil være et væsentligt element i risikostyringsplanen for Risikoområde Holstebro.

2.7 Andre bemærkninger til klagen

Holstebro Kommune er som bygherre den 25. august 2021 kommet med bemærkninger til klagen. Kommunen har indledningsvis redegjort for projektets baggrund og status i forhold til klagen, herunder henvist til oversvømmelsesdirektivet, og at projekts løsning søger at balancere alle de hensyn, som skal indtænkes. Hertil angives hensyn for det, som skal beskyttes mod oversvømmelser, hensyn til vandmiljø i Storå og Vandkraftssøen, natur, kultur, landskab og plante- og dyreliv i åen. Kommunen anfører, at det oven i disse hensyn samtidig er afklaret med Miljøstyrelsen, at statens forpligtigelse til at sikre en fri faunapassage i Storå forbi Vandkraftsøen, som lever op til vandrammedirektivets krav, ikke forhindres med Holstebro Kommunes løsning på klimaudfordringen.

Dernæst har Holstebro Kommune angivet, at store dele af naturen i Storådalen oversvømmes naturligt i dag, når klimahændelserne opstår, men at projektet har en merpåvirkning, hvorfor det ikke kan undgås at projektet medfører en påvirkning på særligt tilpasset og sårbar natur. Derfor forudsætter VVM-tilladelsen aftaler om 41 ha erstatnings- og naturkom-penserende foranstaltninger. Aftaler som allerede nu ved tinglysning sikrer forpligtende.

I forhold til oversvømmelserne har Holstebro Kommune bemærket, at når der i en lang periode optræder hyppige og/eller større regnhændelser vådlægges oplandet og vandstanden i Storå stiger, så lavtliggende arealer tæt ved åen oversvømmes. Dette sker i vinterhalvåret, og da fremstår hele ådalen som en vådlagt "svamp" med ukontrollable afstrømningshændelser til følge, fordi der ikke kan tilbageholdes mere vand. Seks gange siden årtusindskiftet har Holstebro oplevet store oversvømmelser fra Storå i midtbyen som følge af langvarige regnhændelser i vinterhalvåret i 2002, 2007, 2011, 2015, 2019 og 2020. Modsat langvarig regn eller tøbrud påvirker skybrud typisk kun et begrænset geografisk område. Skybrud er med de karakteristika, der er gældende for Storå og opland, derfor "kun" et problem lokalt. Projektets gennemførelse er altafgørende for at håndtere fremtidens massive og eskalerende klimaudfordringer for Holstebro Midtby. Holstebro Kommune har som bygherre dernæst appelleret til, at klagen ikke tillægges opsættende virkning, og at klagenævnet vil behandle klagen med baggrund i et fokuseret hensyn til nødvendigheden af, og forpligtigelsen til klimatilpasning. Det bør bemærkes endvidere, at projektet har opnået forståelse og accept hos de statslige myndigheder (miljø, natur og kulturarv) uden veto mod projektet.

I forhold til projektets proportioner har Holstebro Kommune bemærket, at sammenligning med Tange Sø og problemstillinger i forhold til store opstemninger er ude af proportioner i forhold til projektet, idet opstemningen ikke er permanent, anlægget kun sjældent vil være i drift og da kun i få uger med års mellemrum. Når anlægget ikke er i brug, hvilket er situationen ca. 99 % af tiden (svarende til at en hændelse optræder hvert 5. år med vandtilbageholdelse over 20 dage), vil Storå løbe naturligt som nu, og der vil der være fri faunapassage i åens fulde profil. Der er således ikke tale om en funktionel spærring. Så sjældne begrænsninger i faunapassagen har ikke en reel betydning for bestanden af vandrende fisk og øvrig fauna. Desuden påpeges det, at problematikken med faunapassage ved Vandkraftsøen er ikke i sig selv relateret til Klimaprojektet. Klimaprojektets forudsætning er en bevarelse af Vandkraftsøen, og som tidligere nævnt, forhindrer projektet ikke muligheden for at etablere fri faunapassage i Storå forbi Vandkraftsøen, som forventes at være et krav i den kommende vandområdeplan.

Derudover har Holstebro Kommune til klagens angivelse af vandparkeering bemærket, at kommunerne allerede arbejder med vådområdeprojekter i Storåens opland, og at der med den nye klimalavbundsordning forventes yderligere projekter med både staten, fonde, private og kommuner som aktører. Det beskrives hertil, at det i vinteren 2019/2020, som var ekstremt nedbørsrig, var tydeligt, at der allerede er en stor naturlig tilbageholdelse af vand på arealer i oplandet til Storå. Ikke mindst på grund af den flade topografi i Storå-oplandets øvre del. Oplandets naturlige magasiner (grøfter, vandløb, lavbundsområder med videre) var helt fyldte, og uden magasineringskapacitet til yderligere vandtilbageholdelse med henblik på at beskytte Holstebro by. I forlængelse heraf påpeges det, at Holstebro Kommune deltager sammen med Region Midtjylland og Herning Kommune i delprojektet "Storå" under det EU-støttede partnerskab Coast to Coast Climate Challenge (C2C CC). Pilotprojekterne fra C2C CC udført i Herning Kommune på lokaliteter i oplandet til Storåsystemet belyser i praksis muligheder og udfordringer ved vandtilbageholdelse på markniveau. I det største af projektområderne (topografisk opland 58 km²), kunne der tilbageholdes maksimalt 600 m³ ekstra vand på terræn. Hvis forholdene skulle optimeres, så der kunne tilbageholdes mere vand, ville det kræve bygværk og anlæg til at få vandet op til terræn. Der er mulighed for yderligere tilbageholdelse i oplandet, men det er ikke sandsynligt, at der inden for en acceptabel årrække kan gennemføres projekter, som har en reel betydende tilbageholdelseeffekt. Et konkret skøn på den samlede teoretiske magasineringskapacitet i alle naturlige lavninger i en afstand af 300 meter fra Storå og tilløb blev beregnet til 870.000 m³. Dertil kommer, at de mange mindre magasiner spredt i oplandet vil have en væsentlig mindre effekt end et stort volumen lige oven for Holstebro by. Det skyldes, at regnen kan falde på forskellig vis i oplandet, og at der dermed eventuelt skal etableres kapacitet, som i mange tilfælde ikke kommer i brug. Et anlæg lige oven for byen har effekt, uanset hvor i oplandet regnen falder. Erfaringerne fra C2C projektet kan i bedste fald

bidrage til at udtænke løsninger, der kan forlænge holdbarheden af klimaprojektet. Erfaringer fra vådområdeprojekter viser, at løsninger med spredte vandtilbageholdelsesprojekter baseret på frivillighed typisk er en langvarig proces, der tager flere år fra idé, til et projekt er etableret. Ud over at tidsrammen for en løsning vil være helt uacceptabel, vil det desuden være uden for Holstebro Kommunes rækkevidde at gennemføre projekter i andre kommuner. Selv om det vurderes, at løsningen tager lang tid og koster mange penge, bl.a. fordi det er meget arealkrævende i et fladt opland, vil kommunerne i oplandet arbejde for vådlægning af lavbundslande. Kommunen vil endvidere både arbejde for reduktion af udledningen af klimagasser og for at tilbageholde vand, som samtidigt øger robustheden af klimaprojektets effekt ved ekstremhændelser.

Yderligere har Holstebro Kommune til projektets merbelastning anført, at undersøgelsesrapporten af 15. maj 2020 vedrørende undersøgelse af oversvømmede rigkær supplerer VVM-redegørelsens beskrivelser og vurderinger af projektets potentielle påvirkninger, jf. VVM-redegørelsens kapitel 9.4. Hertil oplyses det, at det pågældende undersøgelsesområde var udpeget, fordi det forekommer naturligt oversvømmet ved højvande. Det var netop undersøgelsens formål at undersøge effekter af oversvømmelse. I bilag til notatet er der fotos til illustration af en naturlig vandfyldt ådal. Undersøgelsens resultater er brugt til at underbygge VVM-redegørelsens vurderinger baseret på litteraturreferencer fra andre lokaliteter/lande. I forhold til klagers påpejning af meget høje næringsstofniveauer deponeret på rigkær langs Storå bemærker kommunen, at det er vigtigt at formidle, at den konstaterede ”deponering af materiale” jo ikke lå overalt på fladen, som et generelt ”tæppe”, men der hvor plantemateriale blev fanget og aflejret ved græsknolde, som sænkede vandhastigheden. De konstaterede høje næringsstofniveauer i naturlige aflejringer er ikke i sig selv alarmerende og skyldes et højt indhold af plantematerialer. Det bør også fremhæves, at nogle af prøvestederne tydeligvis var påvirket af en nærliggende drækanal. Klagers bemærkninger synes ifølge kommunen at være rettet mod en general næringsstofbelastning i ådalen og ikke den merpåvirkning, som klimaprojektet i sig selv giver anledning til. Da det er projektets merbelastning, der bør være ”genstand” for projektets miljøvurdering, må klagers bemærkninger om alarmerende næringsstofniveauer være adresseret til problemstillinger, der ikke følger af projektet. I forhold til klagers perspektivering til slamaflejringerne for sommer oversvømmelseskatastrofer i udlandet bemærker kommunen, at sammenligningen er ude af proportioner. De karakteristika, der ligger til grund for store slamforekomster i Mellemeuropa, er ikke gældende for danske ådale. Kommunen forventer ikke, at Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder behov for en uddybende redegørelse om relevansen af denne sammenligning

Til klagers bemærkninger om, at erstatningsnatur og pleje er ukonkret, har Holstebro Kommune anført, at dette synes baseret på en generalisering af sårbarhedstilstanden i ådalen, som ikke afspejler den faktuelle

tilstand. Op til 124 ha § 3-beskyttet ”tør natur”, dvs. eng, mose, hede og overdrev i ådalen, oversvømmes ved hændelser, når anlægget er i brug. Hovedparten af de store arealer med enge og moser indeholder udelukkende helt almindelige arter af dyr og planter, og store dele oversvømmes allerede i dag ved høj vandføring i Storå. Disse arealer indgår derfor ikke i projekterne for naturkompenserende tiltag. Inden for projektområdet findes en række værdifulde rigkær (8 hotspots) med en særlig sjælden, sårbar og karakteristisk flora og fauna, bl.a. en række af kommunens artsarter. Disse ”hotspots”, svarende til 6,3 ha med særlig sårbar natur, påvirkes ved oversvømmelse som følge af aktiv vandtilbageholdelse. Merpåvirkningen vil for de lavest liggende lokaliteter være minimal, da disse oversvømmes naturligt. På de højest beliggende lokaliteter sker påvirkningen meget sjældent (størrelsesorden op til 5 gange per 100 år, og i en anslået periode på maksimalt 20 dage). Den fine HNV-lokalitet (artsindex på 0,94), som klager henviser til omkring Yllebjerg, indgår i græsningsaftalerne, jf. VVM-tilladelsens vilkår 41. Den sikrede permanente plejeaftale vil medføre en intensiveret overvågning og naturpleje i forhold til den nuværende praksis og en fjernelse af næringsstoffer, som ikke sker i dag. Tiltagene vil understøtte naturkvaliteten, og gøre den mere robust for de næringsstofpåvirkninger, som vil følge af sjældne og kortvarige oversvømmelser. Ved etablering af en dæmning i ådalen fjernes 0,9 ha beskyttet natur, som kompenseres med erstatningsnatur. Af 124 ha beskyttet natur udgør hede 0,1 ha og overdrev 3,2 ha. Da disse naturtyper med karakteristisk tør natur ikke oversvømmes i dag, er der for disse arealer en påvirkning, der også kompenseres med erstatningsnatur. Et samlet overblik over tiltag, som implementeres med henblik på at imødekomme VVM-tilladelsens vilkår 39-42, fremgår af en tabel i kommunens bemærkninger til klagen. Tiltagene er desuden centrale forudsætninger for § 3 dispensation, som ansøges i forbindelse med projektering. Påvirket areal for projektet ses illustreret sammen med kompenserende tiltag herfor i et skema vedlagt kommunens bemærkninger.

I forlængelse heraf fremgår det, at de konkrete naturarealer vil opleve meget forskellige påvirkninger afhængig af deres beliggenhed. De ånære, lavtliggende enge vil oversvømmes hyppigere med større vandsøjle, men er i stort omfang allerede blevet oversvømmet ved de nuværende forhold. De højest beliggende naturområder vil oversvømmes meget sjældent, og da af en langt mindre vandsøjle (10-40 cm. vand). Der er ikke fundet artikler, som beskriver eller har undersøgt eng- og moseplanters respons på den trykvirkning, som følger af oversvømmelser. Der er dog talrige undersøgelser, som har undersøgt andre mulige påvirkninger, og ingen af dem nævner tryk fra vandsøjlen som en sandsynlig negativ påvirkning. Det bør bemærkes, at vandtilbageholdelse i fuld udstrækning er meget sjælden, kortvarig og sker uden for planternes vækstsæson.

Yderligere har Holstebro Kommune i forhold til alternativer anført, at en række alternative løsninger til klimatilpasning af Holstebro har været overvejet og fravalgt. Disse er beskrevet i VVM-redegørelsens afsnit 3.3.

I grundlaget for valget af hovedalternativet indgår en lang række af tekniske undersøgelser som er afrapporteret i årene 2011 - 2020. Hertil vedlægges en referenceliste med 21 referencer, der forelå forud for projektets miljøscreening i 2016. Listen kan ifølge kommunen udvides med yderligere 6 referencer, der indgår i grundlaget for VVM-tilladelsen og som anført heri omfatter VVM-redegørelsen, tillæg til VVM-redegørelsen, rapport om grundvandspåvirkning af Tvis Klosterruin, rapport om undersøgelse af oversvømmede rigkær ved Grydholt, tilstandsvurdering af kulturgenstande ved Tvis Klosterkirkegård og prøvningsrapport i forhold til Tvis Kloster.

Afslutningsvis har Holstebro Kommune påpeget, at kommuneplantillægget og de tilhørende lokalplaner, der udgør plangrundlaget for projektet, er behandlet og godkendt af byrådet og ikke er påklaget. Tilsvarende er kommuneplantillægget behandlet og godkendt i Herning Kommune og ikke påklaget.

2.8 Nye oplysninger under sagens behandling

Holstebro Kommune har på foranledning af Miljø- og Fødevareklagenævnet den 22. marts 2022 fremsendt den korrespondance, som kommunen har haft med Miljøstyrelsen i forhold til projektet i relation til vandrammedirektivet.

Holstebro Kommune har i den forbindelse indsendt fire dokumenter i form af referat- og notatlignende oplysninger over møder mellem kommunen og Miljøstyrelsen. Heri indgår styrelsens bemærkninger fra 2017 til kommunens miljøvurdering af klimasikring af Holstebro Midtby mod oversvømmelse af Storådalen og to referater af møder med styrelsen henholdsvis den 15. januar 2019 og 18. juni 2020. Derudover er indsendt notat fra møde af 5. september 2019 om "Skitseprojekt Vandkraftsø", som forelå forud for mødet i 2020, og som omhandler en fremtidig løsning af faunapassage i relation til Storå. Det fremgår af disse indsendte dokumenter, hvilke bemærkninger, mangler, præcisering mv., Miljøstyrelsen på daværende tidspunkt har fundet behov for at adressere i tilknytning til projektet og dets oplysningsgrundlag.

Af Miljøstyrelsens bemærkninger fra 2017 fremgår en kort redegørelse for de vandområder, der er omfattet af projektet, og det beskrives, at projektet potentielt vil kunne påvirke yderligere vandområder, der udgør sidegrene til hovedstrækningen af Storå. Videre redegøres for vandområdernes tilstande, og at styrelsen fandt, at der skulle redegøres nærmere for de forventede konsekvenser for de vandforekomster, der vil blive påvirket ved gennemførelse af projektet, samt karakteren af påvirkningerne og påvirkningernes betydning for vandforekomsternes aktuelle tilstand og målopfyldelse, om projektet i øvrigt vil påvirke andre vandforekomster i vandområdedistriktet, muligheden for eventuelle projektilpasninger, der ikke, eller ikke i samme omfang, vil medføre forringelse eller forhindre

målopfyldelse, og hvorfor sådanne alternative tilpasninger ikke vil kunne inddrages i projektet.

Videre fandt styrelsen, at der langs begge bredder af Storå er § 3-beskyttede naturområder, herunder især fersk eng, mose og overdrev, også hvor dæmninger og tidvis oversvømmelse planlægges placeret. Der bør ifølge styrelsen redegøres for disse naturtyper, deres naturindhold og den påvirkning, de vil blive udsat for, herunder behov for afværgeforanstaltninger og muligheder for at placere erstatningsnaturarealer.

Desuden bemærkede Miljøstyrelsen, at der langs Storå findes værdifulde levesteder for en lang række beskyttede og sjældne rødlistede arter, herunder også arter på habitatdirektivets bilag IV. Der bør redegøres for disse arter, deres levesteder og den påvirkning, de vil blive udsat for, herunder behov for afværgeforanstaltninger og muligheder for at flytte arter og etablere erstatningslevesteder.

Endelig fremgår det, at opstemning og efterfølgende udslusning af vand kan være en væsentlig påvirkning af for åens dyre- og planteliv, samt på de oversvømmede arealer. For de terrestriske vandløbsnære naturarealer vil der være risiko for, at naturværdier går tabt i forbindelse med oversvømmelsen.

Af Holstebro Kommunes referatet fra mødet med Miljøstyrelsen i 2019 fremgår det under punkt tre om problematikker omkring vandrammedirektivet, at styrelsen alene har afgivet bemærkninger i sagen og ikke gjort indsigelse mod planen for realisering af projektet og dens overensstemmelse med vandrammedirektivet. Styrelsen tilkendegav, at projektet ikke må forringe tilstanden i vandområderne eller hindre målupfyldelse i disse. Det fremgår, at der blev drøftet idéer til foranstaltninger i projektet med bidrag til yderligere at forbedre mulighederne for at opfylde vandrammedirektivets mål for Storå og Vandkraftsøen. Der blev især drøftet to temaer i form af gydebanker og fiskepassage. I forhold til gydebanker fremgår det, at risikoen for tilslamning og tilstedeværelsen af selvrensende effekt ved udtømning blev drøftet. Overvågning med iltmålere påbegyndes i foråret 2019, og kan bidrage med nyttig viden før og efter. For så vidt angår fiskepassage, fremgår det, at det fra Holstebro Kommunes side blev præciseret, at projektet tager udgangspunkt i, at løsningen for faunapassage ved Vandkraftsøen ikke foreligger ved projekteringen. Det aftales, at styrelsen inddrages i vurderingen af principperne for projekteringen, således at det sikres, at projekteringen/udførelsen ikke vil være i strid med projektets præmis om ikke at forringe den eksisterende passage og muligheden for fremtidig målupfyldelse og om sikring af passage ved dæmningen oven for Vandkraftsøen.

Af Holstebro Kommunes referat af mødet med Miljøstyrelsen i 2020 fremgår det bl.a., at nødvendige bygværker i klimaprojektet skal bygges på en måde, så de er forberedt til den fremtidige passageløsning og er

tilpasset denne, så de ikke skal væsentligt ombygges eller flyttes af hensyn til en indtil videre uafklaret passageløsning på den spærring, som staten har udpeget i henhold til vandområdeplanerne. Videre fremgår, at Holstebro Kommune på mødet orienterede om, at skitseprojektet, som er udarbejdet af Orbicon, ”Holstebro Kommune, Skitseprojekt Vandkraftsøen – 2017”, lægges til grund for detailprojekteringen af klimaprojektets bygværker. Dermed er der også indirekte truffet et valg om, at en fremtidig passageløsning skal løses med en forlægning langs sydsiden af vandkraftsøen, som principielt beskrevet i skitseprojektet. Vurderingen er således, at skitseprojektet kan skabe den nødvendige passage forbi Vandkraftsøen og dermed opfylde vandrammedirektivets krav om kontinuitet i Storå. Miljøstyrelsen rejste enkelte faglige forhold, for så vidt angik den konkrete løsning. Dertil fremgik det, at styrelsen vurderede, at risikoen for tab af smolt ved fuld udnyttelse af Vandkraftsøen til opmagasinering af vand, som forudsat i klimaprojektet, ikke ville udgøre en trussel for uacceptable tab af smolt. Det blev begrundet med tidspunktet for anvendelse af stuvningskapacitet og træktidspunkter samt den forventede hyppighed for fyldning. Styrelsen anbefalede desuden i forhold til søens kvalitet at undersøge risikoen for algeopblomstring i Vandkraftsøen endnu engang i forbindelse med tørkeperioder, da der vil være længere perioder med minimum indtag af vand fra åen i år med langvarige tørkeperioder over sommeren. Endelig fremgår det, at styrelsen overordnet fandt, at skitseprojektet ikke er i strid med vandrammedirektivets bestemmelser.

Af notat fra møde af 5. september 2019 mellem Miljøstyrelsen og Holstebro Kommune om skitseprojektet fremgår overordnet, at Miljøstyrelsen og Holstebro Kommune på mødet var enige om, at projektet beskrevet i skitseprojektet udarbejdet af Orbicon kunne danne baggrund for drøftelser om, hvilken løsning der kan opfylde kravet om kontinuitet i Storå. Med udgangspunkt i denne ramme satte styrelsen fokus på en række opmærksomhedspunkter og forhold til brug for en nærmere forståelse af projektets konsekvenser, der skal uddybes, inden skitseprojektet vil kunne lægges til grund for en detailprojektering af et klimatilpasningsprojekt og dermed også for en fremtidig løsning af faunapassageproblematikken i henhold til vandområdeplanerne. Hertil fremgår bemærkninger til faunapassage/faldforhold og næringsstofbalance i relation til Vandkraftsøen/Nissum Fjord. For faunapassage/faldforhold ønskes bl.a. en uddybning af vandfordeling i forhold til hyppighed og tidspunkter til genstand for en mere konkret vurdering i forhold til, om det udgør en forringelse af mulighederne, for at Storå kan opfylde kontinuitetskravet og miljømålene, og for næringsstof i forhold til, at projektet medfører en større næringsstofftilførsel til Nissum Fjord.

På fornyet foranledning af Miljø- og Fødevarerklagenævnet har Holstebro Kommune den 31. marts 2022 fremsendt det nævnte skitseprojekt samt kortbilag i relation til VVM-tilladelsen.

3. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

Følgende medlemmer af Miljø- og Fødevareklagenævnet har deltaget i sagens behandling: Asger Janfelt (formand), fhv. landsdommer Eva Staal og landsdommer Anne Bendfeldt Westergaard, samt de læge medlemmer Pelle Andersen-Harild, Lene Hansen, Else Marie Larsen og Jens Vibjerg.

3.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse

Det fremgår af § 11, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, at nævnet kan begrænse sin prøvelse af en afgørelse til de forhold, der er klaget over. Det fremgår dog af forarbejderne til bestemmelsen,²⁵ at nævnet har mulighed for og efter omstændighederne pligt til at inddrage andre forhold end det, der er klaget over, f.eks. spørgsmål om overholdelse af gældende EU-ret eller grundlæggende forvaltningsretlige grundsætninger.

Det følger endvidere af § 11, stk. 2, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, at nævnet kan begrænse sin prøvelse til de væsentligste forhold.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har i denne klagesag fundet anledning til at behandle følgende forhold:

- 1) Påvirkning af målsatte overfladevandområder
- 2) Påvirkning af bilag IV-arter (birkemus)

Miljø- og Fødevareklagenævnet har ikke taget stilling til sagens øvrige klagepunkter, jf. herved § 11 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet. Nævnet har dog fundet anledning til at anføre en række forhold, som Holstebro Kommune vil skulle tage i betragtning i forbindelse med en fornyet behandling af sagen, se nærmere i afsnit 3.3.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at nævnet ved denne afgørelse alene har behandlet klagesagen over VVM-tilladelsen, og at nævnet således ikke har taget stilling til eventuelle fremtidige tilladelser, godkendelser eller dispensationer, som er nødvendige for en realisering af projektet.

3.2 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

3.2.1 Det retlige grundlag

Overgangsregler

Planlovens regler om VVM er med virkning fra miljøvurderingslovens ikrafttrædelse den 16. maj 2017 ophævet, og VVM-tilladelser efter planloven er i miljøvurderingsloven afløst af tilladelser efter lovens § 25. Det følger dog af miljøvurderingslovens § 57, stk. 8, at de hidtil gældende regler i §§ 11 g-i i lov om planlægning og i bekendtgørelse nr. 1832 af 16. december 2015 om vurdering af visse offentlige og private anlægs

²⁵ Jf. bemærkningerne til § 11 i forslag L44 til Lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet (FT 2016-17).

virkning på miljøet (VVM) fortsat finder anvendelse på konkrete projekter omfattet af miljøvurderingsloven, hvis den kompetente VVM-myndighed inden lovens ikrafttrædelse har truffet enten screeningsafgørelse eller har offentliggjort en kort beskrivelse af hovedtrækkene af det påtænkte anlæg med henblik på at indkalde ideer og forslag fra offentligheden og berørte myndigheder til brug for afgrænsningen af VVM-redegørelsens indhold. Af forarbejderne til bestemmelsen fremgår det, at bestemmelsen skal sikre, at ansøgninger, der er indgivet før lovens ikrafttrædelse og ikke er færdigbehandlede på tidspunktet for lovens ikrafttræden, fortsat kan behandles i henhold til de hidtidige gældende regler.²⁶

Da Holstebro Kommune i denne sag har truffet screeningsafgørelse om miljøvurderingspligt for projektet den 26. april 2017, skal Miljø- og Fødevarerklagenævnet herefter behandle sagen efter de dagældende regler om VVM i planloven, jf. miljøvurderingslovens § 57, stk. 8.

Ved miljøvurderingslovens ikrafttrædelse var bekendtgørelse nr. 1832 af 16. december 2015 afløst af bekendtgørelse nr. 1440 af 23. november 2016 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM). Af sidstnævnte bekendtgørelses § 17, stk. 2, fremgår det, at denne ikke finder anvendelse for skriftlige anmeldelser af projekter indgivet før den 1. januar 2017.

Henvisninger til planloven vil derfor være til den dagældende planlov,²⁷ og henvisninger til VVM-bekendtgørelsen vil være til bekendtgørelse nr. 1440 af 23. november 2016.

Prøvelsens omfang

Efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 3, jf. miljøvurderingslovens § 57, stk. 8, kan Miljø- og Fødevarerklagenævnet tage stilling til retlige såvel som skønsmæssige spørgsmål i forbindelse med afgørelser om tilladelser efter regler fastsat af miljøministeren i henhold til planlovens § 11 g, stk. 3. Nævnet kan således foretage en fuld prøvelse af VVM-tilladelsen.

Efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 4, kan Miljø- og Fødevarerklagenævnet alene tage stilling til retlige spørgsmål i forbindelse med en kommunes afgørelser om andre forhold, der er omfattet af planlovens § 11 g om VVM og regler fastsat i henhold til §§ 11 g og 11 h. Nævnet kan i forbindelse med en klage over VVM-tilladelsen således alene foretage en retlig prøvelse af den underliggende VVM-redegørelse.

Retlige spørgsmål omfatter alle spørgsmål om lovligheden eller gyldigheden af truffede afgørelser, herunder fortolkning eller forståelse af lovbe-

²⁶ Jf. bemærkningerne til § 57 i forslag L147 til Lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (FT 2015/1).

²⁷ Lovbekendtgørelse nr. 1529 af 23/11/2015 om planlægning som ændret senest ved lov nr. 1879 af 29. december 2015.

stemmelser samt overholdelse af almindelige forvaltningsretlige grund-sætninger om saglige hensyn, lighed og proportionalitet.²⁸ Det er således et retligt spørgsmål, om VVM-bekendtgørelsens bestemmelser er overholdt, herunder om mindstekravene til en VVM-redegørelse er opfyldt, som bl.a. fastlagt ved EU-Domstolens praksis.

VVM-reglerne

Det fremgår af planlovens § 11 g, at enkeltanlæg, der må antages at påvirke miljøet væsentligt, ikke må påbegyndes, før der er udarbejdet en redegørelse for anlæggets miljømæssige konsekvenser (VVM-pligt).

Formålet med VVM-reglerne er at sikre, at der gennemføres en vurdering af virkningerne på miljøet som grundlag for beslutningen om at give eller afslå tilladelse til projektyper, der kan påvirke miljøet væsentligt.

VVM-reglerne fastlægger ikke i sig selv grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til grundlaget for beslutningerne og til procedurerne herfor. Begrænsninger i niveauet for tilladelige miljøpåvirkninger følger af anden lovgivning.

De nærmere regler om VVM-processen og hvilke anlæg, som er omfattet af VVM-pligt, fremgår af VVM-bekendtgørelsen.

Det følger af VVM-bekendtgørelsens § 2, stk. 1, at bygherre før etablering, udvidelse eller ændring af anlæg opført på bekendtgørelsens bilag 1 eller 2 skal indgive skriftlig anmeldelse til kommunalbestyrelsen.

Anlæg opført på bilag 1 er altid omfattet af VVM-pligt, jf. VVM-bekendtgørelsens § 1, stk. 1. Anlæg opført på bilag 2 er omfattet af VVM-pligt, hvis myndigheden har truffet afgørelse herom efter § 3, stk. 1 (screeningsafgørelse).

Et VVM-pligtigt anlæg må efter VVM-bekendtgørelsens § 2, stk. 8, nr. 2, ikke påbegyndes, før den kompetente myndighed skriftligt har meddelt tilladelse (VVM-tilladelse) til at påbegynde anlægget efter en vurdering af anlæggets virkning på miljøet (VVM-procedure) i henhold til bestemmelserne i § 7.

Forud for igangsættelsen af arbejdet med VVM-redegørelsen for anlæggets forventede væsentlige virkninger på miljøet offentliggør den kompetente myndighed efter VVM-bekendtgørelsens § 4, stk. 1, en kort beskrivelse af hovedtrækkene af det påtænkte anlæg med henblik på at indkalde ideer og forslag fra offentligheden og berørte myndigheder til brug for fastlæggelsen af VVM-redegørelsens indhold (scoping).

²⁸ Lovforslag nr. 44 af 26. oktober 2016 om Miljø- og Fødevarerklagenævnet, Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til § 48, nr. 1.

VVM-bekendtgørelsens § 5, stk. 1 fastsætter, at den kompetente myndighed udarbejder en VVM-redegørelse, der indeholder en vurdering af anlæggets virkning på miljøet. Redegørelsen udarbejdes på grundlag af den i § 4, stk. 1, foretagne scoping.

Efter VVM-bekendtgørelsens § 5, stk. 2, skal VVM-redegørelsen påvise, beskrive og vurdere anlæggets direkte og indirekte virkninger på følgende faktorer: 1) mennesker, fauna og flora, 2) jordbund, vand, luft, klima og landskab, 3) materielle goder og kulturarv, samt 4) samspillet mellem disse faktorer. Redegørelsen skal efter § 5, stk. 3, endvidere indeholde de oplysninger, som fremgår af bilag 4.

Når den kompetente myndighed har udarbejdet VVM-redegørelsen, offentliggør myndigheden denne med henblik på høring af offentligheden og berørte myndigheder, jf. VVM-bekendtgørelsens § 6, stk. 1.

På grundlag af den foretagne høring efter VVM-bekendtgørelsens § 6, træffer den kompetente myndighed efter § 7, stk. 1, afgørelse om, hvorvidt anlægget kan tillades. Afgørelsen skal bl.a. indeholde en beskrivelse af de vigtigste foranstaltninger til at undgå, nedbringe og om muligt neutralisere de værste skadelige virkninger af anlægget, jf. stk. 1, nr. 2, og selve VVM-tilladelsen og de betingelser, der eventuelt er knyttet til den, jf. nr. 3. I forbindelse med VVM-tilladelsen skal der således stilles de vilkår, som er nødvendige for at fjerne eller reducere de væsentlige virkninger på miljøet, som anlægget giver anledning til, og som er påvist i VVM-redegørelsen.²⁹

3.2.2 Påvirkning af målsatte overfladevandområder

Forholdet mellem VVM-reglerne og vandrammedirektivet

Efter VVM-bekendtgørelsens bilag 4, jf. § 5, stk. 3, skal oplysninger til VVM-redegørelsen indeholde en beskrivelse af de omgivelser, som i væsentlig grad kan blive berørt af det ønskede anlæg, herunder fauna, flora og vand samt indeholde en beskrivelse af anlæggets såvel kortsigtede som langsigtede virkninger på miljøet, som følge af påvirkning af overfladevandssystemer.

Vandrammedirektivet³⁰ opstiller og fastlægger rammer for planlægning og gennemførelse af tiltag og overvågning af vandmiljøet i EU's medlemsstater. Direktivet fastlægger bl.a., at medlemsstaterne skal afgrænse de enkelte vandopløbslande inden for deres nationale territorium og henlægge dem med henblik på direktivet under særskilte vandområdedistrikter. Direktivet har ifølge artikel 1 til formål at fastlægge en ramme for beskyttelse af vandløb og søer, overgangsvande, kystvande og grund-

²⁹ Vejledning om VVM i planloven af 12. marts 2009, s. 14.

³⁰ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/60/EF af 23. oktober 2000 om fastlæggelse af en ramme for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger.

vand, som blandt andet forebygger yderligere forringelse og beskytter og forbedrer vandøkosystemernes tilstand.

Efter direktivets artikel 4, stk. 1, litra a, nr. i)-iii), skal medlemsstaterne ved iværksættelsen af de indsatsprogrammer, der er gengivet i vandområdeplanerne, bl.a. iværksætte de nødvendige foranstaltninger med henblik på at forebygge forringelse af tilstanden for alle overfladevandområder, dog med forbehold for anvendelse af de muligheder for fravigelse, der følger af stk. 6 og 7. Med tilsvarende forbehold og med forbehold af eventuelle fristforlængelser i henhold stk. 4 forpligtes medlemsstaterne endvidere til at beskytte, forbedre og restaurere alle overfladevandområder samt kunstige og stærkt modificerede vandområder med henblik på at opnå god tilstand eller godt økologisk potentiale og god kemisk tilstand for overfladevand senest i 2015.

EU-Domstolen har i Weser-dommen fastslået, at direktivets artikel 4, stk. 1, litra a, nr. i)-iii), skal fortolkes således, at medlemsstaterne er forpligtede til at nægte at godkende et enkeltprojekt, såfremt det kan medføre en forringelse af tilstanden for et overfladevandområde, eller når det indebærer risiko for, at der ikke opnås en god tilstand for overfladevand eller et godt økologisk potentiale og god kemisk tilstand for overfladevand på den i direktivet fastsatte dato.³¹ Det skyldes bl.a., at muligheden for fravigelse efter artikel 4, stk. 7, bl.a. forudsætter, at der er taget alle praktisk gennemførlige skridt for at mindske den skadelige indvirkning på den pågældende vandforekomsts tilstand.³²

Hvad der udgør en forringelse af tilstanden af et overfladevandområde, er ikke nærmere defineret i vandrammedirektivet. EU-Domstolen har i Weser-dommen dog ligeledes fastslået, at begrebet skal fortolkes således, at der foreligger en forringelse, når mindst et af kvalitetselementerne, som anført i direktivets bilag V, falder et niveau, selv om denne forringelse ikke fører til, at hele overfladevandområdet rykker en klasse ned. Hvis det pågældende kvalitetselement allerede befinder sig i den laveste klasse, udgør enhver forringelse af dette element imidlertid en forringelse af tilstanden for et overfladevandområde.³³

EU-Domstolen har i Association France Nature Environnement-dommen endvidere fastslået, at også en midlertidig kortsigtet forringelse uden langsigtede konsekvenser kan udgøre en forringelse i vandrammedirektivets forstand. Hvis de kompetente nationale myndigheder inden for rammerne af tilladelsesproceduren for et program eller et projekt således fastslår, at det kan medføre en sådan forringelse, kan programmet eller projektet, selv om denne forringelse er af midlertidig karakter, kun godken-

³¹ EU-Domstolens dom af 1. juli 2015 i sag C-461/13, Weser, præmis 51.

³² EU-Domstolens dom af 1. juli 2015 i sag C-461/13, Weser, præmis 46.

³³ EU-Domstolens dom af 1. juli 2015 i sag C-461/13, Weser, præmis 69.

des, hvis betingelserne for anvendelse af den særlige undtagelsesbestemmelse i direktivets artikel 4, stk. 7, er opfyldt.³⁴

Efter vandrammedirektivets artikel 4, stk. 7, foreligger der ikke en misligholdelse af direktivet bl.a. i de tilfælde, hvor manglende forebyggelse af forringelse af et overfladevandområdes tilstand skyldes nye ændringer af overfladevandområdets fysiske karakteristika, og en række nærmere angivne betingelser alle er opfyldt. Bl.a. skal ændringerne være begrundet i væsentlige samfundsinteresser, og/eller nyttevirkningerne for miljøet og samfundet ved mål opnåelse skal være mindre end de nyttevirkninger, der følger af de nye ændringer eller forandringer for befolkningens sundhed, opretholdelsen af menneskers sikkerhed og en bæredygtig udvikling.

Om forholdet til VVM-direktivet har EU-Domstolen i Land Nordrhein-Westfalen-dommen udtalt, at bestemmelsen i VVM-direktivets artikel 6, som vedrører de oplysninger, der skal stilles til rådighed under proceduren om tilladelse til et projekt, skal fortolkes således, at der ved en VVM-proces skal indgå de oplysninger, der er nødvendige for at vurdere projektets indvirkning på vandmiljøet, henset til de kriterier og forpligtelser, der er fastsat i henhold til vandrammedirektivet, jf. vandrammedirektivets artikel 4, stk. 1.³⁵

Vandrammedirektivets bestemmelser er i dansk lovgivning navnlig implementeret i lov om vandplanlægning³⁶ og miljømålsloven.³⁷

Lov om vandplanlægning indeholder overordnede bestemmelser om vanddistrikter, myndigheders ansvar, miljømål, planlægning og overvågning mv. Efter lovens § 7, stk. 1, fastsætter Miljø- og fødevareministeren regler, der fastlægger og angiver konkrete miljømål for vandområdedistrikternes enkelte overfladevandområder og grundvandsforekomster, herunder regler om kunstige og stærkt modificerede overfladevandområder, frister for opfyldelse af miljømål og mindre strenge miljømål. Konkrete miljømål for de enkelte overfladevandområder mv. er fastsat i miljømålsbekendtgørelsen.³⁸

Med henblik på opfyldelse af de konkrete miljømål fastsætter Miljø- og fødevareministeren efter § 19, stk. 1, på baggrund af basisanalysen, overvågningsresultater og anden relevant viden for hvert vandområdedistrikt endvidere et indsatsprogram. Indsatsprogrammer for hvert vandområde-

³⁴ EU-Domstolens dom af 5. maj 2022 i sag C-525/20, Association France Nature Environnement, præmis 42 og 45.

³⁵ EU-Domstolens dom af 28. maj 2020 i sag C-535/18, Land Nordrhein-Westfalen, præmis 90.

³⁶ Lovbekendtgørelse nr. 126 af 26. januar 2017 om vandplanlægning.

³⁷ Lovbekendtgørelse nr. 119 af 26. januar 2017 om miljømål m.v. for internationale naturbeskyttelsesområder.

³⁸ Bekendtgørelse nr. 448 af 11. april 2019 om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster.

distrikt er fastsat i indsatsbekendtgørelsen.³⁹ Indsatsprogrammerne omfatter bl.a. konkrete foranstaltninger, der retter sig mod enkelte vandområder. Bekendtgørelsen indeholder desuden en oversigt over indsatsprogrammernes grundlæggende foranstaltninger og generelle supplerende foranstaltninger.

Det fremgår af indsatsbekendtgørelsens § 8, stk. 2, at myndigheden kun kan træffe en afgørelse, der indebærer en direkte eller indirekte påvirkning af et overfladevandområde eller en grundvandsforekomst, hvor miljømålet er opfyldt, hvis afgørelsen ikke medfører en forringelse af overfladevandområdet eller grundvandsforekomstens tilstand.

Efter indsatsbekendtgørelsens § 8, stk. 3, kan myndigheden kun træffe en afgørelse, der indebærer en direkte eller indirekte påvirkning af et overfladevandområde eller en grundvandsforekomst, hvor miljømålet ikke er opfyldt, hvis afgørelsen ikke medfører en forringelse af overfladevandområdet eller grundvandsforekomstens tilstand, og ikke hindrer opfyldelse af det fastlagte miljømål, herunder gennem de i indsatsprogrammet fastlagte foranstaltninger. Ved vurdering af, om afgørelsen vil hindre opfyldelse af det fastlagte miljømål, skal det tages i betragtning, om påvirkningen neutraliseres senere i planperioden.

Den danske implementering af VVM-direktivet udgør desuden en grundlæggende foranstaltning efter vandområdeplanerne. Det betyder, at der i forbindelse med sagsbehandlingen efter miljøvurderingsloven skal tages alle relevante skridt for at undgå at øge forureningen af marine vande. Det fremgår desuden af vandplanerne, at myndighederne ved administrationen af lovgivningen i øvrigt skal forebygge forringelse af tilstanden for overfladevandområder og grundvandsforekomster og sikre, at opfyldelse af de miljømål, der er fastlagt i bekendtgørelse om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster, ikke forhindres.⁴⁰

Det vil desuden udgøre en hindring for opfyldelse af miljømål, hvis en kommune giver en tilladelse, som indebærer, at de fastlagte miljømål, som er forudsat opnået i anden (2015-2021) eller tredje (2021-2027) planperiode, ikke kan nås inden for fristen.⁴¹

Nærmere afgrænsning af Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse

Indledningsvis bemærker Miljø- og Fødevareklagenævnet, at Holstebro Kommune i VVM-redegørelsen har inddelt beskrivelser og vurderinger af projektets miljøpåvirkninger – i form af eksempelvis spærring og sedimentation – tematisk. VVM-redegørelsen indeholder i afsnit 11.3.2 en

³⁹ Bekendtgørelse nr. 449 af 11. april 2019 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter.

⁴⁰ Vejledningsudkast til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) 2. del: Konkrete projekter, Miljøstyrelsen 2018.

⁴¹ Vejledning nr. 9627 af 6. juli 2017 om bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter, afsnit 8.1.2.

beskrivelse af gældende miljømål og økologisk tilstand for de enkelte målsatte vandløb inden for projektområdet. Derimod ses VVM-redegørelsen ikke at indeholde en konkret vurdering af, om projektet vil medføre en forringelse af tilstanden for de enkelte målsatte vandløb eller hindre opfyldelse af fastlagte miljømål.

Miljø- og Fødevareklagenævnet vil i det følgende tage stilling til, om VVM-redegørelsen desuagtet udgør et tilstrækkeligt grundlag for at foretage en sådan vurdering i forhold til de målsatte vandløb, der konkret udgøres af Storå og Vandkraftsøen,⁴² og til om kommunen som indholdsmæssig forudsætning for selve VVM-tilladelsen i tilstrækkelig grad har sikret sig, at projektet ikke kan medføre en forringelse af vandløbenes tilstand, jf. indsatsbekendtgørelsens § 8, stk. 2, og 3, og Weser-dommens præmis 51. Det gælder navnlig, for så vidt angår den indvirkning, som projektets påvirkninger i form af spærring og sedimentation i den aktive driftsfase vil kunne have i forhold til kvalitetselementerne fisk samt øvrige parametre til belysning af den økologiske funktionalitet i form af f.eks. makrofytter og smådyr.

Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger herved til grund, at der som beskrevet i VVM-redegørelsens afsnit 11.4.2 ingen påvirkning vil være af vandområderne i den passive driftsfase. Nævnet lægger efter det i øvrigt oplyste, herunder Holstebro Kommunes referater af møder med Miljøstyrelsen, ligeledes til grund, at VVM-tilladelsen til projektet ikke indebærer en risiko i forhold til den fremtidige målopfyldelse ved etablering af en forbedret faunapassage i Storå forbi Vandkraftsøen.

De fastsatte miljømål mv. som udgangspunkt for nævnets prøvelse

Miljømålet for Storå i relation til projektområdet er, jf. denne afgørelses afsnit 2.2, god økologisk tilstand og god kemisk tilstand. Efter vandområdeplanerne for 2015-2021 er miljøtilstanden vurderet til ”god”. Den økologiske tilstand ”god” skyldes, at det laveste tilstandsniveau for de kvalitetselementer tilstanden vurderes ud fra, er fastsat til ”god”. En række af de kvalitetselementer, der indgår i vurderingen af den samlede tilstand, herunder fisk, er dog vurderet til ”ukendt”. Videre fremgår der en undtagelse fra indsatsen for Storå, idet der ved åens indløb til Holstebro by er en spærring af betydning for faunapassage, især for fisk.

I forslag til vandområdeplaner for 2021-2027 er miljømålet for Storå det samme. Miljøtilstanden for kvalitetselementet fisk er dog ved en strækning ved Storådalen ændret fra ”ukendt” til ”god”. Derudover fremgår det, at alger nu også udgør et kvalitetselement til vurderingen af et vandløbs tilstand. Videre fremgår det, at Storåens gennemløb i Vandkraftsøen ikke længere er udpeget som et stærkt modificeret vandløb, men derimod som et naturligt vandområde, og fremtidigt alene er udpeget som sø. Mil-

⁴² Dvs. vandområderne o10547a (Holstebro, Herning, Storå), o10548 (Holstebro, Storå) og o3202 (Holstebro, Sø - Vandkraftsøen – Storå).

jømålet er derfor ikke længere ”godt” økologiske potentiale, men følger miljømålet for Vandkraftssøen.

Miljømålet for Vandkraftsøen er, jf. afsnit 2.2, god økologisk tilstand og god kemisk tilstand. Efter vandområdeplanerne for 2015-2021 er miljøtilstanden vurderet til ”moderat”. Den økologiske tilstand ”moderat” skyldes, at det laveste tilstandsniveau for kvalitetselementerne er angivet som moderat for makrofyter. En række af de kvalitetselementer, der indgår i vurderingen af den samlede tilstand, herunder fisk, er dog vurderet til ”ukendt”.

I forslag til vandområdeplaner for 2021-2027 er miljømålet det samme. I forhold til vurdering af tilstanden er der tilføjet flere kvalitetselementer, hvoraf nogle har tilstanden ”ukendt”. For makrofyter, iltmætning og fosforindhold er tilstanden vurderet ”god”. Om ændringer af kvalitetselementer er elementet fytoplankton ændret fra ”ukendt” til ”god” tilstand. I forhold til kvælstofsindhold og vandets klarhed er tilstanden vurderet ”ikke-god”. Søens samlede tilstand er opgjort til ”moderat” tilstand.

Målsætningen for det overfladevandområde, som udgøres af Vandkraftsøen, er således ikke opfyldt.

Videre fremgår det, at spærringen ved Storåens indløb til Holstebro by og ved Vandkraftssøen ikke længere udgør en undtagelse fra indsatsen efter vandrammedirektivets artikel 4, stk. 3, og at der i 2024 vil være en plan i forhold til indsatsen vedrørende den nuværende spærring og faunapassage, jf. vandrammedirektivet.

Spørgsmålet for Miljø- og Fødevarerklagenævnet er herefter, om Holstebro Kommune som indholdsmæssig forudsætning for VVM-tilladelsen i tilstrækkelig grad har sikret sig, at projektet ikke kan medføre en forringelse af de målsatte vandområders tilstand eller, for så vidt angår det overfladevandområde, som udgøres af Vandkraftsøen, indebærer en risiko for, at miljømålet ikke opfyldes. Nævnet er af den opfattelse, at vurderingen skal være foretaget med en høj grad af sikkerhed og efter omstændighederne skal forholde sig til hvert af de kvalitetselementer, som ved projektets gennemførelse vil kunne falde et niveau. Nævnet bemærker med henvisning til Weser-dommen herved også, at den tærskel, hvorover der foreligger tilsidesættelse af forpligtigelsen efter vandrammedirektivet til at forebygge forringelse af et vandområde, er lav.⁴³

Ligeledes bemærker Miljø- og Fødevarerklagenævnet, at det er en forudsætning for, at VVM-redegørelsen vil kunne danne grundlag for en VVM-tilladelse, at den er udarbejdet med henvisning til de gældende miljømål og den aktuelle tilstand for de berørte overfladevandområder, og at den indeholder en vurdering af, hvorvidt det aktuelle projekt vil

⁴³ EU-Domstolens dom af 1. juli 2015 i sag C-461/13, Weser, præmis 67.

kunne påvirke disse, og i givet fald om projektet vil udgøre en hindring for opnåelsen af de gældende miljømål. I forbindelse med denne vurdering skal der tillige ske en vurdering af eventuelle kumulative effekter.⁴⁴

Videre gælder der en forpligtigelse til at nægte godkendelse af projekter, når det også indebærer risiko for, at der ikke opnås god tilstand og god kemisk tilstand for et overfladevand.⁴⁵ Nævnet finder på den baggrund, at der foreligger krav om en høj grad af sikkerhed ved meddelelsen af en VVM-tilladelse for belysning af, om et projekt kan medføre forringelse i forhold de enkelte relevante kvalitetsparametre for målsatte overfladevandområder. Dette skal desuden ses i lyset af EU-domstolens praksis, som fastslår, at selv midlertidige forringelser er i strid med vandrammedirektivet, og at vandrammedirektivet fastlægger en klar forskel mellem direktivets forpligtigelser til forebyggelse af forringelse og fravigelsesgrundene i artikel 4, stk. 7.

Vurdering af projektets påvirkning i form af spærring

Miljø- og Fødevarerklagenævnet bemærker, at i vandområdeplan 2015-2021⁴⁶ er bl.a. spærringer, der hindrer fri faunapassage, omtalt som en af de fysiske påvirkninger, som har størst indvirkning på miljøtilstanden i Danmarks vandløb, og som i større eller mindre udstrækning er medvirkende til, at nogle vandområder ikke kan opfylde vandrammedirektivets mål om god tilstand. Faunaens frie vandring er nødvendig for en række fiskearter og smådyr, der som led i deres livsforløb har behov for at vandre mellem saltvand og ferskvand eller bare op- eller nedstrøms i vandløbet. Videre fremgår det, at ved opstemning af vand skabes dels en niveauændring i vandløbet, og dels stuves vandet på en strækning oven for opstemningen. Sidstnævnte beskrives i mange tilfælde at kunne udgøre en lige så stor spærring som selve opstemningen. Som eksempler på spærringer, der er væsentlige, nævnes i vandområdeplan 2015-2021 opstemningerne ved Tange Sø og Vandkraftsøen ved Holstebro. Lignende anføres i vandområdeplanerne for 2021-2027.⁴⁷

Det fremgår af VVM-redegørelsens afsnit 11.3.4, at den eksisterende spærring i Vandkraftsøen blokerer for fri passage for alle fiskearter, og at faunapassagen udgør en funktionel spærring både op- og nedstrøms, fordi den dels er svær at finde, dels er svær at forcere. Videre oplyses om Vandkraftsøen generelt, at den er farefuld at passere for nedtrækkende yngel som smolt og fiskelarver på grund af predation samt dårlige navigationsforhold. I tilknytning hertil henvises der i afsnit 11.3.5 til data fra DTU Aqua, som viser, at 82 % af nedvandrende ørredsmolt går tabt ved vandkraftværker. Det oplyses hertil, at hvis lakse- og ørredsmolt ikke når

⁴⁴ Jf. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse, NMK-34-0466.

⁴⁵ EU-Domstolens dom af 1. juli 2015 i sag C-461/13, Weser, præmis 50-51

⁴⁶ Vandområdeplan 2015-2021 s. 28.

⁴⁷ Jf. <https://mim.dk/media/226716/vandomraadeplanerne-2021-2027.pdf>, side 62.

havet inden for ca. 3 uger i deres smoltvindue, kan de ikke fysiologisk tåle saltvand og dør/afsmoltificerer.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker endvidere, at det fremgår af VVM-redegørelsens afsnit 11.4.4, at det ikke vil være nødvendigt at lukke for passagen i stryget, før Vandkraftsøen tages i brug som magasin, da vandstanden ikke sænkes længere ned end til kote 13,35, og bundkoten i strygets indtag er 13,07. Der vil periodisk være en lav vandføring. Påvirkningen herfra vurderes dog at være lille, grundet den meget korte varighed. Strygets funktion og egnethed vurderes at være ringe grundet stort fald og dårlig ledestrøm. Disse forhold påvirkes ikke af projektet. Nævnet lægger til grund, at projektet i den aktive driftsfase ikke herudover vurderes at medføre nogen forøget påvirkning i form af spærring i forhold til det eksisterende sluseanlæg ved *Vandkraftsøen* isoleret set.

For så vidt angår *Storådalsdæmningen*, bemærker Miljø- og Fødevareklagenævnet, at det fremgår af VVM-redegørelsens afsnit 11.4.3, at der i den aktive driftsfase sker opstuvning af vand, og at opstrøms passagemulighederne for åens dyreliv ophører, fordi vandhastigheden i spjældene kortvarigt bliver så høj, at fisk, herunder kraftfulde svømmere som laks og ørred, ikke kan svømme imod strømmen. Det fremgår videre, at nedstrømspasset kan være vanskelig at finde på grund af lokaliseringen ved bunden og manglen på ledestrøm i de opstuede og neddrolede vandmasser bagude for spjældet. Den negative effekt af denne spærring skal ifølge VVM-redegørelsen endvidere betragtes kumulativt sammen med spærringen ved Vandkraftsøen, idet eventuelle nedtrækkende ungfisk/smolt i oversvømmelsessituationen skal passere én spærring i ådalen for derefter at fare vild i Vandkraftsøen, fordi ledestrømmen er lavere end vanligt på grund af opstuvning. Det fremgår, at sandsynligheden for tab af ungfisk/smolt til predation begge steder herved øges. Effekten vurderes samlet set at medføre en lille påvirkning grundet dens sjældenhed og korte varighed. Desuden forventes oversvømmelser at finde sted om vinteren, hvor der ikke forventes nedtrækkende smolt, idet smoltnedtrækket er temperaturafhængigt og typisk forløber i april/maj måned.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder på baggrund af ovenstående, at Holstebro Kommune som indholdsmæssig forudsætning for selve VVM-tilladelsen ikke i tilstrækkelig grad har sikret sig, at projektet i den aktive driftsfase ikke vil medføre en forringelse af tilstanden for Storå og Holstebro Vandkraftsø som følge af spærring. Det gælder navnlig, for så vidt angår kvalitetsparameteren fisk og til dels makrofyter og smådyr.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har overordnet lagt vægt på, at vurderingen af den miljømæssige påvirkning ikke er foretaget med udgangspunkt i de gældende miljømål og den aktuelle tilstand for de berørte overfladevandområder, idet påvirkningen samlet set blot vurderes som "lille" grundet dens sjældenhed og korte varighed, og at oversvømmelser forventes at finde sted om vinteren. Der ses i vurderingen således ikke at

været taget hensyn til, at selv midlertidige forringelser i et vandområde kun kan godkendes, hvis kriterierne i vandrammedirektivets artikel 4, stk. 7, er opfyldt, jf. EU-Domstolens i Association France Nature Environnement-dommen. Vurderingen af, om projektet ved aktiv drift vil kunne medføre en (midlertidig) forringelse, forudsætter efter nævnets opfattelse konkrete undersøgelser af fiskepopulationer samt konkrete vurderinger af et forventet tab. Endelig har nævnet overordnet lagt vægt på, at der i sagen er uoverensstemmelser i oplysningerne om projektets tidsmæssige udstrækning, idet projektbeskrivelsen bl.a. i VVM-redegørelsens afsnit 11.4.3 forudsætter, at projektet vil være i drift ca. 5-10 dage, 1-2 gange pr. 10 år, hvorimod det af VVM-tilladelsens begrundelse fremgår, at projektet vil kunne være i drift i anslået 10-14 dage. Derudover fremgår det af kommunens bemærkninger til sagen, at oversvømmelsernes omtrentlige varighed er ca. 2-3 uger pr. gang, mens det opstuede vand fjernes gennem en kontrolleret udledning.

Endvidere har Miljø- og Fødevarerklagenævnet lagt særligt vægt på, at VVM-tilladelsen og VVM-redegørelsen som grundlag herfor ikke forholder sig til projektets mulige påvirkning i tilfælde af oversvømmelseshændelser, som mod forventning måtte forekomme i perioden for smoltnedtrækket. Nævnet bemærker, at en oversvømmelseshændelse i VVM-tilladelsen er defineret ved, når der ved nedbørs- og vandstandsprognoser varsles risiko for oversvømmelse. VVM-tilladelsen angiver en forventet periode herfor fra 1. oktober til 30. april, men fastsætter ikke egentligt bindende vilkår herom, hvilket efter nævnets opfattelse også ville være uforeneligt med projektets formål. Nævnet finder, at det på det foreliggende grundlag imidlertid ikke er usandsynligt, at projektets aktive driftsfasen grundet klimaændringer og langvarige nedbørsmængder i sommerperioder vil kunne ligge i andre perioder end vinterhalvåret. Nævnet bemærker endvidere, at drift af projektet i den anførte forventelige periode i VVM-tilladelsen faktisk medfører, at projektet kan være i drift i perioden for smoltnedtrækket, som i VVM-redegørelsen er anført til at være temperaturafhængigt og typisk forløbende i april/maj måned. Nævnet bemærker, at VVM-redegørelsen henviser til data fra DTU Aqua om, at det er afgørende, at lakse- og ørredsmolt når havet inden for smoltvinduet på ca. tre uger, idet de ellers ikke fysiologisk kan tåle saltvand og dør. På den baggrund finder nævnet, at det på det foreliggende grundlag ikke kan udelukkes, at projektet potentielt kan påvirke den næste generation af fisk. Nævnet finder det i den forbindelse ikke tilstrækkeligt, at det af VVM-redegørelsens 3.2.7 fremgår, at klimaændringernes afledte konsekvenser i form af mere nedbør og kraftigere hændelser vil indgå i den løbende tilpasning af projektets driftsstrategi.

VVM-tilladelsen lider derfor af en væsentlig retlig mangel.

Vurdering af projektets påvirkning i form af sedimentation

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at det af vandområdeplan 2015-2021⁴⁸ fremgår, at stofpåvirkning af vandkvaliteten i forhold til næringsstoffer og miljøfarlige forurenende stoffer tillige er en af de påvirkninger, som har størst indvirkning på miljøtilstanden i vandløb, og som i større eller mindre udstrækning er medvirkende til, at nogle vandområder ikke kan opfylde vandrammedirektivets mål om god tilstand. Lignende anføres i forslaget til vandområdeplanerne for 2021-2027.⁴⁹

I den aktuelle sag er det Miljø- og Fødevareklagenævnets vurdering, at sedimentpåvirkninger særligt gør sig gældende i forhold til kvalitetselementerne fisk og øvrige parametre for den økologiske funktionalitet, herunder til dels makrofyter og smådyr.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at det af VVM-redegørelsens afsnit 11.4.3 fremgår, at opstemning af vandet i Vandkraftsøen og Storådalen kan have konsekvenser for æg, der ligger i gydebanker i opstuvningsområderne i form af en vis, men dog begrænset sedimentation over/på bankerne. De grove sedimenter vil ifølge VVM-redegørelsen lægge sig i de dybeste steder nær udløbene fra henholdsvis Vandkraftsøen og Storådalsdæmningen, og skråningerne forventes at blive mest udsatte for sedimentation. Det fremgår videre, at den gennemsnitlige 100-årshændelse er beregnet til at kunne resultere i sedimentation på ca. 1,8 cm tykkelse. Der forventes ikke lave iltspændinger ved bunden som følge af stadigt strømmende vand, den begrænsede dybde og årstiden (vinter, dvs. lav temperatur, højere iltopløselighed og lavere respirationsrater). Samlet vurderes det, at æggene vil udsættes for en lille til middel påvirkning grundet sedimentationens korte varighed og årstid (vinter, dvs. gode iltforhold), og da hændelserne desuden er sjældne (5-10 dage pr. 10. år). Endvidere fremgår det, at sedimentationen vil ophøre, når åen igen strømmer frit, og at det kan forventes, at bankerne grundet deres naturlige lokalisering med gode fald- og strømforhold vil blive tømt for sediment over relativt kort tid.

Vedrørende Storåen nedstrøms Vandkraftsøen fremgår det af VVM-redegørelsens afsnit 11.4.3, at der vil kunne ske sedimentation i åen og på gydebankerne nedstrøms i de områder af åen, hvor vandhastighed bliver så lav, at sedimentet ikke holdes i suspension. Det fremgår ligeledes, at det på gydebanker kan medføre, at æg dækkes til, og at ilttilførslen dermed reduceres, så de dør. Sedimentet vil desuden, ved de høje vandhastigheder, der forekommer under store hændelser, kunne transporteres helt til Feldsted Kog/Nissum Fjord. Omsætning af organisk stof fra resuspenderet sediment i de store mængder over kort tid, der kommer i kontakt med søvandets og åvandets ilt, vurderes desuden at kunne medføre lokalt iltsvind i både Vandkraftsøen og Storå umiddelbart nedstrøms ud-

⁴⁸ Vandområdeplan 2015-2021, s. 17.

⁴⁹ <https://mst.dk/media/122170/revideret-jylland-fyn-d-28062016.pdf>

løbet med fiskedød til følge begge steder, ligesom sedimentet ved de høje vandhastigheder, der forekommer under store hændelser, vil kunne transporteres helt til Feldsted Kog/Nissum Fjord. Påvirkningen ved sænkning af Vandkraftsøen til kote 12 vurderes i den forbindelse som ”væsentlig” og ved sænkning til kote ca. 12,5 som ”lille-middel”. Det fremgår imidlertid af VVM-redegørelsens afsnit 11.4.4, at der ved en projektilpasning er sket en reduktion af magasinvolümet, hvorved udskylning af sediment i nævneværdigt omfang helt kan undgås. Nævnet lægger til grund, at reduktionen svarer til den valgte styringsstrategi, som er beskrevet i VVM-redegørelsen afsnit 3.2.6, hvor sænkningsskoten er fastsat til 13,5 m. Påvirkningsgraden som følge af projektrelateret sedimentudskylning reduceres ifølge VVM-redegørelsens afsnit 11.4.4 derved til ”lille”, således at åen nedstrøms og fjorden ikke vil blive påvirket mærkbart.

Det følger af VVM-tilladelsens vilkår 34-37 bl.a., at der mindst to år forud for ibrugtagning af anlægget til etablering af ”baseline” skal udvælges fem gydestryg inden for en strækning på 10 km nedstrøms Vandkraftsøen til monitoring, og at tilstanden af gydestryg skal registreres i perioder med lav vandføring før oversvømmelsessæsonen, ligesom der skal gennemføres en visuel inspektion af gydebankerne, når klimatilpasningsanlægget har været i drift. Resultaterne herfra skal indgå i optimeringen af driften i forhold til styringsstrategien.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder på baggrund af ovenstående, at Holstebro Kommune som indholdsmæssig forudsætning for selve VVM-tilladelsen ikke i tilstrækkelig grad har sikret sig, at projektet i den aktive driftsfase ikke vil medføre en forringelse af tilstanden for Storå og Holstebro Vandkraftsø som følge af sedimentation. Det gælder navnlig, for så vidt angår kvalitetsparameteren fisk og til dels makrofyter og smådyr. Nævnet har overordnet lagt vægt på de samme generelle mangler ved vurderingen som anført ovenfor i relation til spærring, herunder at vurderingen af den miljømæssige påvirkning ikke er foretaget med udgangspunkt i de gældende miljømål og den aktuelle tilstand for de berørte overfladevandområder, idet påvirkningen samlet set blot vurderes som ”lille” grundet dens sjældenhed og korte varighed, og at oversvømmelser forventes at finde sted om vinteren.

Endvidere har Miljø- og Fødevareklagenævnet lagt særlig vægt på, at VVM-tilladelsen og VVM-redegørelsen som grundlag herfor heller ikke i forhold til sedimentation forholder sig til risikoen for eventuelle oversvømmelseshændelser uden for vintersæsonen og dermed under dårligere iltforhold, end VVM-redegørelsen forudsætter. Videre har nævnet lagt vægt på, at der ikke er lavet konkrete undersøgelser af gydebanker, herunder deres placering, kvalitet og population. Der fremgår af VVM-tilladelsen alene vilkår om fremtidig monitorering heraf og i øvrigt kun af gydebanker i Storå *nedstrøms* Vandkraftsøen. Nævnet forudsætter, at vilkårene er indsat for et reducere potentielle skader på gydebanker, og at projektets påvirkninger på gydebanker således først anskueliggøres, når

projektet er etableret, og at der således ikke er sikkerhed for påvirkning og eventuelt skade på gydebankerne på tidspunktet for VVM-tilladelsen. Nævnet bemærker, at det er en forudsætning for, at VVM-redegørelsen vil kunne danne grundlag for en VVM-tilladelse, at den indeholder en vurdering af, hvorvidt det aktuelle projekt vil kunne påvirke gældende miljømål og den aktuelle tilstand for de berørte overfladevandområder, og i givet fald, om projektet vil udgøre en hindring for opnåelsen af de gældende miljømål. Nævnet bemærker hertil, at målsætningen for overfladevandområdet for Vandkraftsøen for nuværende ikke er opfyldt, idet tilstanden samlet er vurderet til moderat, og at det tillige ikke ses inddraget, hvilken påvirkning projektet i den sammenhæng vil have i relation til vandrammedirektivets forpligtigelser.

VVM-tilladelsen lider derfor af en væsentlig retlig mangel.

3.2.3 Påvirkning af Bilag IV-arter (birkemus)

Forholdet mellem VVM-reglerne og beskyttelsen af bilag IV-arter

Habitatdirektivets artikel 12, stk. 1,⁵⁰ pålægger medlemsstaterne at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i direktivets bilag IV. Ordningen skal efter bestemmelsens litra (d) blandt andet omfatte et forbud mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder.

Habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d, er i dansk lovgivning navnlig implementeret ved reglerne i habitatbekendtgørelsen. Efter habitatbekendtgørelsen, som den var affattet før miljøvurderingslovens ikrafttræden,⁵¹ kan der ikke gives VVM-tilladelse efter planloven til et projekt, hvis det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter, jf. bekendtgørelsens § 10, stk. 1, nr. 1, jf. § 7, stk. 1, nr. 1. Vurderingen skal fremgå af afgørelsen, jf. 10, stk. 2.

Beskyttelse af yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter

EU-Kommissionen har offentliggjort en vejledning om beskyttelse af bilag IV-arter.⁵² Bestemmelsen i habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d, skal ifølge vejledningen forstås som en målsætning om, at yngle- og rasteområders økologiske funktion bevares.

Yngleområder defineres i vejledningen som de områder, der skal bruges til parring og fødsel, og endvidere dækker området i nærheden af rede- eller fødselsstedet, hvis afkommet er afhængigt af sådanne områder. Ra-

⁵⁰ Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

⁵¹ Bekendtgørelse nr. 188 af 26. februar 2016 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

⁵² Vejledning om streng beskyttelse af dyrearter af fællesskabsbetydning i henhold til Habitatdirektivet, Kommissionens meddelelse af 12. oktober 2021, C(2021) 7301 (herefter EU-Kommissionens vejledning).

steområder defineres som de områder, der benyttes af et dyr eller en gruppe af dyr, når de ikke er aktive. Rasteområder omfatter også strukturer, som dyr etablerer som rasteområder, f.eks. reder, huler eller skjulesteder.⁵³

Ligeledes defineres rasteområder i Miljøstyrelsens habitatvejledning⁵⁴ som områder, der er vigtige for at sikre overlevelsen af enkelte dyr eller bestande, når de er i hvile. Rasteområder er således områder, hvor arten i eller uden for yngletiden opholder sig for at hvile, sove eller overvintre (dvale) samt i skjul i større koncentrationer (flokke) og for at opfylde vigtige livsfunktioner (solbadning eller lignende). Fælles for yngle- og rasteområder er, at de anvendes regelmæssigt af arten.⁵⁵

Ved et yngle- eller rasteområde i habitatdirektivets og habitatbekendtgørelsens forstand forstås en samling (”netværk”) af lokaliteter, hvor en bestand af en art yngler eller raster. Betydningen af de enkelte lokaliteter i netværket kan afhænge af bestandens tæthed og spredningsmuligheder. Ved vurderingen af om et yngle- eller rasteområde beskadiges eller ødelægges, er det afgørende, om den økologiske funktionalitet af netværket af lokaliteter kan opretholdes på mindst samme niveau som hidtil.⁵⁶

Det er den kompetente myndigheds ansvar i overensstemmelse med det almindelige forvaltningsretlige undersøgelsesprincip at sikre sig, at der er tilvejebragt tilstrækkelige oplysninger til at kunne vurdere, om yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter beskadiges eller ødelægges. Der kan ikke fastlægges entydige kriterier for omfanget og karakteren af de oplysninger, der er nødvendige. Det afhænger af den konkrete situation. Der kan f.eks. i tilfælde af ældre oplysninger være behov for at vurdere, om oplysningerne skal opdateres for at afgøre, om arten rent faktisk fortsat forekommer i de berørte områder. Der kan ikke fastsættes præcise kriterier for, hvornår oplysninger er for gamle, da arterne er meget forskellige, ligesom den naturlige udvikling (f.eks. tilgroning) af et område kan have betydning for, om en art er til stede. Der kan være et behov for yderligere undersøgelser, hvis der skal træffes afgørelser i dele af landet, hvor arterne vides at forekomme, og hvor der er en sandsynlighed for, at mulige yngle- eller rasteområder kan blive berørt. Eventuelle undersøgelser skal ske målrettet med egnede metoder, og det skal sikres, at undersøgelserne foregår på de tidspunkter på året, hvor den pågældende art kan tænkes at udnytte et givet område. Undersøgelserne skal således foregå på tids-

⁵³ EU-Kommissionens vejledning, pkt. 2.52-2.57.

⁵⁴ Vejledning nr. 48 til bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, Miljøstyrelsen, december 2020 (herefter Miljøstyrelsens habitatvejledning).

⁵⁵ Miljøstyrelsens habitatvejledning, pkt. 9.4.1.

⁵⁶ Miljøstyrelsens habitatvejledning, pkt. 9.7.1.4 og EU-Kommissionens vejledning pkt. 2.52, hvorefter habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d, bør forstås som en målsætning om opretholdelse af yngle- og rasteområdets økologiske funktion.

punkter, hvor der vil være stor sandsynlighed for at konstatere arten, hvis den forekommer i området.⁵⁷

I forhold til aktiviteter, der kan påvirke yngle- eller rasteområder, skal der ifølge EU-Kommissionens vejledning sondres mellem aktiviteter, der kan rummes inden for habitatdirektivets artikel 12 og aktiviteter, der kræver fravigelse i medfør af direktivets artikel 16. Hvor der er tale om en fravigelse efter artikel 16, vil kompensationsforanstaltninger have til formål at kompensere for specifikke negative virkninger på en art og indebærer således, at der sker eller er sket en beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområde. Dette er ikke tilfældet for foranstaltninger til sikring af økologisk funktionalitet, som sikrer, at yngle- eller rasteområdets økologiske funktionalitet forbliver fuldstændig intakt (kvantitativt og kvalitativt), når aktiviteten har fundet sted (afværgeforanstaltninger).⁵⁸

EU-Domstolen har i Grand hamster II-dommen med henvisning til EU-Kommissionens vejledning udtalt, at det efter habitatdirektivets artikel 12, stk. 1 litra d, navnlig skal sikres, at en beskyttet dyrearts yngle- og rasteområder ikke beskadiges eller ødelægges af menneskelige aktiviteter, således at disse områder fortsat frembyder de vilkår, der er nødvendige for, at denne dyreart inden for dette område kan raste eller yngle med succes. Ved en sådan vurdering skal der tages hensyn til de økologiske krav, der gælder for hver enkelt af de berørte dyrearter, som det pågældende individ tilhører, samt til situationen på individniveau for denne dyreart, som benytter det pågældende yngle- eller rasteområde.⁵⁹

Af Miljøstyrelsens habitatvejledning fremgår det, at afværgeforanstaltninger er velegnet for arter, som er hurtige til at kolonisere nye lokaliteter inden for et netværk af lokaliteter, der udgør et samlet område for en bestand, og hvor nye egnede levesteder vil kunne skabes over en kortere tidsperiode. Af forvaltningsplanen for birkemus fremgår eksempelvis, at der ved fjernelse af ikke-beskyttede diger, gamle overdrev, skrænter eller andre områder med påvist eller mulig forekomst af birkemus i visse tilfælde kan skabes et areal af samme kvalitet som levested i nærheden, helst i sammenhæng med det oprindelige levested. Dette skal i områder med reder så vidt muligt foregå i perioden 15. maj – 15. juni, hvor sommerens unger endnu ikke er født, alternativt 1. september – 1. oktober.⁶⁰

Det fremgår endvidere af Miljøstyrelsens habitatvejledning, at der i givet fald skal være en høj grad af sikkerhed for, at afværgeforanstaltninger virker i tilstrækkeligt omfang. Jo større usikkerhed i kendskabet til arter-

⁵⁷ Jf. i det hele Miljøstyrelsens habitatvejledning, pkt. 9.6.4-9.6.6.

⁵⁸ EU-Kommissionens vejledning, pkt. 2.73.

⁵⁹ EU-Domstolens dom af 28. oktober 2021, 2. afd., sag C-357/20, Magistrat der Stadt Wien (Grand hamster - II), præmis 52.

⁶⁰ ”Forvaltningsplan, Beskyttelse og forvaltning af birkemusen, *Sicista betulina*, og dens levesteder i Danmark”, Naturstyrelsen (2012), s. 20f.

nes konkrete forekomst i et område, des større behov for afværgeforanstaltninger i form af at sikre mulige nye yngle- eller rasteområder.

Hvor afværgeforanstaltninger er påkrævede, skal der ifølge Miljøstyrelsens habitatvejledning fastsættes klare vilkår herom i de konkrete sager. Vilkåret skal være udformet sådan, at det kan håndhæves.⁶¹

Vurdering

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker indledningsvis, at det fremgår af VVM-tilladelsens begrundelse, at Holstebro Kommune ikke har fundet det nødvendigt at stille vilkår for bilag IV-arter, der kan forekomme i projektområdet. Konkret angives det i forhold til birkemus, at arten ikke er registreret i området, og der henvises til VVM-redegørelsens afsnit 9.

Det fremgår af VVM-redegørelsens afsnit 9.3.3, at Storådal er et af de steder, hvor birkemus kendes fra, og at der er registreret adskillige sikre fund på flere lokaliteter i eller med meget nær forbindelse til Storådal, men foreløbig kun vest for Holstebro. Det fremgår i tilknytning hertil, at en birkemusekspert i 2014 på foranledning af Holstebro Kommune foretog en eftersøgning af birkemus øst for Holstebro. Der blev ikke fanget eller registreret birkemus i undersøgelsesperioden. Det fremgår dog også, at det ikke er ensbetydende med, at artens tilstedeværelse i ådalen og projektområdet kan udelukkes, idet vejrforholdene var dårlige, hvilket kan have påvirket resultatet negativt. Endvidere fremgår det, at eksperten vurderer, at det er overvejende sandsynligt, at der findes birkemus i Storådal øst for Holstebro.

Af VVM-redegørelses afsnit 9.4.4 fremgår det, at et projekt, som involverer periodevis oversvømmelse af dele af Storådal, vil være yderst risikabelt for en eventuel birkemuspopulation. Videre fremgår det, at oversvømmelserne oftest vil finde sted i vinterhalvåret, hvor dyrene ligger i dvale i de underjordiske reder, og at oversvømmelser af vinteropholdssteder vil være fatale, da dyrene tager mange minutter om at vågne fra dvaletilstanden og varme kroppen tilstrækkeligt op til bevægelse. Da der imidlertid ikke er fundet birkemus øst for Holstebro på trods af eftersøgningen i 2014, vurderes projektet umiddelbart at være uden betydning for arten som helhed, idet eventuelle individer i oversvømmelsesområderne formentlig dog vil drukne. Det fremgår dog også, at vidensgrundlaget ikke er tilstrækkeligt til at vurdere projektets nøjagtige betydning for birkemus og bestande heraf.

Det fremgår af VVM-redegørelsens afsnit 9.6.2, at såfremt projektet gennemføres, bør det ske efter indledende dialog med Miljøministeriet eller Naturstyrelsen, da det ”som før nævnt ikke kan udelukkes, at projektet spiller negativt ind på den økologiske funktionalitet for birkemus i området”. Hertil anføres, at det vil være oplagt at lave afværgeforanstaltninger

⁶¹ Miljøstyrelsens vejledning til bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

i form af etablering af nye overvintringssteder, samt at eventuel genindvandring kan hjælpes på vej ved at optimere ådalen som spredningskorridor, og at dæmningens barriereeffekt naturligvis derudover bør begrænses mest muligt.

Endelig fremgår det af VVM-redegørelsens afsnit 9.9, at viden om birkemusens eventuelle forekomst i området er utilstrækkelig til at lave en sikker vurdering af, om projektet kan have effekt på arten, dens bestande og spredningsmuligheder.

Det fremgår af Miljøstyrelsens artsleksikon⁶², at birkemusen foretrækker at leve i lysåbne, ældre skove med rig bundvegetation, kratbevoksede moser, enge og dyrkede marker. Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker endvidere, at forekomsten af birkemus er relativt dårligt kendt, da den generelt er svær at finde. Den er sårbar, da den formerer sig langsomt med kun ét kuld unger pr. år, forekommer i lave tætheder, langt størstedelen af de kendte bestande er isolerede, og den lever i reder i jorden. Birkemus er således sårbar over for gravearbejder og vandstandsstigninger mv., idet dyrene overvintrer, yngler og oftest også raster i underjordiske reder, som placeres, hvor der er tørt, eksempelvis skrænter og diger. Ved ændringer i områder med birkemus risikerer man således på alle årstider at påvirke reder med individer i. Påvirkningen vil dog forventelig være mindst i maj-juni, hvor der ikke er unger, og i september, hvor der ikke soves vintersøvn.⁶³

Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger efter det anførte i VVM-tilladelsen sammenholdt med VVM-redegørelsen til grund, at Holstebro Kommune har vurderet, at der i Storådalen øst for Holstebro ikke findes yngle- eller rasteområder for birkemus, hvorfor der i VVM-tilladelsen heller ikke er fastsat vilkår om afværgeforanstaltninger med henblik på at sikre opretholdelsen af den økologiske funktionalitet, herunder i tilfælde af oversvømmelse, når projektet er i aktiv drift. Nævnet lægger endvidere til grund, at vurderingen fra kommunens side navnlig er begrundet i det forhold, at der som anført i VVM-redegørelsen ikke blev fanget eller registreret birkemus ved undersøgelsen i 2014.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Holstebro Kommune ikke hermed har haft det fornødne grundlag for at fastslå, at projektet ikke vil ødelægge eller beskadige yngle- eller rasteområder for birkemus i Storådalen øst for Holstebro. Nævnet har lagt vægt på, at birkemus vides at forekomme i Storådalen mod vest, og at Storådalen øst for Holstebro er kendetegnet ved enge og dyrkede marker mv., som birkemus foretrækker. Nævnet har endvidere lagt vægt på, at birkemus er svær at finde, og at vejrfoldene i forbindelse med undersøgelsen i 2014 var dårlige. Det kan

⁶² <https://mst.dk/natur-vand/natur/artsleksikon/>

⁶³ Faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007 Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV – til brug i administration og planlægning, kapitel 3.17.

efter nævnets vurdering derfor ikke på baggrund af undersøgelsens resultater alene med den fornødne høje grad af sikkerhed udelukkes, at der i Storådalen øst for Holstebro findes yngle- eller rasteområder for birkemus, som i projektets aktive driftsfase vil blive oversvømmet. Nævnet har endvidere lagt vægt på, at undersøgelsen er foretaget i 2014, og at kommunen ikke i forbindelse med VVM-tilladelsen ses at have foretaget nogen konkret vurdering af, om forholdene efterfølgende har ændret sig. Endelig finder nævnet ikke at kunne se bort fra, at eksperten selv i forbindelse med undersøgelsen i 2014 fortsat har anset det for sandsynligt, at birkemus forekommer i Storådalen øst for Holstebro, og at VVM-redegørelsen i afsnit 9.6.2 anbefaler, at der laves afværgeforanstaltninger i form af etablering af nye overvintringssteder for birkemus mv.

VVM-tilladelsen lider derfor af en væsentlig retlig mangel.

3.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets øvrige bemærkninger

3.3.1 Fornyset behandling i forhold til målsatte overfladevandområder

Holstebro Kommune bør ved en fornyet behandling foretage de supplerende undersøgelser, som er nødvendige for at kunne vurdere projektets påvirkning af målsatte overfladevandområder, for så vidt angår Storå og Holstebro Vandkraftsø, i forhold til de enkelte kvalitetselementer efter vandrammedirektivet. Nye kvalitetselementer som fremgår af vandområdeplaner for den tredje planperiode 2021-2027, skal i den forbindelse inddrages.

Der bør ved en fornyet behandling således foreligge et tilstrækkeligt oplysningsgrundlag for, at Holstebro Kommune kan foretage en vurdering af, om ét eller flere kvalitetselementer for vandoverfladeområderne som følge af projektet vil kunne falde i niveau. Nævnet bemærker i den forbindelse, at såfremt det ikke er muligt at foretage specifikke og konkrete beregninger og vurderinger i henhold til de enkelte kvalitetselementer, bør disse vurderes ud fra et videnskabeligt underbygget skøn i et worst case-tilfælde.

Dernæst skal Holstebro Kommune vurdere, om projektet med den fornødne sikkerhed må antages ikke at ville medføre forringelse eller indebære risiko for tilstanden af overfladevandområderne. Hertil skal kommunen inddrage, at tærsklen for, hvornår der foreligger en tilsidesættelse af forpligtigelsen til at forebygge forringelse af et vandområde, er lav, jf. Weser-dommen.⁶⁴ Yderligere skal kommunen inddrage, at den omstændighed, at også en midlertidig kortsigtet forringelse uden langsigtede konsekvenser kan udgøre en forringelse i vandrammedirektivets forstand, jf. Association France Nature-dommen. Nævnet bemærker, at der ved vurderingen af, om der foreligger en forringelse i vandrammedirektivets forstand, ikke kan indgå en afvejning af samfundsinteresser.

⁶⁴ Dommens præmis 67.

Holstebro Kommune bør ved en fornyet behandling af sagen desuden inddrage, at der til Storå og Vandkraftsø er flere tilløb, som også er målsatte overfladevandområder. Tilløbene skal derfor særskilt beskrives og vurderes i forhold til, hvordan de kvalitetslementer, der er tilknyttet tilløbene påvirkes af projektet jf. vandrammedirektivet. Herunder i forhold til eksempelvis opstuvning, vandstandsænkning, spærring/passage og eventuelle gydebanks grundet *Ådalsdæmningen* og *Vandkraftsødæmningen*.

Videre bør Holstebro Kommune være opmærksom på, at det af VVM-redegørelsen i forhold til projektets sedimentpåvirkninger fremgår, at sediment ved de høje vandhastigheder, der forekommer under store hændelser, vil kunne transporteres helt til Feldsted Kog/Nissum Fjord, og at det vurderes, at sedimentets indhold af især fosfor og tungmetaller vil kunne være medvirkende til, at målsætningen om ”godt økologisk potentiale” ikke kan nås, hvis der udledes store mængder. Det fremgår således, at projektet potentielt kan forringe tilstanden for et overfladevandområde grundet en merpåvirkning fra projektet. Nissum Fjord er desuden et Natura 2000-område, der har hydraulisk kontakt med Storå. Holstebro Kommune bør derfor nærmere belyse påvirkningen til Nissum Fjord og vurdere påvirkningen i henhold til vandrammedirektivets forpligtigelser.

Hvis vurderingen viser, at projektet kan medføre en forringelse af tilstanden for målsatte overfladevandområder eller indebærer en risiko for manglende målopfyldelse, kan projektet kun tillades under opfyldelse af fravigelsesbetingelserne i vandrammedirektivets artikel 4, stk. 7.

Vandrammedirektivets artikel 4, stk. 7, er i dansk lovgivning gennemført ved miljømålsbekendtgørelsens § 4. Holstebro Kommune vil i medfør heraf kunne indgive en anmodning til Miljøministeren efter bekendtgørelsens § 4, stk. 3, hvorefter ministeren efter anmodning fra en myndighed og efter en konkret vurdering kan træffe afgørelse om, at myndigheden under de omstændigheder og betingelser, som er nævnt i stk. 1 og 2, kan fravige de fastlagte miljømål, jf. indsatsbekendtgørelsens § 8.

En fravigelse kan efter miljømålsbekendtgørelsens § 4, stk. 1, bl.a. komme på tale, hvis manglende opnåelse af god økologisk tilstand eller manglende forebyggelse af forringelse af et overfladevandområdes tilstand skyldes ændringer af overfladevandområdets fysiske karakteristika, eller manglende forebyggelse af et overfladevandområdes forringelse fra høj tilstand til god tilstand skyldes ny bæredygtig menneskelig udviklingsaktivitet.

For herefter at fravige fastlagte miljømål skal følgende betingelser efter miljømålsbekendtgørelsens § 4, stk. 2, være opfyldt:

- 1) Ministeren skal tage alle praktisk gennemførlige skridt for at mindske den skadelige indvirkning på vandforekomstens tilstand.

- 2) Ændringerne skal være begrundet i væsentlige samfundsinteresser, eller nyttevirkningerne for miljøet og samfundet ved at nå de fastlagte miljømål skal være mindre end de nyttevirkninger for befolkningens sundhed, opretholdelsen af menneskers sikkerhed og en bæredygtig udvikling, der følger af ændringerne.
- 3) De nyttige mål, der tilgodeses ved fravigelse af fastlagte miljømål, kan på grund af tekniske vanskeligheder eller uforholdsmæssigt store omkostninger ikke tilgodeses på anden måde, som miljømæssigt er en væsentligt bedre løsning.

Miljøministeren foretager efter miljømålsbekendtgørelsens § 4, stk. 4, ved lejlighed den fornødne korrektion af konkrete miljømål i forbindelse med vandplanlægningen, som en fravigelse måtte give anledning til.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har ikke hermed taget stilling til, om betingelserne for fravigelse efter miljømålsbekendtgørelsens § 4, stk. 3, i givet fald vil være opfyldt. Nævnet skal dog generelt bemærke, at muligheden for fravigelse efter vandrammedirektivets artikel 4, stk. 7, af hensyn til bl.a. forebyggelse af oversvømmelser er forudsat med oversvømmelsesdirektivet. Det fremgår således af direktivets præampelbetragtning nr. 19, at i de tilfælde, hvor vandområder anvendes flersidigt til forskellige former for bæredygtige menneskelige aktiviteter (f.eks. styring af risikoen for oversvømmelser, miljøbeskyttelse, sejlads på indre vandveje eller vandkraft), og hvor en sådan anvendelse påvirker vandområderne, indeholder vandrammedirektivet bestemmelser om klare og gennemskuelige procedurer for sådanne anvendelser og virkninger, herunder eventuelle undtagelser fra målet i direktivets artikel 4.

3.3.2 Fornyet behandling i forhold til bilag IV-arter (birkemus)

Endvidere bør Holstebro Kommune ved en fornyet behandling af sagen foretage de supplerende undersøgelser, som er nødvendige for at vurdere, om projektet vil kunne beskadige yngle- og rasteområder for birkemus i Storådalens øst for Holstebro. Nævnet bemærker, at grundlaget for vurderingen i VVM-redegørelsen er en undersøgelse fra 2014 foretaget under dårlige vejrforhold, og at birkemuseksperten konkluderede, at det var overvejende sandsynligt, at der fandtes birkemus i Storådalens øst for Holstebro. Desuden gør nævnet opmærksom på, at det i VVM-redegørelsen blev vurderet, at oplysningsgrundlaget for at foretage en sikker vurdering af projektets påvirkning på birkemus var utilstrækkelig.

Såfremt tilstedeværelsen af yngle- eller rasteområder for birkemus ikke med en høj grad af sikkerhed kan udelukkes, skal kommunen foretage en konkret vurdering af, hvorvidt områdernes økologiske funktionalitet i projektets aktive driftsfase umiddelbart vil lide skade, og om skaden vil kunne afværges og i givet fald med hvilke foranstaltninger.

Hvis en eventuel skade på den økologiske funktionalitet ikke med en høj grad af sikkerhed kan udelukkes eller afværges, kan projektet kun tillades efter fravigelsesbestemmelsen i habitatbekendtgørelsen § 11.

Det følger af habitatbekendtgørelsens § 11, stk. 1, at myndigheden (Holstebro Kommune), kan fravige beskyttelsen af yngle- og rasteområder for bilag IV-arter efter § 10, hvis der ikke findes et tilfredsstillende alternativ, og hvis fravigelsen ikke hindrer, at den pågældende bestands bevaringsstatus opretholdes i dens naturlige udbredelsesområde. Fravigelse kan herudover kun ske i en række nærmere angivne situationer, jf. § 11, stk. 1, nr. 1-4. Det gælder bl.a., når det ansøgte har til formål at forhindre alvorlig skade navnlig på afgrøder, besætning, skove, fiskeri, vand og andre former for ejendom, jf. nr. 2, eller sikre hensyn til den offentlige sundhed og sikkerhed eller af andre bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser, herunder af social og økonomisk art, og hensyn til væsentlige gavnlige virkninger på miljøet, jf. nr. 3.

Før der træffes afgørelse om fravigelse, skal myndigheden efter habitatbekendtgørelsens § 11, stk. 3, indhente en udtalelse fra Naturstyrelsen (nu miljøministeren), som efter stk. 4 endvidere skal have beslutningen meddelt med henblik på information af Europa-Kommissionen.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har ikke hermed taget stilling til, om betingelserne for fravigelse efter habitatbekendtgørelsens § 11, stk. 1, i givet fald vil være opfyldt.

3.3.3 Fornyet behandling i forhold til § 3-natur

Yderligere bør Holstebro Kommune foretage fornyede undersøgelser og vurderinger af naturarealer, der kan påvirkes af projektet, herunder navnlig § 3-områder. Disse bør baseres på relevant og opdateret viden, og bør således i tilstrækkeligt omfang foretages ud fra naturarealernes nuværende naturtilstande, hvortil inddrages påvirkninger fra drift, næringsstofftilgængelighed, oversvømmelseshyppighed mv. Nævnet gør opmærksom på, at grundlaget for VVM-redegørelsens inddeling og vurdering af naturområder er en kortlægning som dels er 8-15 år gammel på tidspunktet for VVM-tilladelsen, og dels er udarbejdet til et andet formål, og som ikke har omfattet oversvømmelsesforhold. Videre er alene nogle få områder, der ved en senere gennemgang med det formål at forsøge at udlede steder med god eller høj naturtilstand fra kortlægningen, set undersøgt i 2017. Hovedparten af naturarealerne i projektets oversvømmelsesområder er således ikke i forbindelse med projektets VVM-redegørelse undersøgt, og vurderingen bygger på antagelser om, at områderne har uændret tilstand, og at der ikke kan være sket potentielle ændringer. Derudover bør det i vurderingen konkret belyses og inddrages, hvorledes projektet påvirker sårbare naturområder i sommerhalvåret, idet projektet ikke udelukker anvendelse af projektet i denne periode. Desuden bør vurderinger af sedimentation og næringsberigelse af betydning for naturområder nærmere belyses særligt henset til, at der i forhold til håndtering heraf i VVM-

redegørelsen henviser til en meget stor usikkerhed i beregningerne af sedimentation, herunder hvor den primære sedimentation vil ske, og i hvilket omfang den organisk bundne kvælstof og fosfor mineraliseres og bliver tilgængelig for planterne. Det fremgår, at påvirkninger af rigkærene samt deres sårbare og karakteristiske flora og fauna, derfor ikke kan vurderes med tilstrækkelig sikkerhed. I forlængelse heraf fremgår det, at med usikkerheden i vurderingsgrundlaget, særligt hvad angår sedimentering og plantetilgængelighed af sedimenterede næringsstoffer, kan den skitserede, projektrelaterede oversvømmelse af ådalen ikke udelukkes at få væsentlig negativ betydning for flora og fauna. Yderligere henviser VVM-redegørelsen til eventuel fremtidig viden og styring af projektet. Omfanget og sårbarheden af de naturområder, der påvirkes, herunder navnlig i form af rigkær bør således yderligere belyses og vurderes ved en fornyet behandling af sagen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at der i VVM-tilladelsen og VVM-redegørelsen også indgår en beskrivelse af kompenserende foranstaltninger i form af eventuel erstatningsnatur. Sådanne foranstaltninger vil eventuelt kunne indgå som vilkår for kommende dispensationer efter naturbeskyttelseslovens § 3. Det ændrer dog ikke på, at VVM-redegørelsen forsat skal indeholde en tilstrækkelig beskrivelse og vurdering af de påvirkninger, som foranstaltninger skal kompensere for i det konkrete tilfælde.

I forhold til egentlige § 3-dispensationer fra naturbeskyttelsesloven, bemærker Miljø- og Fødevareklagenævnet, at der ved klagesagen over VVM-tilladelse til projektet ikke er taget stilling, hvorvidt der kan gives dispensationer til projektet efter naturbeskyttelsesloven. Nævnet bemærker, at der ikke efter VVM-reglerne er noget til hinder for, at myndigheden meddeler VVM-tilladelse til et projekt, selvom realiseringen af projektet helt eller delvist forudsætter meddelelsen af yderligere tilladelser eller dispensationer efter anden lovgivning. Der kan i relation til VVM-redegørelsens beskrivelse af beskyttet § 3-natur og påvirkningen heraf heller ikke stilles de samme krav til vurderingsgrundlagets omfang og detaljeringsgrad som ved en senere afgørelse om dispensation i henhold til naturbeskyttelsesloven. VVM-redegørelsen skal dog have en sådan detaljeringsgrad, at det på baggrund heraf er muligt for offentligheden at udtrykke sig hensigtsmæssigt og fuldstændigt om samtlige indvirkninger på miljøet af det nævnte projekt. Det indebærer efter nævnets opfattelse, at VVM-redegørelsen i relation til § 3-natur på et tilstrækkeligt oplyst grundlag skal indeholde en beskrivelse af naturværdier og sårbarheden af de naturområder, som påvirkes, samt en vurdering af selve påvirkningen, herunder hvorvidt denne må anses for væsentlig, og af behovet for eventuelle neutraliserende foranstaltninger såsom erstatningsnatur. Nævnet bemærker desuden, at det ikke efter VVM-tilladelsens indbringelse for nævnet har modtaget oplysninger som indikerer, at der er truffet afgørelser om dispensation i tilknytning til projektet, ligesom nævnet ikke har modtaget klager over sådanne afgørelser.

3.3.4 Fornyet behandling i øvrigt

Endelig bør Holstebro Kommune være opmærksom på krav om, at både VVM-redegørelsen samt supplerende VVM-redegørelser hertil alle fremsendes i offentlig høring, så den berørte offentlighed har mulighed for at deltage i beslutningsprocessen, jf. VVM-direktivets artikel 6, stk. 4.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har ikke fundet anledning til at fremkomme med bemærkninger i forhold til de påklagede forhold i øvrigt. Nævnet skal dog til det af klager anførte om alternativer bemærke, at nævnet ikke kan tage stilling til hensigtsmæssigheden af et tilladt projekt efter VVM-reglerne. VVM-reglerne fastsætter ikke regler for, hvad en myndighed kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men stiller alene krav til grundlaget for beslutningerne.

3.4 Gebyr

Som følge af afgørelsen tilbagebetales det indbetalte klagegebyr, jf. gebyrbekendtgørelsens § 2, stk. 2, nr. 1.

3.5 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Holstebro Kommunes afgørelse af 12. juli 2021 om VVM-tilladelse til anlæg og drift af klimatilpasningsanlæg i Storådal, Vandkraftssøen og Holstebro By, og hjemviser sagen til fornyet behandling.

Det indbetalte klagegebyr tilbagebetales.

Denne afgørelse gøres tilgængelig for Holstebro Kommune (sagsnr. 01.16.06-P19-1-20) samt for klageren.

Afgørelsen vil blive offentliggjort på mfkn.naevneneshus.dk. Personoplysninger vil blive anonymiseret.

Birgitte Egelund Olsen
Formand